



ISSN 3041-2498 (онлайн)

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ І ПОЛІТИКА

PUBLIC MANAGEMENT AND POLICY



Випуск 2
Number 2

2024



ISSN 3041-2498 (онлайн)

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ І ПОЛІТИКА

PUBLIC MANAGEMENT AND POLICY



**Випуск 2
Number 2 2024**

ЗАСНОВНИК:

ГО «Східно-Європейська спілка науковців»

ВИДАВЕЦЬ:

ФОП Бурик З. М.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Бурик З. М., д. держ. упр., проф., Переяслав, Україна

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Козирева О. В., д. е. н., проф., Лондон, Великобританія

Гошовська В. А., д. політ. н., проф., Київ, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Шаульська Г. М., д. держ. упр., Київ, Україна

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Спеціальність D4 Публічне управління та адміністрування:

Бельська Т. В., д. держ. упр., проф., Київ, Україна
Гаврилюк А. М., д. держ. упр., проф., Київ, Україна

Дакал А. В., д. держ. упр., доц., Київ, Україна
Зварич І. Т., д. політ. н., проф., Івано-Франківськ, Україна

Олійник Н. І., д. держ. упр., проф., Київ, Україна
Сичова В. В., д. держ. упр., проф., Харків, Україна

Сурай І. Г., д. держ. упр., проф., Івано-Франківськ, Україна

Тамбунан Т., Ph.D. (Економіка), проф. Джакарта, Індонезія

Дяченко Н. П., д. держ. упр., доц., Київ, Україна
Орел Ю. Л., к. держ. упр., доц., Харків, Україна

Спеціальність C2 Політологія:

Постол О. Є., д. політ. н., доцент, Запоріжжя, Україна

Шульга М. А., д. політ. н., проф., Київ, Україна
Буряченко О. В., к. політ. н., доц., Київ, Україна
Маруховський О. О., к. політ. н., доц., Київ, Україна

Мельник В. М., к. політ. н., Київ, Україна

Плецан Х. В., к. держ. упр., доц., Київ, Україна
Кампілло Д., Ph.D., Флоренція, Колумбія

Рік заснування: 2024

Мови видання: українська, англійська

Періодичність: 1 раз на місяць

ISSN 3041-2498 (online)

УДК [351/.354+32](051)

Адреса редакції: Україна, 79000, місто Львів, вул. Угорська, буд. 12, кв. 108

Телефон: +380678943807

E-mail: spilkanaukovtsiv@gmail.com

Web: <https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>

Реєстрація суб'єкта у сфері онлайн-медіа:

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 2780 від 26.09.2024 р.

Ідентифікатор медіа – R40-05450.

Видання публікує статті з таких спеціальностей:

C2 Політологія;

D4 Публічне управління та адміністрування.

Журнал зареєстрований, реферується та індексується у таких наукометричних базах даних, репозиторіях та пошукових системах:

– ISSN International Center;

– Directory of Open Access Scholarly Resources (ROAD);

– The Keepers registry;

– CrossRef (DOI: 10.70651/3041-2498);

– Google Scholar;

– LOCKSS;

– CLOCKSS.

Відповідальність за достовірність змісту, фактів, статистичних даних, цитат, акронімів, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей.

Висловлені у публікаціях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї жодних зобов'язань.

Рекомендовано до публікації рішенням науково-технічної ради ГО «Східно-Європейська спілка науковців» (протокол № 7 від 22.10.2024)



Ліцензується відповідно до Creative Commons «Із Зазначенням Авторства—Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

© **Автори**, 2024

© ГО «Східно-Європейська спілка науковців», 2024

FOUNDER:

The NGO "Eastern European Union of Scientists"

PUBLISHER:

Z. M. Burik, private entrepreneur

EDITOR-IN-CHIEF:

Buryk Z., D.Sc. (Public Administration), Prof.,
Pereiaslav, Ukraine

DEPUTY EDITORS-IN-CHIEFS:

Kozyrieva O., D.Sc. (Economics), Prof., London, UK

Hoshovska V., D.Sc. (Political Sciences), Prof.,
Kyiv, Ukraine

EXECUTIVE EDITOR:

Shaulska H., D.Sc. (Public Administration), Kyiv,
Ukraine

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Speciality Public Management and Administration:

Bielska T., D.Sc. (Public Administration), Prof., Kyiv,
Ukraine

Havryliuk A., D.Sc. (Public Administration), Prof.,
Kyiv, Ukraine

Dakal A., D.Sc. (Public Administration), Kyiv, Ukraine

Zvarych I., D.Sc. (Political Sciences), Prof., Ivano-
Frankivsk, Ukraine

Oliynyk N., D.Sc. (Public Administration), Prof., Kyiv,
Ukraine

Sychova V., D.Sc. (Public Administration), Prof.,
Kharkiv, Ukraine

Surai I., D.Sc. (Public Administration), Prof., Ivano-
Frankivsk, Ukraine

Tambunan T., Ph.D. (Economics), Prof., Jakarta,
Indonesia

Diachenko N., Ph.D. (Public Administration), Kyiv,
Ukraine

Orel Yu., Ph.D. (Public Administration), Kharkiv,
Ukraine

Speciality Political Science:

Postol O., D.Sc. (Political Sciences), Zaporizhzhia,
Ukraine

Shulha M., D.Sc. (Political Sciences), Prof., Kyiv,
Ukraine

Buriachenko O., Ph.D. (Political Sciences), Kyiv,
Ukraine

Marukhovskiy O., Ph.D. (Political Sciences), Kyiv,
Ukraine

Melnyk V., Ph.D. (Political Sciences), Kyiv, Ukraine

Pletsan K., Ph.D. (Public Administration), Kyiv,
Ukraine

Campillo D. F., Ph.D., Florence, Colombia

Year of foundation: 2024

Languages of publication: Ukrainian, English

Frequency: monthly

ISSN 3041-2498 (online)

UDC [351/.354+32](051)

Editorial address: 12, Ugorska St., Lviv, 79000,
Ukraine, apartment 108

Tel.: +380678943807

E-mail: spilkanaukovtsiv@gmail.com

Web: <https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>

Registration: Decision of the National Council of
Television and Radio Broadcasting of Ukraine
No. 2780 of 26.09.2024.
The media identifier is **R40-05450**.

The journal publishes articles in the following specialties:

Political Science;

Public management and administration.

The journal is registered, being reviewed and indexed in the following international scientometric databases, repositories and search engines:

- ISSN International Center;
- Directory of Open Access Scholarly Resources (ROAD);
- The Keepers registry;
- CrossRef (DOI: 10.70651/3041-2498);
- Google Scholar;
- LOCKSS;
- CLOCKSS.

The authors of the articles are responsible for the accuracy of the content, facts, statistics, quotations, acronyms, geographical names, names of companies, organizations, institutions and other information.

The opinions expressed in the publications may not coincide with the views of the editorial board and do not impose any obligations on it.

Recommended for publication by the decision of the Scientific and Technical Council of the NGO "Eastern European Union of Scientists" (protocol No. 7 of 22.10.2024)



Licensed under a Creative Commons
Attribution—NonCommercial 4.0
International (CC BY-NC 4.0)

© **Authors**, 2024

© NGO "Eastern European Union of Scientists",
2024

ЗМІСТ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Варенья Н. М.

Державне управління в умовах військових загроз: український досвід адаптації до кризових ситуацій..... 1

Петькун С. М.

Соціальна політика в системі публічного управління: забезпечення рівного доступу до соціальних послуг 9

Лопаткіна О. О.

Політика публічного управління у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану 21

Петруха Н. М.

Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи розвитку та вплив на відновлення інфраструктури..... 29

ПОЛІТИКА

Свірко С. В.

Реформи в секторі національної безпеки: виклики та перспективи для України в умовах війни..... 40

Птащенко О. В.

Політика боротьби з дезінформацією: виклики для національної безпеки України..... 48

Дегтяр О. А.

Політика енергетичної безпеки України: стратегічні виклики та міжнародна співпраця 56

CONTENTS

PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

Nataliia Varenia

Public administration in conditions of military threats: Ukrainian experience of adaptation to crisis situations 1

Svitlana Petkun

Social policy in the public administration system: Ensuring equal access to social services..... 9

Oksana Lopatkina

Public administration policy in the healthcare sector under martial law 21

Nina Petrukha

Public-private partnership in Ukraine: Development prospects and impact on infrastructure rehabilitation 29

POLITICAL SCIENCES

Svitlana Svirko

Reforms in the national security sector: Challenges and prospects for Ukraine in the time of war 40

Olena Ptashchenko

Countering Disinformation Policy: Challenges for Ukraine's National Security 48

Oleg Diegtiar

Energy security policy of Ukraine: Strategic challenges and international cooperation 56



Державне управління в умовах військових загроз: український досвід адаптації до кризових ситуацій

Наталія М. Варенья  ¹ *

¹ Національна академія Служби безпеки України (Україна). Провідний науковий співробітник,
к. ю. н.

* Автор-кореспондент, e-mail: varenia@ukr.net



СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

отримана:

1 вересня 2024 р.

переглянута:

5 жовтня 2024 р.

прийнята:

10 жовтня 2024 р.

опублікована

онлайн:

24 жовтня 2024 р.

Авторське право

© 2024 автора



Цей твір

ліцензовано на
умовах Ліцензії
Creative Commons
«Із Зазначенням
Авторства —
Некомерційна 4.0
Міжнародна» (CC
BY-NC 4.0).

DOI: [10.70651/
3041-2498/2024.2.01](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.01)

У статті розглянуто український досвід державного управління в умовах військової загрози станом на 2022-2024 роки. Проаналізовано ключові виклики з якими зіткнулася Україна під час повномасштабної війни, включаючи руйнування критично важливої інфраструктури та необхідність забезпечення безперервного надання публічних послуг. Особлива увага приділена цифровізації державного управління, яка відіграла вирішальну роль у збереженні стабільності державних інституцій. Описано роль платформи «Дія» та інших інноваційних рішень, які дозволили забезпечити взаємодію між громадянами та урядом в умовах кризи. Досліджено вплив децентралізації на здатність місцевих органів влади реагувати на виклики війни. Охарактеризована взаємодія з міжнародними партнерами у рамках програми SIGMA, яка спрямована для надання підтримки в реформуванні державного управління з курсом на євроінтеграції. Проведено порівняльний аналіз українського досвіду з іншими європейськими країнами, які стикалися з масштабними кризами, при цьому виявлено унікальні аспекти української моделі адаптації. Стаття аналізує стратегії відновлення та модернізації державного управління України в умовах кризи. Увага зосереджена на взаємодії між державним і корпоративним секторами для збереження економічної активності навіть в умовах активних бойових дій. Окреслено роль релокації бізнесу в безпечніші регіони та вплив державної підтримки на стабілізацію ринку праці та економіки. Згадуються програми, спрямовані на відновлення інфраструктури та життєво важливих послуг у співпраці з міжнародними партнерами. Описано досвід впровадження тимчасових рішень для забезпечення базових потреб населення. Досліджується вплив міжнародної допомоги та фінансової підтримки через програми МВФ і Світового банку, які допомогли зберегти стабільність бюджету та уникнути економічного колапсу. Висвітлюються перспективи державного управління під час інтеграції України до європейських структур та подальшого зміцнення публічної адміністрації. Особлива увага приділена перспективам розвитку державного управління у післявоєнний період, вирішенню соціально-економічних проблем, відновленню інфраструктури та залученню інвестицій. Запропоновано стратегічні напрямки реформування державного управління на майбутнє, з урахуванням досвіду війни та співпраці з міжнародними інституціями.



КЛЮЧОВІ СЛОВА

державне управління, військові загрози, цифровізація, державні реформи, публічні послуги, децентралізація, міжнародна допомога, пост-воєнне відновлення, критична інфраструктура, сталий розвиток.



e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>


Public administration under military threats: Ukrainian experience of adapting to crisis situations

Nataliia Varenia  ¹ *¹ National Academy of the Security Service of Ukraine (Ukraine). Leading Researcher, PhD in Law.* Corresponding Author, e-mail: vareniiia@ukr.net

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

Received:

1 September 2024

Revised:

5 October 2024

Accepted:

10 October 2024

Published online:

24 October 2024

Copyright © 2024
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

DOI: [10.70651/3041-2498/2024.2.01](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.01)

The article examines the Ukrainian experience of public administration under conditions of military threat as of 2022-2024. The key challenges faced by Ukraine during the full-scale war are analyzed, including the destruction of critical infrastructure and the need to ensure uninterrupted provision of public services. Special attention is paid to the digitization of public administration, which played a decisive role in maintaining the stability of state institutions. The role of the «Action» platform and other innovative solutions that enabled interaction between citizens and the government in crisis conditions is described. The impact of decentralization on the ability of local authorities to respond to the challenges of war has been studied. The interaction with international partners within the framework of the SIGMA program, which is aimed at providing support in the reform of public administration with a course towards European integration, is characterized. A comparative analysis of the Ukrainian experience with other European countries that faced large-scale crises was carried out, and unique aspects of the Ukrainian model of adaptation were revealed. The article analyzes strategies for the restoration and modernization of the state administration of Ukraine in crisis conditions. Attention is focused on the interaction between the state and corporate sectors to maintain economic activity even in conditions of active hostilities. The role of business relocation to safer regions and the influence of state support on the stabilization of the labor market and the economy are outlined. Programs aimed at restoring infrastructure and vital services in cooperation with international partners are mentioned. The experience of implementing temporary solutions to ensure the basic needs of the population is described. It examines the impact of international aid and financial support through IMF and World Bank programs that helped maintain budget stability and avoid economic collapse. The perspectives of public administration during Ukraine's integration into European structures and further strengthening of public administration are highlighted. Special attention is paid to the prospects for the development of public administration in the post-war period, the solution of socio-economic problems, the restoration of infrastructure and the attraction of investments. Strategic directions for reforming public administration for the future are proposed, taking into account the experience of the war and cooperation with international institutions.



KEYWORDS

public administration, military threats, digitalization, government reforms, public services, decentralization, international aid, post-war recovery, critical infrastructure, sustainable development.

1. Вступ

Державне управління в умовах військових загроз стає критично важливим для збереження стабільності країни та забезпечення основних потреб громадян. Український досвід адаптації до кризових ситуацій під час повномасштабної війни 2022-2024 років виявився унікальним прикладом стійкості та здатності держави функціонувати навіть в умовах масштабних руйнувань інфраструктури. Важливу роль у цьому процесі відіграли попередні реформи, спрямовані на цифровізацію державних послуг та децентралізацію, що дозволило зберегти базові функції управління в умовах бойових дій. Порівняльний аналіз українського досвіду з прикладами інших країн дозволяє оцінити унікальність української моделі управління в умовах війни та формувати стратегії на післявоєнний період.

2. Огляд літературних джерел

Сучасні наукові дослідження, які присвячені дослідженню державного управління в умовах кризових ситуацій, займають вагомe значення у наукових дискусіях в Україні та на міжнародному рівні. Ця тема стає особливо актуальною у зв'язку з подіями останніх років, що засвідчили важливість стійкості державних інституцій у надзвичайних умовах. Однією з ключових робіт, яка висвітлює проблеми державного управління в умовах кризи, є дослідження Граф Ф., який звертає увагу на значення цифровізації державних послуг [2, с. 10]. Автор О. Євтушенко вказує на те, що саме перехід на електронні платформи значно підвищив здатність України забезпечувати державне управління під час бойових дій [16]. Це підтверджує, що цифрові інновації стали важливим інструментом у забезпеченні безперервності надання послуг громадянам у надзвичайних умовах.

Питання адаптації державного управління до умов війни та збереження ефективності навіть під час активних бойових дій розглядають й інші дослідники. М. Ді Гангі, О.М. Белкоре, А. В. Полімені аналізують роль міжнародної допомоги в стабілізації державних інституцій через програми SIGMA, яка стала основою для реформування системи управління в Україні [5, с. 13]. Науковець Ю. Коваль стверджує, що без залучення міжнародних партнерів OECD, реформа державного сектору була б значно складнішою, особливо в умовах війни, коли ресурси країни спрямовані на оборону [7, с. 11]. Також важливо відзначити роботи Н. Мазія, де підкреслюється значення фінансової стійкості державних інституцій, що є ключовим елементом для підтримки функціонування держави в умовах економічних труднощів [13].

Значна кількість праць присвячена порівнянню українського досвіду з іншими країнами, яка стикалися з кризовими ситуаціями. М. Югль акцентує увагу на досвіді Греції та Італії під час фінансових криз, відзначаючи, що Україна має унікальну ситуацію через війну, але може використовувати деякі з цих прикладів для розробки стратегій відновлення після війни [11, с. 15]. Вивчення міжнародного досвіду дозволяє краще зрозуміти можливі шляхи розвитку державного управління в пост-воєнний період і адаптації до глобальних викликів.

Важливим аспектом є вивчення соціальних програм, спрямованих на підтримку населення в умовах кризи. Дослідження О. Пухкал, І. Рейтерович та інших, зосереджуються на питаннях соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб та програми допомоги ВПО впроваджені у 2022-2023 роках [19, с. 7]. Зокрема, автори відзначають спрощені процедури отримання соціальних виплат через «Дію», що зменшило навантаження на державні органи і забезпечило оперативну допомогу громадянам. Інший важливий аспект державного управління в умовах війни розглянутий у працях Л. Курносенка, де детально аналізується вплив міжнародних фінансових інституцій на стабілізацію економіки України під час війни [4]. Автор підкреслює як залучення зовнішньої допомоги та фінансових ресурсів через програми МВФ і Світового банку забезпечило уряду необхідні інструменти для підтримки функціонування держави.

Таким чином, наукові дослідження підтверджують, що цифровізація, децентралізація та міжнародна допомога стали ключовими факторами, які допомогли Україні зберегти стабільність державного управління в умовах війни.

3. Постановка завдання

Метою статті є аналіз досвіду України в сфері державного управління в умовах військових загроз під час повномасштабної війни 2022-2023 років. Основним напрямом дослідження є виявлення ключових факторів, які сприяли збереженню стабільності державних інституцій. Завдання дослідження полягає у аналізі реформ, порівнянні українського досвіду з іншими країнами, які стикалися з кризовими ситуаціями, та окресленні стратегій для модернізації державного управління у післявоєнний період.

4. Методи та матеріали

Основними джерелами інформації для даного дослідження є наукові праці, аналітичні звіти щодо державного управління, урядові документи та міжнародні індекси публічного управління. Для вивчення українського досвіду державного управління в умовах військових загроз було проведено хронологічний аналіз подій з акцентом на періоди до 2021 року та під час війни 2022-2023 років. Цей підхід дозволив виявити ключові зміни у державній політиці та управлінських стратегіях, які допомогли зберегти стабільність у кризовий період. Методологія дослідження включає проведення порівняльного аналізу між досвідом України та іншими європейськими країнами, які стикалися з масштабними економічними кризами: Грецією, Італією та Іспанією. Особлива увага приділялася даним міжнародних організацій OECD, SIGMA та індексам публічного управління, для формування висновків і рекомендацій щодо подальшого розвитку державного управління України в післявоєнний період.

5. Результати та обговорення

Особливості державного управління України за останні роки значно змінилися, особливо в умовах швидкого розвитку цифровізації. Починаючи з 2019 року, уряд України зробив серйозні кроки в напрямку модернізації державних послуг завдяки впровадженню цифрових технологій. Платформа «Дія» стала ключовим інструментом для надання громадянам державних послуг в онлайн-режимі, що зменшило бюрократичні бар'єри та збільшило прозорість взаємодії з державними установами [10]. Важливими характеристиками державного управління в Україні є прагнення до спрощення процедур, впровадження електронного документообігу та перехід до сучасних стандартів менеджменту публічної адміністрації. Система управління поступово трансформується від традиційних бюрократичних методів до більш інноваційних, гнучких і прозорих, що відповідають стандартам ЄС.

Повномасштабна війна, яка розпочалася в 2022 році, нанесла значний удар по державним інституціям України. Багато урядових будівель та інфраструктури було зруйновано або пошкоджено, що створило хаос у роботі державного управління. Проте завдяки попереднім зусиллям із цифровізації, державні органи змогли швидко адаптуватися та забезпечити мінімальний рівень функціонування навіть під час бойових дій.

Сервіс «Дія» став основним інструментом для громадян, дозволяючи отримувати соціальну допомогу, реєструвати ВПО та інші послуги без фізичної присутності. Уряд також прийняв низку важливих рішень для стабілізації роботи державних органів. Постанова Кабінету Міністрів №124 від 2022 року спростила надання допомоги внутрішньо переміщеним особам через платформу «Дія» щоб уникнути бюрократичних затримок і ефективно управляти підтримкою населення в умовах воєнного часу [4, с. 10].

Міжнародна підтримка відіграла вирішальну роль у забезпеченні стабільності державного управління в Україні під час війни. Особливу увагу варто звернути на активізацію проекту SIGMA, який надає важливу технічну та консультативну підтримку реформам публічного управління в Україні. 7 лютого 2024 року було представлено Моніторинговий звіт Програми SIGMA для оцінки відповідності української системи державного управління до європейського зразка [20].

Звіт став орієнтиром для подальшого вдосконалення державної системи, оцінивши як законодавчі основи щодо процедури надання послуг функціонують на практиці. Програма SIGMA відіграє важливу роль в підготовці України до вступу в ЄС, оскільки забезпечує систематичну модернізацію державного управління та наближення до європейських стандартів.

Загальні оцінки протягом 2018-2023 років за відповідними сферами в програмі наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Загальні середні значення державного управління за сферами у 2018-2023 рр.

Показник	2018	2021	2023
Стратегічні засади реформ державного управління	1,5	1,5	3,0
Формування і координація політики	2,5	2,6	2,6
Державна служба та управління людськими ресурсами	2,8	2,4	2,1
Підзвітність	2,8	3,4	3,2
Надання послуг	1,5	4,3	4,5
Управління державними фінансами	д. н.	2,9	2,8
Управління бюджетом та внутрішній аудит і контроль	д. н.	2,9	2,8
Публічні закупівлі	д. н.	3,2	3,0
Зовнішній аудит	д. н.	2,5	2,5

Джерело: складено на основі даних Sigma [20].

До 2021 року Україна досягла значного прогресу в реформуванні системи державного управління. Це стало важливим чинником у забезпеченні стійкості в умовах війни, яка почалася у 2022 році. Завдяки цифровізації та розробці нових програм надання публічних послуг, державні органи змогли швидко адаптуватися до викликів воєнного часу. Створення нових гуманітарних програм та надання соціальної допомоги через спрощені механізми, допомогли зменшити навантаження на громадян і забезпечити їх базові потреби.

Взаємодія з корпоративним сектором, який залишився в Україні, стала ще одним ключовим фактором стабільності. Багато бізнесів, які не могли продовжувати діяльність у зонах активних бойових дій, успішно релокували свої потужності в безпечніші регіони Західної країни завдяки підтримці держави. Програми державної підтримки сприяли збереженню робочих місць і забезпеченню економічної діяльності. загалом, роль державного управління у координації та підтримці корпоративного сектора виявилася вирішальною для збереження економічної стійкості в умовах війни [12].

Незважаючи на значний прогрес у реформуванні державного управління, у 2023 році Україна отримала низький результат у міжнародних оцінках публічного управління. Наприклад, індекс публічного управління, за яким оцінюється ефективність державних інституцій та якість надання послуг, поставив Україну на рівні 0,3, тоді як інші країни отримали значно вищі оцінки: Ірландія - 2,5; Іспанія - 2,3. Однією з основних причин такого результату є те, що багато інституцій були частково або повністю зруйновані під час війни, а державна інфраструктура зазнала значних втрат. Загальний стан державного управління наведено на рис. 2., де порівнюється показники з іншими країнами [22].

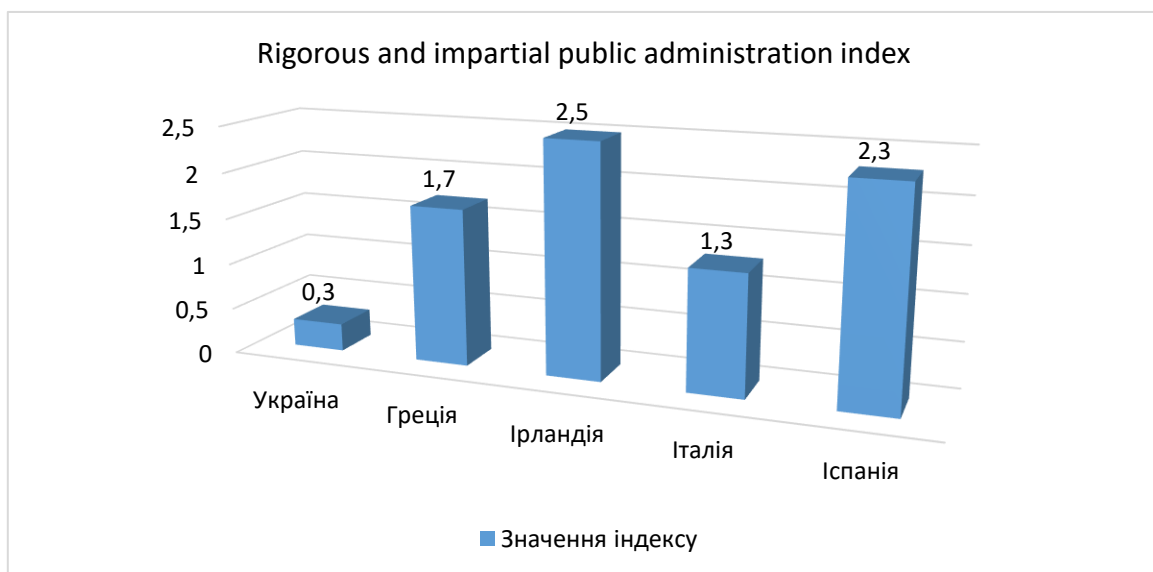


Рис. 1. Порівняння Rigorous and Impartial Public Administration Index України з країнами Європи

Джерело: складено на основі даних OWD [22].

В умовах активних бойових дій держава змушена була переорієнтувати ресурси на оборонні потреби. Це значно уповільнило реформування інших сфер управління. Однак слід зазначити, що такий показник не є відображенням повної ефективності управління в Україні, оскільки в умовах війни основний акцент робився на підтримці базових функцій держави та виживанні громадян.

Досвід європейських країн, які стикалися з масштабними фінансовими кризами, показує, що навіть економічні труднощі можуть серйозно похитнути ефективність державного управління. Греція під час фінансової кризи 2009-2015 років втратила значну частку ВВП, а уряд був змушений скоротити соціальні витрати і підвищити податки, що негативно вплинуло на загальну стабільність державних інституцій. Італія, яка стикалася з хронічними бюджетними дефіцитами та високим рівнем державного боргу, постраждала від структурних проблем у сфері публічного управління, що обмежувало здатність уряду реагувати на виклики. Іспанія, переживши крах на ринку нерухомості, змогла стабілізувати економіку завдяки суворим заходам жорсткої економії, але надання публічних послуг постраждало через зменшення державних витрат. Хоча ці країни не зазнали таких руйнівних наслідків, як Україна під час війни, їх досвід демонструє, що економічні кризи можуть серйозно вплинути на ефективність державного управління. Україна, яка втратила понад 50% економіки внаслідок війни, стикається з безпрецедентними викликами, що вимагають одночасної мобілізації всіх секторів державного управління для забезпечення стійкості [19, с. 13].

Модернізація інфраструктури в умовах ведення бойових дій, особливо в прифронтових містах, стала однією з ключових проблем для державного управління України. Критично важлива інфраструктура як енергетичні мережі, водопостачання та комунальні послуги постійно зазнають руйнувань через обстріли та бойові дії. Щоб забезпечити базові послуги для населення, уряд розробив кілька стратегій, спрямованих на швидке відновлення пошкоджених об'єктів та пошук альтернативних рішень. Було розгорнуто партнерські програми з міжнародними організаціями та приватним сектором, що дозволило залучити інвестиції та технічну допомогу для відновлення інфраструктури [12].

Програма розвитку ООН та Європейський інвестиційний банк підтримали проєкти з реконструкції життєво важливих інфраструктурних об'єктів у зонах бойових дій. Крім того, було запроваджено рішення щодо використання мобільних генераторів та альтернативних джерел енергії у вигляді сонячних панелей та вітроелектростанцій допомогли зменшити залежність від пошкоджених мереж і забезпечити хоча б мінімальний рівень енергопостачання для громадян. Одним із ключових рішень стало створення тимчасових водопостачальних систем і каналізаційних очисних споруд у прифронтових зонах. Це дозволило частково уникнути гуманітарної катастрофи в умовах дефіциту води в річках Дністра та Дніпра.

Унікальний український досвід управління в умовах війни демонструє здатність державних інституцій функціонувати навіть у надзвичайних умовах. Незважаючи на суворі оцінки державного управління та наявність серйозних ризиків, Україна змогла зберегти життєздатність державних структур. Ця стійкість проявляється в ефективній координації між державними органами, приватним сектором і міжнародними партнерами, що забезпечує безперервність надання послуг і підтримку економічної діяльності. Однією з важливих переваг державного управління є здатність швидко адаптуватися до нових умов та реагувати на виклики, які виникають під час війни [15, с. 21]. Стратегія цифровізації державних послуг дозволила мінімізувати контакт громадян з державними установами і забезпечити безпеку в умовах загроз. Також стратегії з розвитку системи громадського управління та залучення міжнародної допомоги стали важливими інструментами для забезпечення стійкості управління та економічної стабільності. Український досвід підкреслює важливість децентралізації, яка дозволила місцевим органам влади приймати гнучкі рішення, відповідно до специфіки кожного регіону. Основні стратегії антикризового державного управління відповідно до сфер управління наведені в табл. 2.

Перспективи державного управління в пост-воєнний період є складними, але водночас відкривають можливості для модернізації та реформи публічного адміністрування. Основними викликами після війни стануть відновлення зруйнованої інфраструктури, відбудова економіки та забезпечення соціальної справедливості. Перед державою постане проблема подолання бюрократичних бар'єрів і підвищення прозорості роботи державних інституцій.

Таблиця 2. Стратегія антикризового державного управління під час війни

Сфера управління	Стратегія	Український досвід і ключові заходи
Економічний сектор	Фіскальна стабілізація та управління ресурсами	– Програми підтримки бізнесу під час війни. – Міжнародна фінансова допомога (2022-2024, понад \$20 млрд від МВФ та ЄС). – Запровадження Закону №2120-IX (зниження ПДФО та спрощення адміністрування податків).
Оборонна та безпекова сфера	Мілітаризація та модернізація сектору безпеки	– Збільшення оборонного бюджету (до 50% ВВП у 2023 році). – Мобілізація та модернізація військ. – Ленд-ліз та західна допомога з постачанням озброєння.
Соціальний сектор та гуманітарна допомога	Соціальний захист населення та гуманітарна підтримка	– Програми допомоги ВПО. – Спрощення доступу до соціальних послуг. – Надання 90% державних послуг через «Дію».

Джерело: складено автором.

Економічна криза, викликана війною, вимагатиме значних ресурсів для реабілітації ринку праці, відновлення малого і середнього бізнесу та залучення інвестицій. Проте Україна має всі шанси на успішне вирішення цих проблем завдяки тісній співпраці з Європейським Союзом, Світовим банком та МВФ, які вже розробляють програми економічної підтримки. Важливим завданням стане впровадження нових стандартів управління, включаючи посилення боротьби з корупцією, реформування судової системи та модернізацію державного сектору через цифровізацію. У пост-воєнний період Україна матиме можливість відновити свою інфраструктуру, створити більш ефективну та стійку систему державного управління, яка відповідатиме європейським стандартам і забезпечить сталий розвиток країни.

6. Висновки

Отже, під час повномасштабної війни, яка розпочалася 24 лютого в 2022 році, державне управління України зіткнулося з надзвичайними викликами, проте змогло продемонструвати високу стійкість завдяки попереднім реформам та сучасним стратегіям управління. Однією з ключових переваг став швидкий перехід до цифровізації, що дозволило забезпечити безперебійність надання публічних послуг навіть в умовах активних бойових дій. Платформа «Дія» стала важливим інструментом для громадян і держави, зменшуючи бюрократичні бар'єри і спрощуючи взаємодію між населенням та державними органами. Успіх державного управління в кризових умовах став можливим завдяки гнучкій взаємодії з корпоративним сектором та міжнародними партнерами, які надали суттєву підтримку в складний час.

Міжнародні оцінки, які Україна отримала у 2023 році, свідчать про наявність проблем, пов'язаних із руйнуванням державних установ, зниженням рівня безпеки та зростанням економічної нестабільності. Навіть у таких складних умовах Україна змогла зберегти керованість і забезпечити мінімальні стандарти функціонування держави. Це демонструє унікальний досвід, який може бути використаний для подальшого реформування та зміцнення державного управління у післявоєнний період. Перспективи державного управління в Україні в пост-воєнний час тісно пов'язані з необхідністю реформ та модернізації. Для успішного відновлення країни необхідно вирішувати питання подолання бюрократії, боротьби з корупцією, відновлення економіки та забезпечення соціальної стабільності. Постійне впровадження нових технологій та посилення інституційної спроможності дадуть змогу Україні подолати наслідки війни та забезпечити сталий розвиток в майбутньому.

References

1. Babšek, M., & Kovač, P. (2023). The Covid-19 pandemic as a driver of more responsive social procedures: Between theory and practices in Slovenia. *NISPAcee Journal of Public Administration and Policy*, 16(1), 1–32. <https://doi.org/10.2478/nispa-2023-0001>
2. Graf, F., Lenz, A., & Eckhard, S. (2024). Ready, set, crisis—transitioning to crisis mode in local public administration. *Public Management Review*, 26(7), 2039–2063. <https://doi.org/10.1080/14719037.2023.2242851>

3. Goncharuk, N., Pyrohova, Y., Suray, I., Prokopenko, L., & Prudius, L. (2023). Reformation public administration in Ukraine in the context of European integration: Current state, problems and priorities. *Economic Affairs (New Delhi)*, 68(3), 1613-1627. <https://doi.org/10.46852/0424-2513.3.2023.27>
4. Kurnosenko, L. (2023). Readiness for management in crisis situations in the sphere of public administration. *Public Administration and Regional Development*, (22), 1001-1018. <https://doi.org/10.34132/pard2023.22.05>
5. Di Gangi, M., Belcore, O. M., & Polimeni, A. (2023). An overview on decision support systems for risk management in emergency conditions: Present, past and future trends. *International Journal of Transport Development and Integration*, 7(1), 45-53. <https://doi.org/10.18280/ijtdi.070106>
6. Doronin, A. N. (2023). Directions and prospects for the development of public governance. *Administrative Consulting*, (10), 113-119. <https://doi.org/10.22394/1726-1139-2023-10-113-119>
7. Koval, Y. (2023). Conceptual aspect of adoption public administration decisions in the field of state security. *Modern Scientific Journal*, 1(1), 97-105. <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2023-1-13>
8. Heyets, V., Blyzniuk, V., & Nykyforuk, O. (2023). The recovery of Ukraine. *The International Journal of Social Quality*, 12(1), 1-28. <https://doi.org/10.3167/ijsq.2022.120102>
9. Yakymchuk, A., Panukhnyk, O., Horal, L., Hrynkevych, S., & Rohozian, Y. (2023). Development of territorial communities: Aspects of natural capital conservation and budget financing. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 1150). Institute of Physics. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1150/1/012004>
10. Nazarenko, S. A., & Nosan, N. S. (2023). Implementation of project management technologies in the sphere of public administration of Ukraine in crisis conditions. *The Problems of Economy*, 2(56), 81-86. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-2-81-86>
11. Jugl, M. (2023). Administrative characteristics and timing of governments' crisis responses: A global study of early reactions to COVID-19. *Public Administration*, 101(4), 1408-1426. <https://doi.org/10.1111/padm.12889>
12. Raman, U., & Kasturi, S. (2023). The frontlines and margins: Gendered care and Covid-19 in the Indian media. *Media and Communication*, 11(1), 102-113. <https://doi.org/10.17645/mac.v11i1.6104>
13. Mazyi, N. (2023). The main tools of internet marketing in public administration in the conditions of global digitalization. *Democratic Governance*, 32(2), 91-102. <https://doi.org/10.23939/dg2023.02.091>
14. Podolchak, N., Bilyk, O., Karkovska, V., Tsygulyk, N., & Vesolovska, M. (2023). Methods for assessing emotional intelligence: Prospects for application in public administration in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 21(2), 503-516. [https://doi.org/10.21511/ppm.21\(2\).2023.47](https://doi.org/10.21511/ppm.21(2).2023.47)
15. Sousa, M., Mendes, A., Almeida, D., & Rocha, Á. (2023). Digital remote work influencing public administration employees satisfaction in public health complex contexts. *Computer Science and Information Systems*, 20(4), 1569-1589. <https://doi.org/10.2298/CSIS230110060S>
16. Yevtushenko, O. (2023). Digitalization of public administration and its peculiarities and prospects in Ukraine. *Public Administration and Regional Development*, (22), 964-983. <https://doi.org/10.34132/pard2023.22.03>
17. Zaki, B. L. (2023). New development: Strategic planning in interesting times—From inter-crisis to intra-crisis responses. *Public Money and Management*, 43(5), 521-524. <https://doi.org/10.1080/09540962.2023.2196028>
18. Zardo, F., Rössl, L., & Khoury, C. (2023). Adapting to crisis: The governance of public services for migrants and refugees during COVID-19 in four European cities. *Social Sciences*, 12(4). <https://doi.org/10.3390/socsci12040213>
19. Pukhkal, O., Reiterovych, I., Kuprii, T., Sytnyk, S., & Novikov, O. (2023). Analysis of the modern functional field of effective implementation of public control in the system of public administration in Ukraine. *Social Policy and Administration*, 57(5), 760-769. <https://doi.org/10.1111/spol.12909>
20. SIGMA. (2023). Public Administration in Ukraine: Assessment for compliance with the Principles of Public Administration. *OECD/SIGMA*. [https://mof.gov.ua/storage/files/Звіт_Програми_SIGMA_\(укр\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Звіт_Програми_SIGMA_(укр).pdf) (in Ukrainian)
21. NAUCS. (2024). SIGMA Program Monitoring Report on Compliance with the Principles of Public Administration was presented at the meeting of the Coordination Council for Public Administration Reform. *National Agency of Ukraine on Civil Service*. <http://surl.li/tsvlhs> (in Ukrainian)
22. OWD. (2023). Rigorous and impartial public administration index, 1789 to 2023. *Our World in Data*. <https://ourworldindata.org/grapher/rigorous-and-impartial-public-administration-index?tab=table>



Соціальна політика в системі публічного управління: забезпечення рівного доступу до соціальних послуг

Світлана М. Петькун  ¹ *

¹ Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій (Україна). Завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, д. держ. упр., доцент.

* Автор-кореспондент, e-mail: s.petkun@ukr.net



СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

отримана:

3 вересня 2024 р.

переглянута:

7 жовтня 2024 р.

прийнята:

12 жовтня 2024 р.

опублікована

онлайн:

24 жовтня 2024 р.

Авторське право

© 2024 автора



Цей твір

ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

DOI: [10.70651/3041-2498/2024.2.02](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.02)

У статті досліджено актуальні проблеми соціальної політики в системі публічного управління України в умовах децентралізації з акцентом на забезпечення рівного доступу до соціальних послуг для всіх верств населення. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю адаптації соціальної політики до нових викликів. Основними проблемами визначено соціально-економічну нестабільність та наслідки війни. Метою є визначення основних проблем і чинників, які впливають на ефективність надання соціальних послуг. Дослідження спрямоване на пошук шляхів удосконалення соціальної політики на регіональному рівні. У дослідженні використано такі методи як порівняльний аналіз, статистичний огляд, індексний підхід та методологію оцінки ефективності соціальних послуг. Порівняльний аналіз досвіду таких країн, як Швеція, Німеччина, Франція та Естонія, дозволив виявити ефективні підходи до організації соціальної політики. Їхня практика може бути частково інтегрована в сьогоденні Україні. Результати дослідження показали, що децентралізація сприяла розширенню фінансової та організаційної автономії місцевих громад. Важливим є вплив війни, так як війна стала передумовою зниження інституційної спроможності органів влади, руйнування соціальної інфраструктури та дефіциту кадрів. У статті розроблено концептуальну модель оцінки рівного доступу до соціальних послуг. Ця модель включає п'ять основних компонентів: соціальний капітал, економічний потенціал, інфраструктуру, рівень урядування та цифрові можливості. За допомогою запропонованої моделі можна провести оцінку доступу до соціальних послуг. Така оцінка проводиться на основі об'єктивних показників, а також враховує регіональні особливості. Застосування моделі на практиці сприятиме виявленню сильних та слабких сторін соціальної політики на місцевому рівні, та разом з цим визначенню пріоритетних напрямів для подальшого розвитку. У висновках встановлено, що удосконалення механізмів фінансування, організації та моніторингу надання соціальних послуг є важливим завданням сьогодення. При цьому, ключовим аспектом, який враховуватиметься, є специфіка регіонів та сучасних викликів. Перспективи подальших досліджень включають розробку нових підходів до оцінки ефективності соціальних. Також майбутні дослідження мають бути спрямовані на вивчення впливу цифровізації на доступ до соціальних послуг, а також інтеграцію міжнародного досвіду щодо підвищення стійкості соціальної системи України.



КЛЮЧОВІ СЛОВА

соціальна політика, публічне управління, рівний доступ, децентралізація, соціальні послуги, інституційна спроможність, війна, цифровізація.



e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>


Social policy in the public administration system: Ensuring equal access to social services

Svitlana Petkun ¹ *

¹ State University of Information and Communication Technologies (Ukraine). Head of the Department of Public Management and Administration, Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor.

* Corresponding Author, e-mail: s.petkun@ukr.net

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article**Received:**

3 September 2024

Revised:

7 October 2024

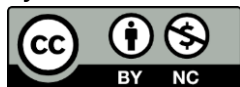
Accepted:

12 October 2024

Published online:

24 October 2024

Copyright © 2024
by author



This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

DOI: [10.70651/3041-2498/2024.2.02](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.02)

The article explores current issues of social policy within the public administration system of Ukraine in the context of decentralization, focusing on ensuring equal access to social services for all population groups. The relevance of the research is driven by the need to adapt social policy to new challenges. Key problems identified include socio-economic instability and the consequences of the war. The objective is to identify the main problems and factors affecting the effectiveness of social services delivery. The research aims to find ways to improve social policy at the regional level. The study employs methods such as comparative analysis, statistical review, index-based approach, and social service efficiency evaluation methodology. A comparative analysis of countries like Sweden, Germany, France, and Estonia revealed effective approaches to organizing social policy, with their practices partially applicable in today's Ukraine. The research results indicate that decentralization has expanded the financial and organizational autonomy of local communities. The war's impact has been significant, leading to reduced institutional capacity of authorities, the destruction of social infrastructure, and workforce shortages. The article proposes a conceptual model for assessing equal access to social services, which includes five key components: social capital, economic potential, infrastructure, governance level, and digital capabilities. This model enables the evaluation of access to social services based on objective indicators while accounting for regional specificities. The practical application of this model will help identify strengths and weaknesses in social policy at the local level and determine priority areas for future development. The conclusions emphasize that improving the mechanisms of financing, organizing, and monitoring social service delivery is a crucial task today. A key consideration is the specific characteristics of regions and contemporary challenges. Future research prospects include developing new approaches to evaluating the effectiveness of social services. Additionally, future studies should focus on examining the impact of digitalization on access to social services and integrating international experience to enhance the resilience of Ukraine's social system.



KEYWORDS

social policy, public administration, equal access, decentralization, social services, institutional capacity, war, digitalization.

1. Вступ

Соціальна політика виконує фундаментальну роль у забезпеченні соціальної стабільності та стійкого розвитку суспільства в системі публічного управління. Її основне завдання - створення рівних можливостей доступу до соціальних послуг для всіх верств населення. Проблема трансформації соціальної політики набула особливої актуальності в умовах децентралізації, так як децентралізація передбачає передачу повноважень на місцевий рівень. Нові умови суттєво змінили механізми управління соціальною сферою та потребують негайної адаптації. Основне завдання сучасної соціальної політики полягає в розробці ефективних механізмів і стратегій, які можуть забезпечити доступність соціальних послуг та їх якість відповідно до потреб різних соціальних груп та регіональних особливостей. Тому забезпечення рівного доступу до соціальних послуг виступає інтегральною складовою соціальної справедливості, зниження рівня бідності та посилення соціальної інтеграції.

Так, забезпечення рівного доступу до соціальних послуг в сучасних умовах є складним процесом. Цей процес включає вдосконалення законодавчої бази і механізмів фінансування. Важливим також є безперервний розвиток можливостей місцевої та регіональної влади. До того ж, потрібно впроваджувати нові підходи в організацію соціальної роботи. Одним із ключових завдань у цій сфері є розробка концептуальних моделей, що враховуватимуть соціально-економічну специфіку кожного регіону. Ці моделі повинні забезпечувати соціальними послугами всі групи населення. Важливим завданням є також дослідження взаємозв'язку між ефективністю соціальної політики та рівнем економічного розвитку через призму соціальних витрат і їх впливу на добробут громад.

Оптимізація процедур надання соціальних послуг, мінімізація адміністративних бар'єрів, підвищення прозорості та підзвітності органів влади, розробка інструментів моніторингу та оцінювання ефективності використання бюджетних ресурсів у соціальній сфері сьогодні є основними практичними завданнями соціальної політики із забезпечення рівного доступу до послуг. Зростання соціальної нерівності, депопуляція сільських територій, урбанізація та війна на Сході України є основними передумовами адаптації до нових умов у контексті забезпечення адекватної відповіді на потреби населення та гарантування соціальних прав. Наукові та практичні дослідження в цій галузі, насамперед, мають бути спрямовані на виявлення найбільш ефективних моделей управління, здатних забезпечити стійкий соціальний розвиток та рівні можливості доступу до соціальних послуг.

2. Огляд літературних джерел

Аналіз наукових праць, присвячених соціальній політиці в системі публічного управління, демонструє широкий спектр підходів до забезпечення рівного доступу до соціальних послуг. Це особливо важливо в умовах сучасних викликів, таких як війна, децентралізація та економічна нестабільність. Так, О. Павлова у своєму дослідженні звертає увагу на соціальну політику України під час воєнного стану, акцентуючи на необхідності спрямування державних ресурсів на підтримку найбільш вразливих груп населення. Її висновки стосуються важливості швидкої реакції на соціальні виклики під час криз, що є ключовим для забезпечення рівного доступу до послуг у таких умовах [1]. С. Кудлаєнко у своїй праці зосереджується на структурах механізмів державної соціальної політики, підкреслюючи важливість інтегрованих підходів до управління соціальною сферою. Він пропонує модель координації між різними рівнями влади, що особливо актуально в умовах децентралізації [2]. О. Бражко досліджує функціонування інтегрованих соціальних послуг на різних рівнях влади, наголошуючи на необхідності тісної співпраці між державними та місцевими органами влади. Вона підкреслює нерівномірність розподілу ресурсів і проблеми доступу до якісних послуг у різних регіонах [3].

О. Кришень акцентує увагу на ролі регіональних органів влади у формуванні соціальної політики, досліджуючи виклики, пов'язані з децентралізацією, які впливають на доступність соціальних послуг у різних частинах країни [4]. У свою чергу, Б. Балака аналізує вплив реформування державної системи управління на доступ до соціальних послуг, зазначаючи, як управлінські трансформації впливають на забезпечення рівного доступу до них, особливо в умовах економічної нестабільності [5]. Л. Ємельяненко та Л. Федулова звертають увагу на вплив децентралізації на ефективність надання соціальних послуг, наголошуючи на важливості

локального управління для забезпечення рівного доступу до соціальних благ [6]. В. Медяник досліджує адміністративно-правові аспекти соціальної політики, аналізуючи вплив нормативних механізмів на забезпечення соціальних прав громадян і рівний доступ до послуг [7]. І. Юник фокусується на проблемах та стратегічних пріоритетах державної соціальної політики в Україні, зазначаючи, що економічна нерівність та недостатнє фінансування обмежують можливості для забезпечення рівного доступу до послуг [8].

К. Дрималовська та Р. Бала аналізують різні моделі та підходи до реалізації соціальної політики, звертаючи увагу на необхідність адаптації державних ініціатив для різних регіонів задля покращення доступу до послуг [9]. Т. Кравченко вивчає методи управління соціальними ризиками, підкреслюючи важливість ефективного управління для стабільної соціальної політики, що сприяє кращому доступу до послуг [10].

І. Слободян та І. Судак вивчають міжнародний досвід соціальної політики, роблячи висновки про можливості адаптації закордонних підходів для України задля забезпечення рівного доступу до соціальних послуг [11]. О. Коваль та Р. Власенко аналізують нові підходи до соціальної політики, підкреслюючи важливість інвестування в соціальну сферу для відновлення людського капіталу та забезпечення рівного доступу до послуг [12]. Є. Бородін підкреслює роль цифрових технологій у реформуванні соціальної сфери, зазначаючи, що впровадження єдиної інформаційної системи може значно підвищити доступність соціальних послуг [13].

А. Фаразманд у своїй енциклопедії досліджує глобальні тенденції в соціальній політиці, наголошуючи на важливості врахування міжнародного досвіду для вдосконалення національних систем соціальних послуг [14]. Ч. Рейх акцентує на важливості забезпечення соціальної справедливості через рівний доступ до соціальних послуг, зазначаючи, що його дослідження є важливим для сучасного українського контексту [15]. Г. Дін досліджує механізми державної політики, які спрямовані на забезпечення рівності доступу до послуг, пропонуючи моделі, які можуть бути корисними для реформування соціальної політики в Україні [16]. С. Хансон пропонує порівняльний аналіз політик різних країн, які спрямовані на забезпечення рівних можливостей, що може бути корисним для України у контексті її реформ [17].

Попри різноманіття підходів, деякі аспекти залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема, бракує комплексної оцінки ефективності реформ у регіональному розрізі та аналізу впливу цифровізації на довгострокову трансформацію соціальної політики.

3. Постановка завдання

Метою цього дослідження є наукове обґрунтування та розробка підходів для забезпечення рівного доступу до соціальних послуг у державному управлінні в умовах децентралізації та соціально-економічних змін. Основна увага приділяється аналізу сучасної соціальної політики, виявленню ключових проблем і перешкод, що заважають рівному доступу населення до цих послуг, а також розробці практичних рекомендацій для покращення системи їх надання на регіональному та місцевому рівнях.

4. Методи та матеріали

Дослідження ґрунтувалося на всебічному огляді наукових праць та звітів, які стосуються соціальної політики в контексті публічного управління, з акцентом на децентралізацію та соціально-економічні трансформації в Україні. Основною метою було вивчення доступу до соціальних послуг у різних регіонах країни та оцінка впливу децентралізації на ефективність їхнього надання.

Збір статистичних даних проводився по регіонах України з використанням офіційних державних джерел, таких як звіти органів місцевого самоврядування, міністерств, дані Державної служби статистики та інші відкриті дані. Ця статистика охоплювала такі показники, як кількість соціальних послуг, рівень їх фінансування, кількість медичних, освітніх та інших установ у кожному регіоні. Аналіз статистичних даних дозволив порівняти доступність соціальних послуг до та після впровадження децентралізації, а також в умовах поточних соціально-економічних викликів, зокрема війни.

Одним із важливих методів дослідження був порівняльний аналіз, що використовувався для вивчення міжнародного досвіду у сфері соціальної політики. Було проаналізовано підходи

до надання соціальних послуг у таких країнах, як Швеція, Німеччина, Франція та Естонія, де автономія місцевих громад та цифровізація стали ключовими інструментами підвищення якості та доступності соціальних послуг. Порівняння цих підходів з українськими реаліями дало можливість виділити рекомендації для вдосконалення системи соціального забезпечення.

Для дослідження було застосовано комбінацію кількісних і якісних методів. Описова статистика дозволила вивчити загальні тенденції у розвитку соціальних послуг у різних регіонах. Якісний контент-аналіз нормативно-правових актів і політичних рішень допоміг оцінити вплив децентралізації на соціальну політику та розкрити контекстуальні чинники, що впливають на доступність послуг.

Також була розроблена концептуальна модель для оцінки доступу до соціальних послуг, що враховує такі фактори, як соціальний капітал, економічний потенціал регіону, інфраструктура, рівень урядування та цифрові можливості. Модель дозволяє проводити кількісну оцінку доступу до послуг у різних регіонах України.

Для кількісного аналізу було застосовано методи кореляційного аналізу, що дозволили виявити взаємозв'язки між рівнем фінансування соціальних послуг, станом інфраструктури та ефективністю надання соціальних послуг у регіонах. Це дало змогу визначити ключові фактори, які впливають на доступність соціальних послуг, та розробити рекомендації для подальшого вдосконалення соціальної політики.

5. Результати та обговорення

Еволюція соціальної політики в системі публічного управління України пройшла кілька ключових етапів, що супроводжувалися змінами у нормативно-правовому регулюванні та адаптацією міжнародних стандартів до національного законодавства. На початкових етапах незалежності соціальна політика базувалася на радянській централізованій моделі, що обмежувала доступ до соціальних послуг окремих категорій населення. Прийняття перших законів, таких як «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» (1991) та «Про соціальний захист ветеранів праці та інших громадян похилого віку» (1993), заклало підґрунтя для системи соціального захисту, але ще не забезпечило рівного доступу до соціальних послуг для всіх громадян.

Протягом 2000-х років, особливо після ухвалення Закону «Про соціальні послуги» (2003), відбулися перші спроби залучити до надання послуг недержавні організації, що розширило спектр надавачів соціальних послуг. Стратегічною метою прийняття Закону в новій редакції вид 2019 р. є удосконалення законодавчих умов для організації та ефективного надання соціальних послуг [20]. Проте, незважаючи на спроби адаптуватися до міжнародних стандартів, соціальні послуги залишалися обмеженими в багатьох регіонах через фінансові та організаційні труднощі.

Значний вплив на розвиток соціальної політики мала ратифікація Україною Європейської соціальної хартії (1996) та Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (2009) [19]. Ці документи запровадили нові принципи рівності та доступності, що вимагало перегляду національного законодавства та розробки нових нормативних актів. Запровадження міжнародних стандартів стало імпульсом для розробки програм соціальної підтримки, орієнтованих на потреби різних категорій населення, проте на практиці їхня реалізація залишалася обмеженою через недостатність ресурсів та інституційної спроможності.

Подальші зміни відбулися з початком децентралізації, коли прийняття Закону «Про місцеве самоврядування» (1997) та «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015) створили умови для передачі повноважень щодо надання соціальних послуг місцевим органам влади [19]. Це надало громадам більшу автономію у прийнятті рішень та можливість адаптувати соціальні послуги до потреб локального населення, але викликало й нові виклики, пов'язані з нерівномірністю забезпечення послуг у різних регіонах.

Реалізація соціальної політики в умовах децентралізації в Україні набула нових рис, що зумовлено переходом до більш автономного управління на місцевому рівні. Це, в свою чергу, сприяло оптимізації надання соціальних послуг, поліпшенню їх доступності та якості, а також адаптації до потреб населення. Однак у процесі реалізації соціальної політики виникають різноманітні чинники, що впливають на цей процес.

Важливими аспектами соціальної політики в умовах децентралізації є фінансування, інституційна спроможність, доступність соціальної інфраструктури, організаційна взаємодія та

врахування потреб різних соціальних груп населення. В табл. 1 представлено ключові чинники, які впливають на доступність та якість соціальних послуг.

Таблиця 1. Ключові чинники, які впливають на доступність та якість соціальних послуг

Чинники	До децентралізації	Після децентралізації	В умовах війни
Фінансування	Централізоване управління, залежність від державного бюджету	Більша фінансова автономія, можливість залучення коштів	Обмеження ресурсів через війну, пріоритет на потреби оборони
Інституційна спроможність	Низька ефективність управління	Підвищення ролі місцевих органів самоврядування	Втрата кадрів, зменшення спроможності
Соціальна інфраструктура	Нерівномірний розподіл	Розвиток інфраструктури на місцях	Зруйнування об'єктів інфраструктури
Організаційна взаємодія	Відсутність координації	Міжвідомча взаємодія	Втрата координації через війну, залучення міжнародних організацій
Доступність для різних груп	Обмежений доступ	Підвищена доступність	Залежність від території та потреб ВПО

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [12, 14, 15, 16].

Після впровадження децентралізації та перерозподілу повноважень органи місцевого самоврядування отримали більше можливостей для розвитку соціальної інфраструктури, покращення якості послуг та їхньої адаптації до місцевих умов. Це забезпечило підвищення рівня доступу до соціальних послуг у багатьох територіальних громадах, які до цього не мали належних ресурсів для задоволення потреб населення. Однак вплив війни суттєво трансформував ці досягнення. Зокрема, відбулося різке зниження фінансових можливостей місцевих бюджетів через перенаправлення частини ресурсів на забезпечення обороноздатності країни та допомогу переміщеним особам. Це стало основним викликом для підтримки стабільного функціонування системи соціальних послуг на місцях, особливо у громадах, що розташовані поблизу зон активних бойових дій.

Зниження інституційної спроможності місцевих органів влади в умовах міграції населення та кадрового дефіциту також негативно позначилося на якості надання послуг. Втрата кваліфікованих кадрів у соціальній сфері, викликана міграцією або вимушеним переселенням, зменшила потенціал місцевих громад до підтримання рівня послуг, які раніше забезпечувалися на відповідному рівні. Додатково, у зв'язку з військовими діями, значна частина соціальної інфраструктури була зруйнована, що ще більше ускладнило ситуацію з доступністю соціальних послуг, особливо для внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від війни.

Міжнародний досвід забезпечення соціальної справедливості та рівноправного доступу до соціальних послуг показує різні ефективні підходи, які можна адаптувати в Україні [1]. Хоча в Україні вже впроваджена децентралізація і розвиваються цифрові сервіси, необхідні додаткові заходи для досягнення повної ефективності. У табл. 2 наведено приклади з інших країн та пояснено, як їхні підходи можуть бути корисними для України.

Міжнародний досвід країн, таких як Швеція, Німеччина, Франція та Естонія, демонструє ефективні підходи до забезпечення соціальної справедливості та рівноправного доступу до соціальних послуг, які можна частково адаптувати до українських реалій. Зокрема, у Швеції муніципалітети мають високий рівень фінансової та організаційної автономії, що дозволяє їм самостійно керувати соціальними програмами, включаючи догляд за людьми похилого віку. Такий підхід може бути корисним для України, де громади все ще стикаються з недостатнім рівнем фінансових ресурсів, що обмежує їх можливості надавати якісні соціальні послуги. Підвищення фінансової незалежності місцевих громад сприятиме більш ефективній організації соціальної допомоги та наданню послуг на місцевому рівні.

У Німеччині соціальне підприємництво є важливим елементом інтеграції вразливих груп населення, зокрема осіб з обмеженими можливостями. Підприємства, де значна частина працівників належить до вразливих груп, отримують державну підтримку, що дозволяє їм забезпечувати зайнятість і соціальну інтеграцію. В Україні такі механізми лише починають розвиватися, і їх активне впровадження могло б вирішити проблему безробіття серед вразливих верств населення та сприяти їх економічній і соціальній інтеграції.

Таблиця 2. Ключові чинники, які впливають на доступність та якість соціальних послуг

Країна	Характеристика підходу	Можливості адаптації до умов України
Швеція	Муніципалітети мають фінансову та організаційну автономію у сфері соціальних послуг, включаючи догляд за людьми похилого віку та надання інших соціальних послуг.	Підвищення фінансової незалежності місцевих громад дозволить ефективніше надавати соціальні послуги, зокрема в контексті старіння населення.
Німеччина	Соціальне підприємництво є ключовим механізмом для працевлаштування вразливих груп, зокрема осіб з інвалідністю. Існують підприємства, де значна частка працівників належить до вразливих груп, що забезпечує їх соціальну інтеграцію.	Впровадження механізмів підтримки соціального підприємництва дозволить сприяти зайнятості вразливих груп населення та інтеграції людей з обмеженими можливостями.
Франція	Універсальна система соціального захисту забезпечує рівноправний доступ до медичних і соціальних послуг для всіх громадян, включаючи повне покриття медичних витрат для малозабезпечених через програму СМУ.	Розширення програм соціального захисту в Україні сприятиме рівному доступу до медичних та соціальних послуг, особливо для малозабезпечених верств населення.
Естонія	Електронне урядування забезпечує надання 99% державних послуг онлайн, включаючи соціальні послуги. Громадяни можуть отримувати медичні, освітні та інші послуги через цифрові платформи без відвідування установ.	Подальша цифровізація соціальних послуг в Україні розширить доступ до них для віддалених регіонів та зменшить адміністративне навантаження на державні установи.

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [9, 11].

Франція пропонує модель універсальної системи соціального захисту, що забезпечує рівноправний доступ до медичних і соціальних послуг для всіх громадян. Програма СМУ (Couverture Maladie Universelle) гарантує повне покриття медичних витрат для малозабезпечених, що значно знижує рівень нерівності в доступі до медичної допомоги [17]. В Україні існує необхідність у створенні подібних універсальних програм, які б охоплювали не лише медичне страхування, але й інші аспекти соціального захисту, що дозволило б забезпечити справедливий розподіл ресурсів і знизити соціальну нерівність.

Естонія демонструє приклад ефективного електронного урядування, де майже всі державні послуги, включаючи соціальні, доступні онлайн. Це дозволяє громадянам отримувати необхідні послуги швидко і без фізичної присутності в державних установах. В Україні вже діє система "Дія", яка дозволяє громадянам користуватися багатьма державними послугами онлайн, проте її функціонал ще не повністю охоплює сферу соціальних послуг. Впровадження системи "Соціальна громада" сприяло розвитку надання послуг на місцевому рівні, охопивши 1437 територіальних громад, що значно підвищило доступність послуг для населення [18]. Подальший розвиток цифрових платформ дозволить полегшити доступ до соціальних послуг у віддалених регіонах, а також зменшити навантаження на державний апарат.

Розробка концептуальної моделі забезпечення рівного доступу до соціальних послуг у системі публічного управління є надзвичайно актуальною в умовах сучасних соціально-економічних викликів, включаючи наслідки війни в Україні. Ця модель дозволяє оцінювати та вдосконалювати доступність соціальних послуг у різних регіонах, враховуючи їхню специфіку, рівень розвитку інфраструктури, стан економіки та можливості цифровізації. Головна особливість моделі полягає в її інтеграційному підході, який охоплює ключові показники, що впливають на ефективність публічного управління соціальними послугами [5], а також у можливості адаптації до мінливих умов, зокрема, кризових ситуацій, таких як війна.

Запропонована модель базується на сукупності кількісних показників, що дозволяють об'єктивно оцінити рівень доступу до соціальних послуг у певному регіоні. Ці показники охоплюють п'ять основних факторів: соціальний капітал, економічний потенціал, стан інфраструктури, рівень управління та цифрові можливості. Кожен з цих факторів відображає конкретний аспект забезпечення доступу до соціальних послуг і враховує як економічні, так і соціальні характеристики регіонів.

Основна мета моделі – забезпечення рівного доступу до послуг у контексті соціально-економічної та інфраструктурної специфіки регіонів, що набуває особливого значення у зв'язку з наслідками війни.

Формула моделі:

$$Z=f(C, E, R, T, D) \quad (1)$$

де Z – загальний індекс доступу до соціальних послуг;

C – індекс соціального капіталу;

E – індекс економічного потенціалу;

R – індекс розвитку інфраструктури;

T – індекс рівня управління;

D – індекс цифрових можливостей.

Показники оцінки рівного доступу до соціальних послуг за компонентами моделі пояснено в табл. 3.

Таблиця 3. Показники оцінки рівного доступу до соціальних послуг за компонентами моделі

Компонент моделі	Опис компоненту	Показники оцінки
Соціальний капітал (C)	Оцінюється на основі кількості медичних, освітніх закладів, культурних інституцій на 1000 осіб	Кількість шкіл, лікарень, культурних закладів
Економічний потенціал (E)	Враховується ВРП на душу населення, рівень доходів, зайнятість	Середній дохід, рівень зайнятості
Інфраструктура (R)	Оцінка стану транспортної інфраструктури та доступу до послуг	Якість доріг, наявність транспорту
Рівень урядування (T)	Оцінюється ефективність управління та боротьба з корупцією	Індекс ефективності управління, індекс корупції
Цифрові можливості (D)	Враховується впровадження електронного урядування та рівень доступу до інтернету	Відсоток покриття інтернетом, доступ до електронних послуг

Джерело: розроблено автором.

Для кожного компонента (C, E, R, T, D) оцінки проводяться за шкалою від 0 до 100 балів, де 0 – це відсутність послуг або ресурсів, а 100 — максимальна доступність і ефективність. Оцінка базується на реальних даних статистичних показників, таких як кількість соціальних установ, середній дохід на душу населення, рівень доступу до інтернету тощо.

Загальна формула розрахунку індексу доступу до соціальних послуг:

$$Z = \frac{C \cdot wC + E \cdot wE + R \cdot wR + T \cdot wT + D \cdot wD}{wC \cdot wE \cdot wR \cdot wT \cdot wD} \quad (2)$$

де Z – загальний індекс доступу до соціальних послуг;

C, E, R, T, D – оцінки за компонентами;

wC, wE, wR, wT, wD – вагові коефіцієнти кожного компоненту.

Вагові коефіцієнти можуть змінюватися залежно від пріоритетів регіону. Наприклад, для регіонів з розвиненими цифровими можливостями більша вага може надаватися компоненту цифровізації. Зазвичай вагові коефіцієнти є рівними (0.2 для кожного компоненту), що дає рівноправну оцінку всім аспектам.

Оцінка ефективності доступу до соціальних послуг для регіонів України проводиться на основі реальних статистичних даних. Так, для Київської області соціальний капітал оцінено на 90 балів завдяки високій кількості соціальних закладів, зокрема шкіл та лікарень, у поєднанні з доступом до культурних ресурсів. Економічний потенціал оцінено на 80 балів через високий рівень доходів та зайнятості населення. Інфраструктура у Київській області оцінюється на 70 балів, що вказує на достатньо розвинену транспортну мережу та доступ до послуг. Рівень урядування отримав 60 балів, що свідчить про наявність проблем із корупцією, а цифрові можливості – 85 балів завдяки активному впровадженню електронних послуг.

Таблиця 4. Оцінка ефективності доступу до соціальних послуг для регіонів України

Область	Соціальний капітал (С)	Економічний потенціал (Е)	Інфраструктура (R)	Рівень урядування (Т)	Цифрові можливості (D)	Вагові коефіцієнти	Загальний індекс доступу (Z)
Київська	90	80	70	60	85	0,2, 0,2, 0,2, 0,2, 0,2	77
Львівська	85	75	65	55	80	0,2, 0,2, 0,2, 0,2, 0,2	72
Херсонська	60	50	45	40	55	0,2, 0,2, 0,2, 0,2, 0,2	50
Київська	90	80	70	60	85	0,2, 0,2, 0,2, 0,2, 0,2	77
Львівська	85	75	65	55	80	0,2, 0,2, 0,2, 0,2, 0,2	72

Джерело: розроблено автором.

Для Львівської області соціальний капітал оцінено на 85 балів через середню кількість медичних та освітніх закладів. Економічний потенціал отримав 75 балів, що є показником середнього рівня доходів та зайнятості. Інфраструктура оцінена на 65 балів, а рівень урядування та цифрові можливості на 55 та 80 балів відповідно.

Загальна модель є важливим інструментом для публічного управління, оскільки дозволяє оцінити та покращити надання соціальних послуг на основі об'єктивних показників.

Формування дієвих механізмів фінансування, організації та контролю надання соціальних послуг на місцевому рівні є центральним завданням публічного управління, особливо в умовах соціально-економічних викликів та наслідків війни [21]. Відсутність достатнього фінансування ускладнює забезпечення соціальних послуг, зокрема в регіонах, що постраждали від війни. Обмеженість бюджетних ресурсів, нерівномірність їх розподілу між регіонами та соціальними сферами створює перепони для належного забезпечення послуг. Друга значна проблема полягає у слабкій організації, де часто не вистачає координації між різними рівнями влади, що призводить до дублювання функцій і неефективного використання ресурсів, що знижує якість послуг. Нарешті, недостатній моніторинг якості надання соціальних послуг заважає вчасному виявленню та коригуванню проблем, що ускладнює поліпшення послуг через відсутність індикаторів ефективності.

Для вирішення зазначених проблем доцільно розробити практичні рекомендації для місцевих органів щодо вдосконалення механізмів фінансування, організації та моніторингу соціальних послуг. Ці рекомендації спрямовані на підвищення ефективності використання ресурсів, покращення якості послуг та забезпечення соціальної результативності (табл. 5).

Таблиця 5. Оцінка ефективності доступу до соціальних послуг для регіонів України

Проблема	Рекомендація	Очікуваний результат
Недостатнє фінансування	Забезпечити перерозподіл бюджетних коштів на користь соціальних послуг шляхом збільшення фінансування з державного та місцевого бюджетів; впровадження механізмів державного та приватного партнерства.	Підвищення фінансової спроможності регіонів та забезпечення належного рівня фінансування послуг.
Неефективна організація	Створити координаційні центри на місцевому рівні для узгодження діяльності різних органів влади, а також підвищити роль місцевих громад у прийнятті рішень.	Покращення координації між органами влади та раціоналізація використання ресурсів.
Недостатній моніторинг	Впровадити систему регулярного моніторингу надання послуг на основі визначених показників ефективності; залучити громадські організації до моніторингу та оцінки якості соціальних послуг.	Швидке виявлення проблем, підвищення якості послуг і збільшення рівня прозорості.

Джерело: розроблено автором.

Рекомендації, які запропоновані в рамках дослідження, спрямовані на підвищення ефективності надання соціальних послуг шляхом удосконалення основних механізмів їхнього функціонування. Забезпечення належного фінансування дасть змогу регіонам отримати необхідні ресурси для задоволення потреб населення. Створення координаційних центрів і

посилення ролі місцевих громад допоможе уникнути дублювання функцій, поліпшити розподіл ресурсів і підвищити якість послуг. Введення системи моніторингу дозволить своєчасно виявляти проблеми та оперативно реагувати на них, що в підсумку підвищить соціальну ефективність. Окрім цього, важливим етапом є розробка покрокового алгоритму дій для реалізації цих рекомендацій на місцевому рівні. Алгоритм може включати такі кроки (рис. 1):



Рис. 1. Алгоритм удосконалення механізмів фінансування, організації та моніторингу соціальних послуг на місцевому рівні в умовах сучасних викликів

Джерело: розроблено автором.

Запропонований план дій покликаний всебічно покращити систему надання соціальних послуг на місцевому рівні, враховуючи особливості регіонів і сучасні виклики. Спочатку потрібно провести перевірку поточного стану соціальних послуг, щоб точно виявити проблеми і визначити пріоритети. Це допоможе створити стратегічний фінансовий план, який забезпечить кращий розподіл ресурсів і підвищить фінансові можливості регіонів. Координаційні центри, організовані при місцевих радах, будуть відігравати важливу роль у тому, щоб дії органів влади на всіх рівнях були злагодженими, що дозволить уникнути дублювання обов'язків і зробити процес надання послуг ефективнішим.

Регулярний моніторинг якості послуг є важливою частиною цього плану, оскільки він дає змогу швидко реагувати на виникаючі проблеми. Визначені показники допоможуть об'єктивно оцінювати якість послуг, враховуючи специфіку кожного регіону. Залучення громадських організацій до процесу моніторингу підвищить прозорість і довіру людей до місцевої влади. Постійне коригування планів на основі результатів моніторингу дасть змогу швидко пристосовуватися до змін і нових викликів.

6. Висновки

Встановлено, що децентралізація суттєво змінила публічне управління в Україні, особливо у соціальній політиці. Місцеві громади отримали більше самостійності у прийнятті рішень і розподілі ресурсів. Однак, проблеми залишаються: місцеві органи влади не завжди мають достатньо інституційних можливостей, спостерігається нерівність у доступі до соціальних послуг між регіонами, а війна погіршує ситуацію, обмежуючи фінанси та знижуючи якість послуг. Бойові дії руйнують соціальну інфраструктуру, створюють кадровий дефіцит і ускладнюють надання допомоги внутрішньо переміщеним особам та людям у постраждалих регіонах.

Запропоновано концептуальну модель, що дозволяє оцінювати доступ до соціальних послуг за допомогою статистики та враховує регіональні соціально-економічні умови. Ця модель може бути адаптована до змінних умов, зокрема кризових ситуацій, пов'язаних із війною. На

основі міжнародного досвіду (Швеція, Німеччина, Франція, Естонія) були рекомендовані кроки з підтримки соціального підприємництва, розширення програм соціального захисту та цифровізації послуг. Проте ці заходи є частиною ширшого підходу до вдосконалення соціальної політики України.

Рекомендовані заходи включають покращення фінансування, організації та моніторингу соціальних послуг. Важливими кроками є створення координаційних центрів для взаємодії на різних рівнях влади, регулярний моніторинг якості послуг з урахуванням ефективності, а також залучення громадянськості до оцінки послуг.

Подальші дослідження повинні фокусуватися на розробці нових методів оцінки ефективності соціальних послуг під час криз, а також удосконаленні моделі доступу до цих послуг, враховуючи сучасні виклики, включно зі зниженням спроможності інституцій через наслідки війни та міграцію.

References

1. Pavlova, O. (2023). Osoblyvosti sotsialnoi polityky v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Peculiarities of social policy during martial law in Ukraine]. *Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani – Scientific-Theoretical Almanac Hrani*, 26(6), 122–126. <https://doi.org/10.15421/1723139> (in Ukrainian)
2. Kudlaienko, S. (2019). Struktura systemy mekhanizmiv realizatsii derzhavnoi sotsialnoi polityky v umovakh intehtatsiinoho rozvytku [The structure of mechanisms of state social policy implementation in the context of integration development]. *Scientific Review*, 10(53), 41–53. <https://www.naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1711> (in Ukrainian)
3. Brazhko, O. (2023). Funktsionuvannia intehtrovanykh sotsialnykh posluh na derzhavnomu ta mistsevomu rivni [Functioning of integrated social services at the state and local levels]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii – Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 11(25), 44–56. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11\(25\)-44-56](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11(25)-44-56) (in Ukrainian)
4. Kryshen, O. (2020). Suchasni tendentsii formuvannia, realizatsii ta rozvytku rehionalnoi sotsialnoi polityky v Ukraini [Current trends in the formation, implementation, and development of regional social policy in Ukraine]. *Publichne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia – Public Administration and Local Government*, 1, 52–58. <https://doi.org/10.33287/102007> (in Ukrainian)
5. Balyka, B. (2021). Publichne upravlinnia u sferi sotsialnoi polityky [Public administration in the field of social policy]. *Problemy suchasnykh transformatsii – Problems of Modern Transformations*, 2, 67–70. <https://doi.org/10.54929/pmtl-issue2-2021-12> (in Ukrainian)
6. Yemelienenko, L., & Fedulova, L. (2021). Detsentralizatsiia v sferi sotsialnoi polityky v rehionakh Ukrainy [Decentralization in the field of social policy in the regions of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the State*, 4, 4–11. http://www.economy.in.ua/pdf/4_2021/3.pdf (in Ukrainian)
7. Medyanyk, V. (2020). Poniattia derzhavnoi sotsialnoi polityky: administratyvno-pravovyi aspekt [The concept of state social policy: Administrative and legal aspects]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 3, 528–531. http://lsej.org.ua/3_2020/130.pdf (in Ukrainian)
8. Yunik, I. (2023). Realizatsiia suchasnoi derzhavnoi sotsialnoi polityky v Ukraini: osnovni problemy ta stratehichni priorytety [Implementation of modern state social policy in Ukraine: Main problems and strategic priorities]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and Public Administration*, 2, 187–195. http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2023/27.pdf (in Ukrainian)
9. Drymalovska, K., & Bala, R. (2021). Derzhavna sotsialna polityka: sutnist, modeli, napriamy [State social policy: Essence, models, directions]. *Problemy Ekonomiky – Problems of Economy*, 1, 178–184. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-1_0-pages-178_184.pdf (in Ukrainian)
10. Kravchenko, T. (2019). Metody upravlinnia sotsialnymi ryzykamy v konteksti suchasnoho derzhavnoho upravlinnia [Methods of managing social risks in the context of modern public administration]. *Derzhava ta rehiony – State and Regions*, 4, 129–135. <https://doi.org/10.32840/1813-3401-2019-4-21> (in Ukrainian)
11. Slobodyan, I., & Sudak, I. (2021). Mizhnarodnyi dosvid realizatsii sotsialnoi polityky derzhavy [International experience in the implementation of state social policy]. *Nove ukrainske pravo – New Ukrainian Law*, 3, 332–337. <https://if.uu.edu.ua/nove-ukrainske-pravo-vypusk-3-2021-r/> (in Ukrainian)
12. Koval, O., & Vlasenko, R. (2023). Nova sotsialna polityka yak shliakh do vidnovlennia liudskoho kapitalu [New social policy as a way to restore human capital]. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian Society*, 3, 126–136. https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/126_136_No-3-86_2023_ukr.pdf (in Ukrainian)
13. Borodin, Y. (2021). Zaprovadzhennia yedynoi informatsiinoi systemy v konteksti reformuvannia publichnoho upravlinnia sotsialnoiu sferoiu [Implementation of a unified information system in the context of public administration reform in the social sphere]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of Public Administration*, 5–10. <https://doi.org/10.15421/152151> (in Ukrainian)

14. Farazmand, A. (Ed.). (2023). *Global encyclopedia of public administration, public policy, and governance* (2nd ed.). Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-66252-3>
15. Reich, C. (2020). Individual rights and social welfare: The emerging legal issues. In *Welfare Law* (pp. 255–267). Routledge. <https://hnikml1089/ther.2012.0001>
16. Dean, H. (2019). *Social policy* (3rd ed.). Polity Press. <http://surl.li/nqsemq>
17. Hansson, S. (2024). Equal opportunity. In Sardoč, M. (Ed.), *Handbook of equality of opportunity* (pp. 1–30). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-55897-9_2
18. Sukhova, K. (2022). Normatyvno-pravova baza orhanizatsii nadannia sotsialnykh posluh [Regulatory framework for the provision of social services]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 7-8, 64-70. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.7-8.64> (in Ukrainian)
19. Matsiola, I. (2022). Mizhnarodnyi ta vitchyzniani riven zabezpechennia publichnoi sotsialnoi polityky: normatyvna baza [International and domestic levels of public social policy provision: Regulatory framework]. *Naukovi pratsi MAUP – Scientific Works of MAUP*, 6(66), 38–45. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-6\(66\)-5](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-6(66)-5) (in Ukrainian)
20. Antonova, L., & Dombrovska, S. (2023). Analiz sotsialnykh posluh kriz pryzmu vprovadzhennia elektronnoho uriaduvannia [Analysis of social services through the prism of e-governance implementation]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii – Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 6(20), 622–636. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6\(20\)-622-636](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6(20)-622-636) (in Ukrainian)
21. Zatserkivna, M. (2023). Tsyfrovizatsiia osvity ta marketynh osvitnikh posluh v umovakh zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy [Digitalization of education and marketing of educational services in the conditions of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine]. *Tsyfrova platforma: informatsiini tekhnologii v sotsialno-kulturnii sferi – Digital Platform: Information Technologies in the Socio-Cultural Sphere*, 6(1), 43–52. <http://infotech-soccult.knukim.edu.ua/article/view/283941> (in Ukrainian)



Політика публічного управління у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану

Оксана О. Лопаткіна  ¹ *

¹ Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Україна). Аспірантка кафедри державного управління і місцевого самоврядування.

* Автор-кореспондент, e-mail: 7oksunny@gmail.com



СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

отримана:

5 вересня 2024 р.

переглянута:

9 жовтня 2024 р.

прийнята:

14 жовтня 2024 р.

опублікована

онлайн:

24 жовтня 2024 р.

Авторське право

© 2024 авторів



Цей твір

ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

DOI: [10.70651/3041-2498/2024.2.03](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.03)

У статті проаналізовано основні напрями публічного управління у сфері охорони здоров'я України під час воєнного стану. Основну увагу зосереджено на адаптації законодавчої бази та модернізації управлінських підходів, які дозволяють забезпечити ефективне функціонування системи охорони здоров'я в умовах кризових ситуацій. Розглянуто питання створення мобільних медичних бригад і госпіталів, які є основним інструментом надання медичної допомоги в прифронтових та деокупованих районах. Проаналізовано внесок міжнародних організацій у підтримку української медичної системи щодо постачання медичного обладнання, ліків та забезпечення фінансової допомоги. Досліджено ключові нормативно-правові акти, які були ухвалені з 2022 року і сприяли адаптації медичної системи до нових викликів. Надано особливості функціонування Постанови Кабінету Міністрів № 302, № 683, № 1078 та інших. Окрему увагу приділено цифровізації охорони здоров'я, впровадженню електронних медичних записів з метою забезпечення оперативного надання медичних послуг. Розглянуто проблеми медичних закладів у прифронтових зонах, включно з руйнуванням понад 700 лікарень, та шляхи вирішення логістичних проблем постачання медикаментів. Зроблено висновок щодо подальшого розвитку публічного управління в сфері охорони здоров'я на основі інтеграції міжнародних та національних ресурсів, вдосконаленні цифрових технологій та модернізації медичної інфраструктури. Розкрито забезпечення належного фінансування медичної системи, яка включає програму медичних гарантій, екстрену та спеціалізовану медичну допомогу, яка є пріоритетом у бюджеті 2023 року. В статті досліджено вплив міжнародних гуманітарних організацій на підтримку української системи охорони здоров'я в умовах воєнних дій. Запропоновано основні засади розробки довгострокових стратегій відновлення медичних закладів після руйнувань та їхнього обладнання сучасними технологіями. Досліджено аспекти інтеграції цифрових рішень для забезпечення безперервності надання медичних послуг у найскладніших умовах.



КЛЮЧОВІ СЛОВА

публічне управління, охорона здоров'я, воєнний стан, мобільні медичні бригади, цифровізація, медична інфраструктура, публічне адміністрування.



e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>


Public administration policy in the healthcare sector under martial law



Oksana Lopatkina 1*

¹ Dnipro University of Technology (Ukraine). Postgraduate Student at the Department of Public Administration and Local Self-Government.

* Corresponding Author, e-mail: 7oksunny@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

Received:

5 September 2024

Revised:

9 October 2024

Accepted:

14 October 2024

Published online:

24 October 2024

Copyright © 2024
by author



This is an open access
journal and all
published articles are
licensed under a
Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International
(CC BY-NC 4.0)

DOI: [10.70651/
3041-2498/2024.2.03](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.03)

The article analyzes the main directions of public administration in the field of health care of Ukraine during martial law. The main focus is on the adaptation of the legislative framework and the modernization of management approaches, which allow to ensure the effective functioning of the health care system in crisis situations. The issue of creating mobile medical teams and hospitals, which are the main tool for providing medical care in front-line and de-occupied areas, was considered. The contribution of international organizations to the support of the Ukrainian medical system in terms of supplying medical equipment, medicines and providing financial assistance is analyzed. The key normative legal acts, which were adopted from 2022 and contributed to the adaptation of the medical system to new challenges, were studied. Features of the functioning of the Resolution of the Cabinet of Ministers No. 302, No. 683, No. 1078 and others are given. Particular attention is paid to the digitization of health care, the implementation of electronic medical records in order to ensure the prompt provision of medical services. The problems of medical institutions in the front-line zones, including the destruction of more than 700 hospitals, and ways to solve the logistical problems of the supply of medicines were considered. A conclusion was made regarding the further development of public administration in the field of health care based on the integration of international and national resources, improvement of digital technologies and modernization of medical infrastructure. Ensuring adequate funding of the health care system, which includes the health insurance program, emergency and specialized medical care, is revealed, which is a priority in the 2023 budget. The article examines the influence of international humanitarian organizations on the support of the Ukrainian health care system in the conditions of military operations. The basis for the development of long-term strategies for the recovery of medical facilities after destruction and their equipment with modern technologies is proposed. Aspects of integration of digital solutions to ensure the continuity of medical services in the most difficult conditions have been studied.



KEYWORDS

public management, health care, martial law, mobile medical teams, digitalization, medical infrastructure, public administration.

1. Вступ

Політика публічного управління у сфері охорони здоров'я завжди була важливим елементом соціального розвитку суспільства. З початком повномасштабної війни в Україні в лютому 2022 року, вона зазнала значних змін. Військові дії створили нові виклики для системи охорони здоров'я, які вимагають негайного реагування. Основними інструментами стало забезпечення доступу до медичних послуг для населення в прифронтових зонах, відновлення зруйнованих медичних закладів, впровадження мобільних медичних бригад та госпіталів. В умовах воєнного стану важливим завданням є забезпечення безперервного функціонування медичної системи та її адаптація до нових умов, що включає відновлення інфраструктури та вдосконалення цифрових технологій для оптимізації управління ресурсами.

2. Огляд літературних джерел

Проблематика публічного управління у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану набуває все більшої уваги в наукових колах України та світу. Це зумовлено тим, що глобальні та національні виклики потребують адаптації управлінських стратегій для збереження здоров'я населення та забезпечення доступу до медичних послуг. На думку вчених І. А. Голованова та Шевченко А. С., однією з основних проблем є адаптація нормативно-правової бази у сфері охорони здоров'я до умов надзвичайної ситуації [8, с. 10]. Вони вважають, що управлінські рішення повинні відповідати реальним загрозам та викликам, які постали перед системою охорони здоров'я у воєнний час через руйнування медичної інфраструктури та масову евакуацію населення [1].

Особливості модернізації охорони здоров'я під час війни активно досліджуються науковцями. Л. О. Гостін та Л. С. Рубінштейн, підкреслюють важливість створення мобільних госпіталів та бригад швидкої допомоги [5, с. 13]. Основною особливістю є те, що вони можуть працювати у прифронтових зонах та надавати необхідні медичні послуги в умовах обмежених ресурсів. Дослідник О. Красівський стверджує, що створення мобільних підрозділів є ключовим фактором у забезпеченні доступу до медичних послуг для цивільного населення та військових у критичних умовах [19, с. 14]. Питання забезпечення критичної медичної інфраструктури під час війни перебуває під постійною загрозою руйнування, розглядається як одне з основних завдань державної політики.

Фінансування охорони здоров'я в умовах воєнного стану є предметом дослідження ефективного публічного управління в умовах кризисів. В. Шандрик та І. Жебелев аналізують бюджетні видатки на охорону здоров'я та зазначають, що найбільший обсяг коштів спрямовується на програму медичних гарантій [15, с. 6]. Важливість даної програми полягає у тому, що вона забезпечує доступ до базових медичних послуг в умовах постійних загроз для здоров'я населення в регіонах, охоплених війною. У працях Ю. Дороша та Ш. Ібатулліна розглядається питання мобілізації ресурсів та модернізації управлінських підходів у сфері охорони здоров'я під час кризових ситуацій [4, с. 11]. Вчені наголошують на необхідності реформування системи охорони здоров'я шляхом впровадження гнучких механізмів управління та адаптації медичних закладів до нових викликів. Одним із важливих аспектів цієї реформи є створення ефективної системи медичної евакуації та забезпечення медичних бригад ресурсами, щоб оперативно надавати допомогу військовим і цивільному населенню.

Спираючись на досвід багатьох країн, які пережили війни та конфлікти, науковці досліджують питання забезпечення критичної інфраструктури в системі охорони здоров'я. С. Власенко пропонує комплексний підхід до модернізації інфраструктури, який включає як відновлення зруйнованих об'єктів, створення компактних медичних установ, здатних функціонувати у зонах бойових дій [10]. Модернізація підвищує стійкість системи охорони здоров'я до викликів війни, забезпечує довгострокову підготовку до можливих майбутніх кризових ситуацій. Особливу увагу дослідники приділяють питанням забезпечення сталого постачання медичних товарів і ліків, що є дискусійним питанням логістики для побудови транспортних коридорів.

Проблематика управління фінансовими ресурсами в системі охорони здоров'я є складним процесом для пошуку балансу витрат в умовах кризи. За словами О. Ковалишина, пріоритетом у видатках бюджету є програма медичних гарантій, яка отримала значне фінансування у 2023 році

[11, с. 9]. Вчені М. Шевлін та П. Хайленд звертають увагу на те, що фінансове забезпечення програми повинно відповідати реальним потребам постраждалого населення і охоплювати не тільки лікування поранених, але й профілактику інфекційних захворювань [17, с. 10].

Таки чином політика публічного управління повинна бути структурована таким чином, щоб забезпечити максимальну ефективність в умовах дефіциту ресурсів та інтенсивності бойових дій.

3. Постановка завдання

Метою дослідження є визначення основних напрямів вдосконалення політики публічного управління в сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану. Основним питанням дослідження є здатність публічного управління забезпечити функціонування критичної інфраструктури та роботи медичних установ. Дослідження спрямоване на вивчення впливу воєнних дій та режиму правового стану на функціонування медичних закладів.

4. Методи та матеріали

Методологія дослідження передбачає аналіз та синтез інформації наукових публікацій, статистичних даних Міністерства охорони здоров'я України, міжнародних звітів та аналітичних матеріалів з питань охорони здоров'я. Методи дослідження включають дедуктивний аналіз наукової літератури, порівняння міжнародного досвіду управління охороною здоров'я під час конфліктів, системний аналіз даних про функціонування медичних закладів у прифронтових зонах, а також аналіз нормативно-правової бази, яка регулює діяльність сфери охорони здоров'я в умовах війни.

5. Результати та обговорення

Основні засади політики публічного управління в Україні засновані на принципах ефективності, прозорості та орієнтації на потреби громадян. Важливим фактором реалізації яких є дотримання соціальної справедливості та забезпечення доступу до базових послуг. Після початку повномасштабної війни в лютому 2022 року держава зіткнулася з необхідністю оперативного перегляду і адаптації власної політики до нових реалій.

Серед ключових викликів – руйнування інфраструктури, медичних закладів, що змусило уряд ухвалювати рішення в умовах дефіциту часу та ресурсів. За даними Міністерства охорони здоров'я, у 2023 році було пошкоджено або зруйновано понад 700 медичних установ, багато з яких перебувають у зоні бойових дій. Ця ситуація потребувала мобілізації національних і міжнародних ресурсів для швидкого відновлення та забезпечення базових медичних послуг у найбільш постраждалих регіонах. Держава стикається з необхідністю балансувати між безпековими і соціальними пріоритетами, що значно ускладнює формування довгострокової стратегії розвитку [5].

В умовах війни модернізація системи охорони здоров'я стала невід'ємною частиною державної політики публічного управління. Одним із головних пріоритетів є забезпечення функціонування критичної інфраструктури, яка включає лікарні, центри екстреної медичної допомоги та традиційну – енергетику з водопостачанням. У 2023 році уряд спільно з міжнародними партнерами започаткував програму створення мобільних медичних установ, які можуть швидко переміщуватися та надавати допомогу у прифронтових і деокупованих районах. Такі мобільні госпіталі забезпечують базову медичну допомогу, послуги з хірургії та реабілітацію для поранених військових і цивільних [12, с. 23].

За оцінками Міністерства охорони здоров'я, тільки в першій половині 2023 року було розгорнуто понад 30 мобільних госпіталів. З метою посилення контролю за якістю медичних послуг та їх доступністю, уряд впровадив спеціальні нормативи для забезпечення постачання ліків та медичного обладнання в умовах воєнного стану. Вони включають прямий державний контроль залучення міжнародних організацій для допомоги в моніторингу процесів. Загальний стан видатків на сферу охорону здоров'я у 2023 році наведено на рис. 1.

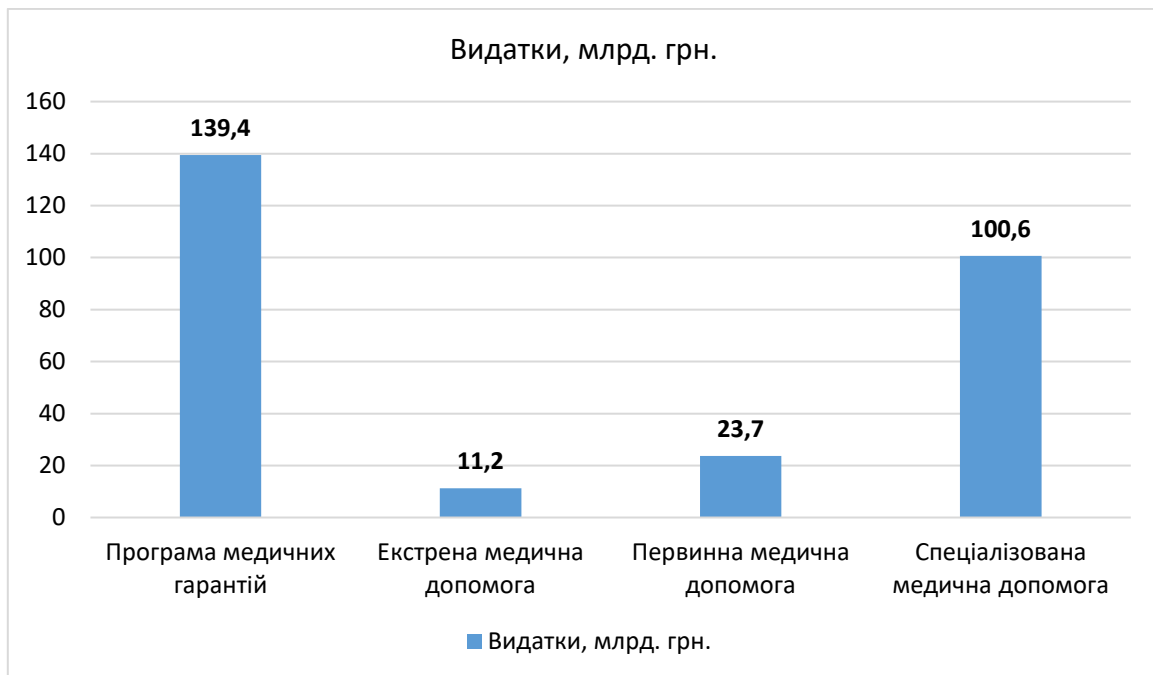


Рис. 1. Основні видатки бюджету на охорону здоров'я в умовах війни, 2023 рік
Джерело: складено на основі даних КМУ.

Фінансування системи охорони здоров'я є одним із пріоритетів державного бюджету під час ескалації бойових дій. Програма медичних гарантій отримала найбільший обсяг видатків – 139,4 млрд. грн. Основним акцентом є забезпечення спеціалізованої медичної допомоги, на яку виділено 100,6 млрд. грн. Дані кошти спрямовані на підтримку лікарень, які надають медичну допомогу для важко поранених, постраждалих внаслідок бойових дій. Видатки на екстрену медичну допомогу становлять 11,2 млрд. грн., які дозволяють забезпечувати оперативне реагування медичних бригад у найбільш критичних умовах. На первинну медичну допомогу виділено 23,7 млрд. грн, що гарантує надання базових послуг громадянам, навіть у регіонах, які найбільше постраждали від війни. Пріоритетом видатків є забезпечення доступу до медичних послуг для уразливих категорій населення та підтримка функціонування медичних закладів, які перебувають під постійною загрозою обстрілів [21].

З початком воєнного стану в Україні значно змінилися підходи до правового регулювання сфери охорони здоров'я. Держава була змушена адаптувати існуючі законодавчі акти та впроваджувати нові нормативно-правові механізми для забезпечення стабільного функціонування в умовах бойових дій. Одним із основних принципів стало спрощення бюрократичних процедур, зокрема для закупівлі лікарських засобів та медичного обладнання.

У квітні 2022 року була ухвалена постанова Кабінету Міністрів №302, яка передбачає спрощений механізм ліцензування для медичних закладів, що опинилися в зоні конфлікту або були переміщені. Законодавчі зміни включають регуляцію діяльності госпіталів та мобільних бригад, які стали основним елементом системи охорони здоров'я під час війни. Зважаючи на виклики, уряд посилив контроль за виконанням нормативів, пов'язаних з евакуацією пацієнтів та персоналу з небезпечних зон, забезпечив законодавчий захист прав пацієнтів навіть в умовах бойових дій. Основні нормативні акти під час воєнного стану наведено в табл. 1.

Аналізуючи позитивні та негативні аспекти функціонування системи охорони здоров'я під час воєнного стану, слід відзначити низку досягнень. До позитивних аспектів можна віднести оперативне формування ресурсів та підтримку міжнародних партнерів, які дозволили Україні забезпечити необхідний рівень медичних послуг у складних умовах. Держава спростила механізми надання екстреної допомоги та евакуації поранених, що суттєво знизило ризик загибелі через затримки з транспортуванням. Існують ряд проблемних питань щодо недостатнього фінансування та перевантаженості лікарень, дефіциту лікарів. Багато медичних працівників працюють у надзвичайно складних умовах, без належної оплати праці та із загрозою для власного життя. Через руйнування медичних закладів у прифронтових зонах доступ до медичної допомоги часто є обмеженим або взагалі відсутнім, що потребує подальшого вдосконалення логістичних рішень [9, с. 5].

Таблиця 2. Правове регулювання сфери охорони здоров'я під час воєнного стану в Україні

Нормативний акт	Дата прийняття	Основні зміни та положення
Постанова Кабінету Міністрів України № 302	12 квітня 2022	Тимчасові зміни в системі державних закупівель ліків і медичних засобів під час воєнного стану
Закон України № 7137-IX «Про захист прав пацієнтів під час воєнного стану»	19 травня 2022	Захист прав пацієнтів на отримання медичної допомоги навіть у зоні бойових дій
Постанова Кабінету Міністрів України № 683	25 червня 2022	Тимчасові зміни в ліцензуванні діяльності закладів охорони здоров'я
Постанова Кабінету Міністрів України № 1078	15 серпня 2022	Впровадження системи надання екстреної медичної допомоги в умовах надзвичайної ситуації
Постанова Кабінету Міністрів України № 1322	5 жовтня 2022	Запровадження тимчасових норм щодо організації медичної евакуації поранених та хворих
Постанова Кабінету Міністрів України № 246	15 березня 2023	Впровадження електронної системи медичних записів для евакуйованих осіб
Постанова Кабінету Міністрів України № 457	18 червня 2023	Створення спеціалізованих мобільних медичних бригад для роботи в прифронтових та деокупованих зонах
Постанова Кабінету Міністрів України № 781	22 серпня 2023	Зміни до порядку фінансування закладів охорони здоров'я в умовах воєнного стану
Постанова Кабінету Міністрів України № 943	10 жовтня 2023	Впровадження централізованої системи постачання медичних товарів для військових та цивільних у прифронтових регіонах

Джерело: систематизовано автором за даними, наведеними у [9, 11].

Основними проблемами, з якими держава зіштовхується в напрямках посилення доступу до медичних послуг у кризових умовах та цифровізації, є нестача ресурсів, обмежена інфраструктура і недостатня координація під час воєнного стану. У прифронтових і деокупованих регіонах медичні заклади залишаються без необхідного обладнання та лікарів, маючи забезпеченість за різними даними від 20 до 60%. За даними Міністерства охорони здоров'я, лише у першій половині 2023 року було зафіксовано понад 250 атак на медичні заклади, що призвело до їхнього знищення або пошкодження [23]. Мобільні медичні бригади, хоч і є ключовим елементом для надання допомоги у важкодоступних районах, не можуть покрити всі потреби населення. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення мобільних бригад досить часто є недостатнім, що ускладнює доступ до необхідних послуг для понад 1,5 мільйона осіб, які залишаються на небезпечних територіях. Централізоване постачання медичних засобів в зони конфлікту стикається з логістичними проблемами та ризиками, оскільки транспортні маршрути нерідко блокуються через активні бойові дії. Саме тому пріоритетні напрями розвитку публічного управління в сфері охорони здоров'я наведено на рис. 2.

**Рис. 2. Пріоритетні напрями публічного управління під час воєнного стану в сфері охорони здоров'я**

Джерело: розроблено автором.

Використання міжнародної допомоги, її постачання та розподіл формує забезпечення медичної сфери під час війни. Після початку повномасштабної, міжнародні партнери надали значну гуманітарну допомогу. Всесвітня організація охорони здоров'я у 2023 році надала медичні товари та обладнання на суму понад 100 мільйонів доларів США. Проте розподіл цієї допомоги є викликом, особливо через потребу в пріоритезації найкритичніших регіонів. Основна увага приділяється забезпеченню першочергових потреб для надання невідкладної допомоги, обладнання для швидких медичних втручань, вакцин проти інфекційних хвороб. Проблемою залишається координація між міжнародними організаціями, місцевою владою та медичними закладами, оскільки іноді допомога прибуває із затримками або не враховує актуальних потреб регіону. У 2022-2023 роках частина медичної допомоги була перенаправлена на інші регіони через динамічну військову ситуацію [6, с. 11].

Особливо гостро проблематика медичних закладів проявляється в прифронтових зонах, де значна частина інфраструктури зазнала руйнувань або пошкоджень. До кінця 2023 року було зруйновано понад 700 медичних закладів, серед яких більше 200 повністю знищені. Це значно ускладнює надання медичних послуг у регіонах поблизу лінії фронту [17]. У Харківській області лише 30% медичних закладів працюють на повну потужність, решта або тимчасово закриті, або функціонують у мінімальному режимі. У багатьох містах на сході України, медична інфраструктура повністю знищена, що призвело до евакуації пацієнтів до безпечніших регіонів.

Цифровізація медичних послуг в Україні розпочалась ще до початку війни, але війна прискорила її розвиток. У 2022-2024 роках активно функціонує електронна система охорони здоров'я – eHealth, яка дозволяє здійснювати облік медичних записів, виписувати електронні рецепти та відстежувати надання послуг в реальному часі. На сьогоднішній день ця система охоплює не всі медичні заклади. Вдосконалення цифрової інфраструктури має включати розширення системи на всі регіони України та інтеграцію з іншими державними сервісами, такими як системи соціального забезпечення і страхування. Це дозволить спростити адміністрування медичних послуг та підвищити ефективність розподілу ресурсів. Подальше вдосконалення публічного управління можливе через запровадження автоматизованих систем для контролю за постачанням медичних засобів і обладнання. В Україні варто наслідувати досвід Європи шляхом розвитку телемедицини, що дозволить швидше надавати консультації у віддалених регіонах.

6. Висновки

Отже, в умовах воєнного стану в Україні система публічного управління у сфері охорони здоров'я зазнала значних змін спрямованих на адаптацію до нових викликів. Війна загострила необхідність оперативного реагування на проблеми, пов'язані з руйнуванням медичних закладів, обмеженим доступом до медичних послуг у прифронтових зонах та перевантаженістю системи охорони здоров'я. Аналіз впливу воєнних дій на систему охорони здоров'я показав, що одним із ключових елементів її підтримки є створення мобільних медичних бригад і госпіталів, активізація міжнародної допомоги для забезпечення першочергових потреб. Постійне вдосконалення політики публічного управління є необхідним для забезпечення стабільного функціонування медичної системи. Використання цифрових технологій, спрощення бюрократичних процедур та забезпечення ефективного розподілу ресурсів дозволяє підтримувати роботу медичних закладів та оперативно реагувати на нові виклики. Подальший розвиток та вдосконалення системи охорони здоров'я в Україні повинні ґрунтуватися на модернізації інфраструктури, розширенні цифровізації та підтримці міжнародної співпраці. Саме це забезпечить стійкість системи та її здатність реагувати на надзвичайні ситуації у майбутньому.

References

1. Babenko, M. M. (2022). Development of public administration of the health care system and pharmacy in Ukraine. *Farmatsevtichnyi Zhurnal*, (4), 3–11. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.4.22.01>
2. Baker, M. S., Baker, J., & Burkle, F. M. (2023). Russia's hybrid warfare in Ukraine threatens both healthcare & health protections provided by international law. *Annals of Global Health*, 89(1). Ubiquity Press. <https://doi.org/10.5334/aogh.4022>

3. Dzhus, M., & Golovach, I. (2023). Impact of Ukrainian-Russian war on health care and humanitarian crisis. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 17, 1–9. <https://doi.org/10.1017/dmp.2022.265>
4. Dorosh, Y., Ibatullin, Sh., Tarnopolskyi, A., Sakal, O., & Kharytonenko, R. (2023). The role of land management in the process of economic modernization in Ukraine. *Zemleustriy, Kadastr i Monitoring Zemel'*, (2), 25–36. <https://doi.org/10.31548/zemleustriy2023.02.02>
5. Gostin, L. O., & Rubenstein, L. S. (2022). Attacks on health care in the war in Ukraine. *JAMA*, 327(16), 1541. <https://doi.org/10.1001/jama.2022.6045>
6. Greenaway, C., Fabreau, G., & Pottie, K. (2022). The war in Ukraine and refugee health care: Considerations for health care providers in Canada. *CMAJ: Canadian Medical Association Journal*, 194(26), E911–E915. <https://doi.org/10.1503/CMAJ.220675>
7. Halai, V. O. (2023). The strategy of reforming the health care system in Ukraine. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, (6), 189–194. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.34>
8. Holovanova, I. A., & Shevchenko, A. S. (2023). Determination of the main needs of palliative patients and ways of their provision in the health care system of Ukraine. *Experimental and Clinical Medicine*, 90(3), 88–94. <https://doi.org/10.35339/ekm.2021.90.3.hos>
9. Niven, A. S., Skomro, R. P., Dziuba, D., & Gajic, O. (2023, June 1). Supporting health care workers during the armed conflict in Ukraine. *Chest*. Elsevier Inc. <https://doi.org/10.1016/j.chest.2022.12.021>
10. Vlasenko, S. (2023). Local government bodies as subjects of public policy of national memory in Ukraine. *Public Administration and Regional Development*, 22, 915–936. <https://doi.org/10.34132/pard2023.22.01>
11. Kovalyshyn, O. (2023). The factor of democracy and prosperity and the formation of the nation state in the example of Ukraine: Pre-war picture. *Studia Europejskie – Studies in European Affairs*, 2023(4), 173–193. <https://doi.org/10.33067/se.4.2023.10>
12. Nagoriyanskii, A. O. (2021). Improvement of public administration of the medical rehabilitation system as an integral part of public health policy. *Clinical and Preventive Medicine*, 2(16), 63–69. [https://doi.org/10.31612/2616-4868.2\(16\).2021.08](https://doi.org/10.31612/2616-4868.2(16).2021.08)
13. Prusaczyk, A., Bogdan, M., Vinker, S., Gujski, M., Żuk, P., Kowalska-Bobko, I., ... Lewtak, K. (2023). Health care organization in Poland in light of the refugee crisis related to the military conflict in Ukraine. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5). <https://doi.org/10.3390/ijerph20053831>
14. Parkhomenko, A. (2023). Russia's war in Ukraine and cardiovascular health care. *Circulation*, 147(10), 779–781. <https://doi.org/10.1161/CIRCULATIONAHA.122.063196>
15. Shandryk, V., Zhebelev, I., Deliatynchuk, A., Maksymov, V., & Shelest, V. (2023, December 1). Modern concepts of public administration in the context of sustainable development. *Economic Affairs (New Delhi)*, 68(4), 2105–2117. <https://doi.org/10.46852/0424-2513.4.2023.21>
16. Heisler, M., Kovtonyuk, P., & De Vos, C. (2023, March 28). Attacks on health care used as a weapon of war in Ukraine and globally: The demand for accountability. *JAMA*. American Medical Association. <https://doi.org/10.1001/jama.2023.2787>
17. Shevlin, M., Hyland, P., Karatzias, T., Makhashvili, N., Javakhishvili, J., & Roberts, B. (2022). The Ukraine crisis: Mental health resources for clinicians and researchers. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 27(3), 521–523. <https://doi.org/10.1177/13591045221097519>
18. Kliuchnyk, A., Prohoniuk, L., Galunets, N., Husenko, A., & Oliinyk, T. (2023, May 1). Public management and administration in territorial communities of Ukraine during the war and in the post-war period. *Economic Affairs (New Delhi)*, 68(Special Issue), 923–929. <https://doi.org/10.46852/0424-2513.2s.2023.40>
19. Krasivskyi, O. (2023). Specific features of public involvement and digitalization of services when reforming public administration during the war. *Democratic Governance*, 31(1), 12–23. <https://doi.org/10.23939/dg2023.01.012>
20. Piech, K. (2022). Health care financing and economic performance during the coronavirus pandemic, the war in Ukraine and the energy transition attempt. *Sustainability (Switzerland)*, 14(17), Article 10601. <https://doi.org/10.3390/su141710601>
21. Yaitska, D. (2023). Public participation: International standards and perspectives for Ukraine. *Theory and Practice of Jurisprudence*, 1(23). <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2023.23.282101>
22. Tkach, K. (2022). Comparative analysis of the current state of regulatory and legal regulation of health care in Ukraine and Hungary. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, (5), 311–317. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.58>
23. CMU. (2024). Ministry of Finance: Healthcare expenditures amounted to UAH 217.4 billion in 2023. *Cabinet of Ministers of Ukraine*. <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-u-2023-rotsi-vydatky-na-okhoronu-zdorovia-stanovyly-2174-mlrd-hryven>



Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи розвитку та вплив на відновлення інфраструктури



Ніна М. Петруха ¹ *

¹ Київський національний університет будівництва і архітектури (Україна). Доцент кафедри менеджменту в будівництві, к. е. н., доцент.

* Автор-кореспондент, e-mail: nninna1983@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

отримана:

7 вересня 2024 р.

переглянута:

11 жовтня 2024 р.

прийнята:

16 жовтня 2024 р.

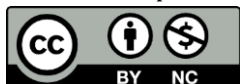
опублікована

онлайн:

24 жовтня 2024 р.

Авторське право

© 2024 автора



Цей твір

ліцензовано на

умовах Ліцензії

Creative Commons

«Із Зазначенням

Авторства –

Некомерційна 4.0

Міжнародна» (CC

BY-NC 4.0).

DOI: [10.70651/](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.04)

[3041-2498/2024.2.04](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.04)

В Україні війна підвищила потребу в терміновому відновленні інфраструктури. Зруйновані об'єкти потребують модернізації для стабільності економіки. Публічно-приватне партнерство ефективно залучає інвестиції, мобілізуючи ресурси та розподіляючи ризики, що підвищує управлінську ефективність. Проте реалізація публічно-приватного партнерства стикається з викликами, такими як недосконала нормативна база і корупція, які потрібно вирішити для подальшого розвитку. Метою дослідження є вивчення можливостей розвитку публічно-приватного партнерства в Україні з урахуванням соціально-економічного контексту та потреб населення. Об'єкт дослідження – механізми взаємодії державного і приватного секторів та їхній вплив на відновлення інфраструктури України. Дослідження спирається на наукові праці, статистичні дані та нормативні акти. Використано методи: морфологічний, емпіричний, статистичний, аналіз і синтез, структурно-логічний аналіз. Узагальнено теоретичні підходи до трактування понять «публічно-приватне партнерство» та «державно-приватне партнерство» – окреслено спільні та відмінні риси. Визначено особливості законодавчої та регуляторної бази публічно-приватного партнерства в Україні. Окреслено ключові переваги та недоліки законодавчої та регуляторної бази публічно-приватного партнерства в Україні. Подано основні показники економічного розвитку публічно-приватного партнерства в Україні за 1990-2023 рр. Виділено та охарактеризовано основні етапи формування публічно-приватного партнерства в часовому розрізі за період 2015-2024 рр. В результаті проведеного дослідження рекомендовано основні фактори впливу публічно-приватного партнерства на відновлення інфраструктури України, зокрема, залучення приватних інвестицій, ефективність управління проектами, розподіл ризиків, впровадження інновацій, створення робочих місць, поліпшення якості послуг та залучення міжнародних партнерів.



КЛЮЧОВІ СЛОВА

публічно-приватне партнерство, регуляторна база, приватні інвестиції, інфраструктура.



e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>


Public-private partnership in Ukraine: Development prospects and impact on infrastructure rehabilitation

Nina Petrukha ¹ *

¹ Kyiv National University of Construction and Architecture (Ukraine). Associate Professor at the Department of Management in Construction, PhD in Economics, Associate Professor.

* Corresponding Author, e-mail: nninna1983@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

Received:

7 September 2024

Revised:

11 October 2024

Accepted:

16 October 2024

Published online:

24 October 2024

Copyright © 2024
by author



This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

DOI: [10.70651/
3041-2498/2024.2.04](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.04)

In Ukraine, the war has increased the need for urgent infrastructure restoration. Destroyed facilities need to be modernized for the stability of the economy. Public-private partnerships effectively attract investments by mobilizing resources and distributing risks, which increases management efficiency. However, the implementation of public-private partnerships faces challenges, such as an imperfect regulatory framework and corruption, which need to be addressed for further development. The purpose of the study is to explore the possibilities of developing public-private partnerships in Ukraine, taking into account the socio-economic context and the needs of the population. The object of the study is the mechanisms of interaction between the public and private sectors and their impact on the restoration of Ukraine's infrastructure. The study is based on scientific works, statistical data and regulations. Methods used: morphological, empirical, statistical, analysis and synthesis, structural and logical analysis. Theoretical approaches to the interpretation of the concepts of "public-private partnership" and "public-private partnership" are generalized, and common and distinctive features are outlined. The peculiarities of the legislative and regulatory framework of public-private partnership in Ukraine are determined. The key advantages and disadvantages of the legislative and regulatory framework for public-private partnerships in Ukraine are outlined. The main indicators of economic development of public-private partnerships in Ukraine for 1990-2023 are presented. The main stages of public-private partnership formation in the time period of 2015-2024 are identified and characterized. The study recommends the main factors of impact of public-private partnerships for the restoration of Ukraine's infrastructure, including attracting private investment, effective project management, risk sharing, innovation, job creation, improving the quality of services, and attracting international partners.



KEYWORDS

public-private partnership, regulatory framework, private investment, infrastructure.

1. Вступ

В Україні на тлі війни та необхідності післявоєнної відбудови гостро постала проблема відновлення та розвитку інфраструктури. Зруйновані транспортні мережі, енергетичні об'єкти та соціальна інфраструктура потребують швидкої модернізації для забезпечення нормального функціонування економіки та поліпшення умов життя населення. У цьому контексті публічно-приватне партнерство (ППП) виступає як ефективний механізм залучення приватних інвестицій у державні проекти. PPP дозволяє не лише мобілізувати значний обсяг ресурсів, але й розподілити ризики між державою та приватним сектором, що є особливо важливим у період нестабільності. Крім того, участь приватного бізнесу сприяє підвищенню ефективності управління проектами, впровадженню новітніх технологій і підходів, що може значно пришвидшити процеси відбудови.

Актуальність дослідження перспектив розвитку PPP в Україні особливо зростає в контексті реконструкції критично важливих об'єктів, таких як дороги, мости, енергетична інфраструктура, лікарні та інші соціальні послуги. Однак ефективна реалізація таких ініціатив стикається з численними викликами. Серед них – недосконалість нормативно-правової бази, високий рівень корупції, недостатня прозорість процедур залучення приватних інвесторів, а також відсутність чітких правил і стандартів щодо реалізації проектів PPP. Подолання цих перешкод є ключовим фактором для створення сприятливих умов для подальшого розвитку PPP в Україні.

2. Огляд літературних джерел

Теоретичні основи оцінки проектів державно-приватного партнерства (ДПП) висвітлено в публікації вчених із Туреччини М. Узункая та Е. М. Сарменто, які запропонували логічну схему для більш глибокого аналізу. Дослідники закликають виходити за межі традиційного вимірювання результатів та враховувати за яких причин спрацьовує проект з урахування оціночних індикаторів (доречність, ефективність, результативність, вплив та сталість). Такий підхід має особливо важливе значення для країн, що розвиваються, де ДПП є ключовим механізмом для реалізації інфраструктурних програм [10].

Еволюція публічно-приватного партнерства є актуальною через глобальні проблеми, зокрема фінансові кризи, зміни клімату та соціальні дисбаланси, вважає І. Петрова [7, с. 22]. Це партнерство стає ключовим інструментом для співпраці держави і приватного сектора в подоланні викликів. Виокремлено фази трансформації: традиційне партнерство, партнерство на користь людей, кліматично-розумне партнерство та стале партнерство для повоєнної відбудови. В Україні концепція публічно-приватного партнерства недостатньо розвинута. На думку І. Петрової актуальним є впровадження сталого партнерства для залучення міжнародних ресурсів у повоєнне відновлення [11, с. 39-40].

У сучасних умовах війни з Росією та необхідності відновлення територіальних громад в Україні, публічно-приватне партнерство набуває ключової ролі в реалізації планів відновлення. Воно сприяє сталому розвитку громад, забезпечуючи комплексний підхід до вирішення проблем. У публікації О. Петришина проведено аналіз ролі цього партнерства в Україні, його функцій, таких як фінансування інфраструктури, управління проектами, інновації, створення робочих місць та розподіл ризиків. Найбільш активно ця модель співпраці застосовується в Закарпатській та Київській областях, особливо в сферах туризму, охорони здоров'я та водопостачання. Основні перешкоди – це корупція, монополії, низький рівень державної підтримки та обмежений управлінський потенціал [23].

І. Косач та С. Кулик розглядають взаємодію державного і приватного секторів, окреслюючи відмінності між державно-приватним партнерством і приватизацією. У публікації приділено значну увагу проблемам партнерства на основі інтересів сторін та чинних нормативних, фінансових і організаційних інструментів в Україні. Обґрунтовано, що успішна реалізація партнерства залежить від інформаційної підтримки, розробки реальних проектів та врахування думки населення і працівників. Виокремлено проблеми та умови ефективного використання

державно-приватного партнерства для досягнення цілей державної соціально-економічної політики [16].

У публікації В. Панасюк та Т. Арбузової визначено сутність публічно-приватного партнерства як форми взаємодії між державою та приватним бізнесом, його синонімічність з терміном «державно-приватне партнерство». Автори представляють класифікацію форм партнерства на основі законодавчих актів та наголошують на соціальній складовій проектів у сфері сільського туризму. Заслугує на увагу запропонована модель туристичного кластера з впровадженням механізмів партнерства. Дослідниками відмічено позитивний вплив партнерства на розвиток сільських районів та запропоновано напрями реалізації проектів у сфері сільського туризму [21].

У публікації С. Щербініної висвітлено основні напрями політики з енергоефективності та перешкоди в управлінні на різних рівнях влади та представлено заходи для підвищення енергоефективності житлового сектору України, поділені за вартістю. Оскільки це потребує належного фінансування та дій з боку місцевої влади, авторка зазначає, що одним із механізмів підвищення ефективності є публічно-приватне партнерство, зокрема, розглянуто підходи до його визначення та переваги для житлового сектору України.

Аналіз світового досвіду застосування моделей державно-приватного партнерства (ДПП) свідчить про його ефективність у залученні інвестицій, розвитку інфраструктури та покращенні якості суспільних послуг. ДПП стало поширеним явищем у багатьох країнах, особливо в регіонах Латинської Америки, Азії та колишнього СРСР. Хоча кожна країна має свої особливості законодавчого та інституційного регулювання ДПП, спільним є прагнення до ефективного розподілу повноважень між державним і приватним секторами. В Україні для успішного розвитку ДПП необхідно розробити стратегію, яка визначатиме цілі та завдання партнерства, покращити економічні механізми залучення інвестицій, вдосконалити правові норми та завершити процес децентралізації [17, с. 119-120].

М. Губа та О. Карташова вважають публічно-приватного партнерство соціальним інститутом. Дослідження показали, що такі партнерства, де учасники виконують спільні функції та свої ролі, сприяють сталому розвитку, а відсутність інтеграції державних інтересів з інтересами громад перешкоджає реалізації політики сталого розвитку [2].

3. Постановка завдання

Основною метою дослідження є вивчення можливостей та умов для подальшого розвитку ППП в Україні, враховуючи соціально-економічний контекст та потреби населення. Об'єкт дослідження – механізми взаємодії державного та приватного секторів у контексті розвитку та реалізації проектів публічно-приватного партнерства, а також їхній вплив на відновлення та модернізацію інфраструктури України.

4. Методи та матеріали

Дослідження базується на наукових працях українських та міжнародних дослідників, матеріалах періодичних видань, статистичних даних, експертних дослідженнях, економічних оглядах, а також інформації з облікової, фінансової та управлінської звітності українських підприємств, Інтернет-джерел і нормативно-правових актів. Використано такі методи: морфологічний аналіз – для уточнення понятійного апарату; емпіричний – для збору даних щодо ППП проектів і їх впливу; статистичний – для оцінки кількісних показників; методи аналізу й синтезу – для узагальнення досвіду ППП; структурно-логічний аналіз – для побудови послідовності оцінки впливу ППП на інфраструктуру.

5. Результати та обговорення

Сутність приватно-публічного партнерства (ППП) полягає в організації співпраці між приватним бізнесом і державними або місцевими органами влади для спільної реалізації проектів, які приносять користь суспільству. Така співпраця дає змогу поєднати ресурси, знання та досвід обох сторін для досягнення економічних і соціальних цілей, що мають публічну

значущість. Основна ідея приватно-публічного партнерства (ППП) полягає в тому, що приватний сектор виконує частину функцій держави або місцевих органів влади, при цьому беручи на себе частину фінансових, технологічних або управлінських ризиків. Тому часто публічно-приватне партнерство утотожують з державно-приватним партнерством (ДПП). Нині немає чіткої згоди щодо того, що вважається публічно-приватним та державно-приватним партнерством. Європейська комісія подає визначення ДПП, як передачу приватному сектору інвестиційних проектів, які традиційно виконувалися або фінансувалися державою [1]. Окрім фінансування та виконання, ДПП включає надання послуг приватним сектором і передачу значного ризику від уряду до приватних компаній. На відміну від інших форм зменшення ролі держави, таких як приватизація чи підряд, ДПП є співпрацею для створення інфраструктурних об'єктів і надання послуг. Британські вчені провели аналітичний огляд мікро- та макроекономічних переваг і витрат PPP і виявили наслідки впровадження нових міжнародних стандартів обліку [4]. Китайські дослідники виділили шість ключових елементів, що постійно присутні в описах ДПП: чітке визначення ролей і обов'язків, правильний розподіл ризиків, залучення ресурсів і експертного досвіду, співпраця та командна робота, надання послуг, а також довгострокові контракти [3].

Зробимо спробу розрізнити ці два поняття: ППА та ДПП. Державно-приватне партнерство та публічно-приватне партнерство є двома формами співпраці між державою та приватним сектором, які спрямовані на реалізацію спільних проектів (рис. 1).

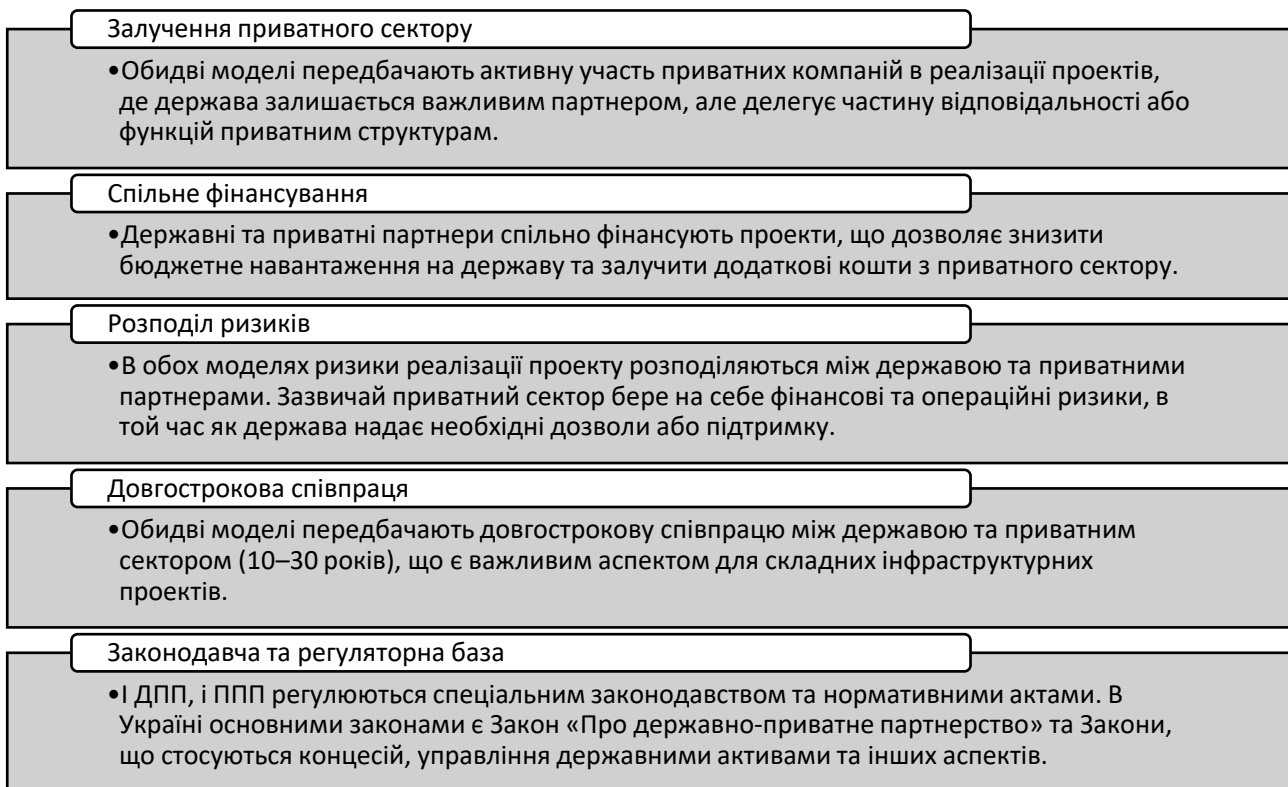


Рис. 1. Спільні риси державно-приватного та публічно-приватне партнерства

Джерело: сформовано на основі [19, 23, 24, 26, 27].

Державно-приватне партнерство (ДПП) та публічно-приватне партнерство (ППП) в Україні мають багато спільних рис, таких як залучення приватного сектору, спільне фінансування та довгострокова співпраця. Проте відмінності полягають у термінології, масштабах проектів, юридичних формах та учасниках процесу. PPP є більш гнучкою моделлю, яка може охоплювати не тільки державні інституції, але й інші суспільні структури, що робить його перспективним інструментом для соціально-економічного розвитку України.

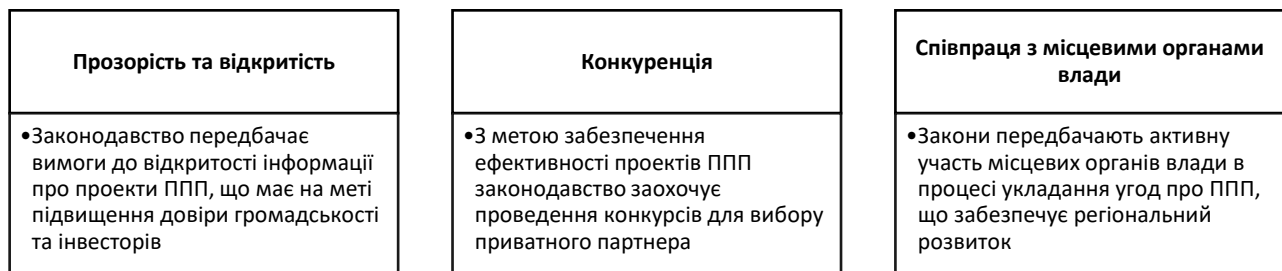
Ці два терміни часто використовуються взаємозамінно, але мають певні відмінності у визначеннях та підходах до реалізації в українському контексті (табл. 1).

Таблиця 1. Основні законодавчі акти регулювання публічно-приватного партнерства в Україні

Назва закону	Особливості законодавчих актів
Закон України «Про державно-приватне партнерство»	Це основний акт, що регулює ППП в Україні, визначаючи ключові поняття, принципи та механізми співпраці між державним і приватним секторами.
Закон України «Про концесію»	Цей інструмент розвитку ППП надає правову базу для залучення приватного капіталу в інфраструктурні проекти, зменшує навантаження на бюджет, модернізує об'єкти та підвищує їхню ефективність. Однак потрібні вдосконалення законодавства, боротьба з бюрократією та підтримка прозорих процедур.
Закон України «Про публічні закупівлі»	Закон регулює публічно-приватне партнерство (ППП), встановлюючи принципи та правила закупівель, що забезпечують прозорість, конкурентність і недискримінацію при виборі приватного партнера. Хоча не охоплює всі аспекти ППП, він значно впливає на процедури залучення партнерів.

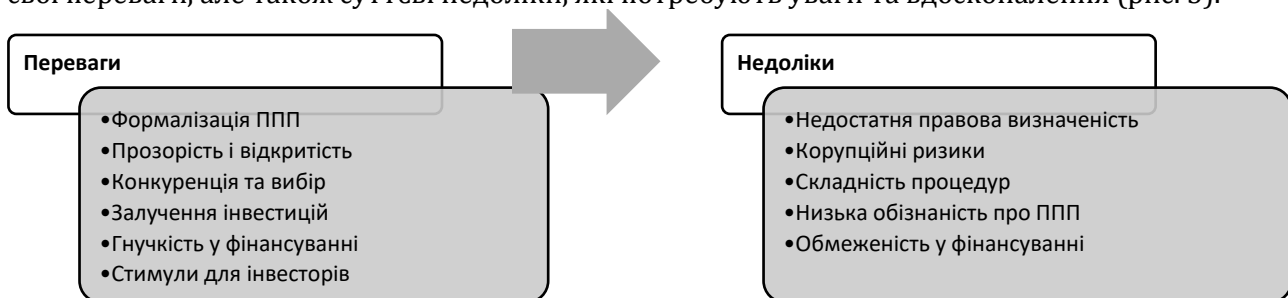
Джерело: сформовано на основі [24, 25, 26].

Слід відмітити, що для повної реалізації потенціалу ППП необхідне подальше вдосконалення законодавства, зокрема щодо процедур закупівель, спрощення бюрократичних процесів та забезпечення прозорості конкурсів. Законодавча та регуляторна база публічно-приватного партнерства в Україні має кілька найважливіших особливостей, які визначають її функціонування та розвиток (рис. 2).

**Рис. 2. Особливості законодавчої та регуляторної бази публічно-приватного партнерства в Україні**

Джерело: сформовано автором.

Законодавча та регуляторна база публічно-приватного партнерства (ППП) в Україні має свої переваги, але також суттєві недоліки, які потребують уваги та вдосконалення (рис. 3).

**Рис. 3. Основні переваги та недоліки законодавчої та регуляторної бази публічно-приватного партнерства (ППП) в Україні**

Джерело: сформовано автором.

ППП забезпечує чіткі правові основи для укладання угод, що сприяє формалізації відносин між державою та приватним сектором. Вимоги до публічності інформації про проекти ППП допомагають підвищити рівень довіри суспільства і інвесторів до системи; запровадження конкурсних процедур для вибору приватних партнерів забезпечує більш ефективне використання державних ресурсів і стимулює конкуренцію. ППП сприяє залученню приватних інвестицій у розвиток інфраструктури та соціальних проектів, що особливо важливо для України у післявоєнний період. Законодавство передбачає різноманітні механізми фінансування, що

дозволяє адаптуватися до потреб конкретних проектів, а запровадження податкових пільг та інших стимулів для інвесторів може зробити участь у проектах ППП більш привабливою.

Існуючі прогалини та суперечності в законодавстві створюють невизначеність, що ускладнює реалізацію проектів. Високий рівень корупції в Україні може підривати довіру до системи ППП і призводити до неефективного використання ресурсів. Бюрократичні перепони та складність адміністративних процедур можуть затягувати процес укладання угод і реалізації проектів. Недостатня поінформованість місцевих органів влади та бізнесу про можливості ППП може обмежувати їх участь у проектах. Нестача системи моніторингу і оцінки ефективності реалізації проектів ППП може ускладнювати виявлення проблем і внесення коректив. Незважаючи на наявність механізмів фінансування, економічна нестабільність може стримувати залучення приватних інвестицій. Важливо продовжувати працювати над створенням сприятливого інвестиційного клімату, підвищенням прозорості та боротьбою з корупцією для забезпечення ефективності реалізації проектів ППП.

Таким чином, законодавча та регуляторна база публічно-приватного партнерства в Україні є основою для розвитку даної сфери, але потребує подальшого вдосконалення для покращення інвестиційного клімату та забезпечення ефективності реалізації проектів.

Стан розвитку публічно-приватного партнерства (ППП) в Україні демонструє позитивні зрушення, хоча все ще залишається низка викликів, які гальмують його повний потенціал. Успішний досвід використання державно-приватного партнерства (ДПП) підтверджує, що це інструмент взаємовигідної співпраці між державою, місцевою владою та бізнесом для вирішення соціально-економічних проблем. Регіональна влада зацікавлена в ДПП через його здатність залучати фінансові, інвестиційні та технологічні ресурси, що є особливо важливим через обмежені бюджетні можливості. Професійне використання ДПП сприяє розвитку регіонів, ефективному використанню фінансових ресурсів та залученню досвіду приватних партнерів для успішної реалізації проектів [13, с. 75-81].

Динаміка зміни кількості проектів публічно-приватного партнерства (ППП) в Україні з 2015 до 2023 року відображає складний процес адаптації механізму ППП до економічних та політичних реалій країни (рис. 4).

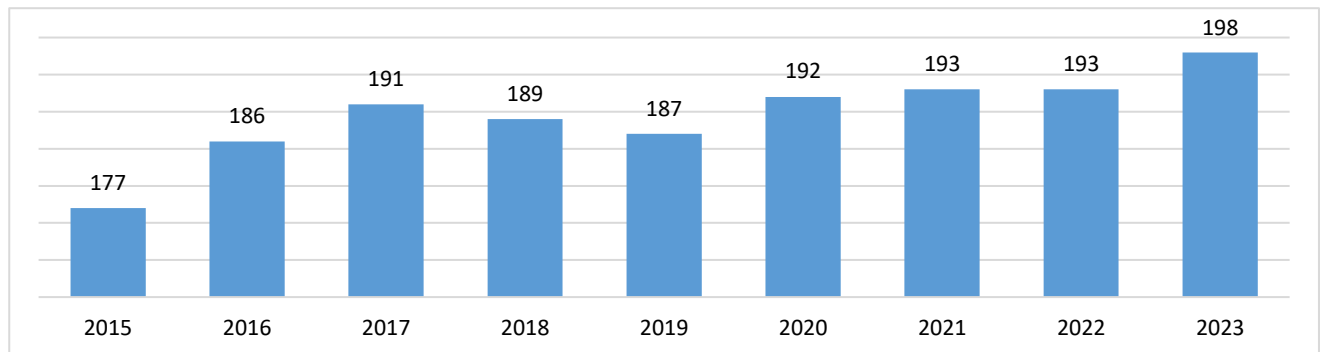


Рис. 4. Кількість проектів публічно-приватного партнерства, одиниць

Джерело: сформовано за даними [15].

Досліджуваний період можна поділити умовно на 4 етапи:

Повільний старт (2015–2017 рр.) – у ці роки кількість проектів ППП була обмеженою через відсутність законодавчої бази та механізмів стимулювання інвестицій. Зокрема, економічна нестабільність та збройний конфлікт на сході України стримували розвиток ППП. У цей період ППП розвивалися переважно на місцевому рівні, зосереджуючись на проектах, пов'язаних з водопостачанням, енергозбереженням та управлінням твердими відходами.

Законодавчі зміни (2018–2019 рр.) – прийняття нових нормативно-правових актів, що регулюють ППП, стимулювало зацікавленість з боку приватних інвесторів. Також з'явилися іноземні інвестори, особливо у сфері енергетики та інфраструктури. У цей період кількість ППП проектів поступово зростає, особливо в енергетиці, портах та транспорті.

Кризові явища (2020–2021 рр.) – пандемія COVID-19 вплинула на зменшення кількості нових проектів через обмежені інвестиційні можливості та глобальну економічну невизначеність. Незважаючи на кризу, інвестиції в проекти з критичною інфраструктурою, такі

як порти, дороги та енергетика, збереглися завдяки підтримці міжнародних фінансових організацій.

Повномасштабна війна (2022–2024 рр.) – війна Росії проти України суттєво вплинула на динаміку проектів ППП. Багато інфраструктурних об'єктів були зруйновані або пошкоджені, що тимчасово зупинило нові ініціативи ППП. Водночас зростає інтерес до ППП як до ключового інструменту у відбудові інфраструктури після війни. Іноземні інвестори та міжнародні партнери починають готувати плани для участі у відновленні критичної інфраструктури, що призведе до зростання кількості проектів у середньостроковій перспективі.

Таким чином, динаміка кількості проектів публічно-приватного партнерства в Україні з 2015 до 2023 року характеризує повільне зростання у перші роки через законодавчі труднощі, незначне зниження під час пандемії COVID-19 і серйозні виклики під час війни. Однак післявоєнна відбудова обіцяє стати новим стимулом для активного розвитку ППП у країні.

Інвестиції в проекти публічно-приватного партнерства (ППП) в Україні за секторами з 1990 до 2023 року демонструють різні тенденції розвитку залежно від політичних, економічних та соціальних умов. ППП стали ключовим інструментом залучення приватних інвестицій у стратегічно важливі сектори економіки, особливо в інфраструктуру та енергетику (рис. 5).

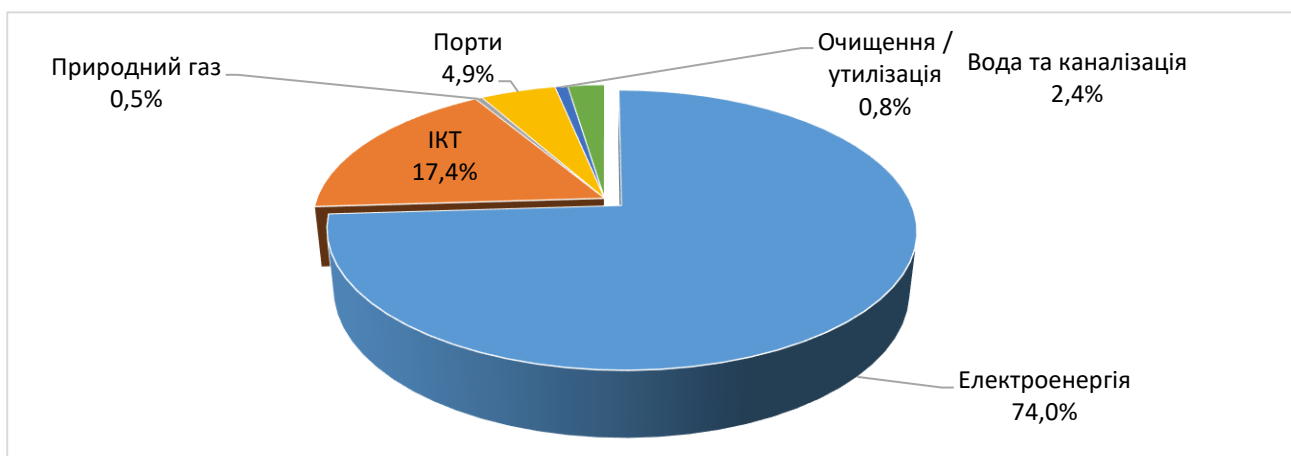


Рис. 5. Структура інвестицій публічно-приватного партнерства в Україні (1990-2023), млн. дол. США

Джерело: сформовано за даними [9].

Для подальшого розвитку публічно-приватного партнерства (ППП) в Україні важливо враховувати соціально-економічний контекст. Для післявоєнного відновлення країна зіткнеться з великими інфраструктурними викликами. ППП може стати дієвим інструментом для залучення приватного капіталу в реконструкцію та модернізацію важливих об'єктів (дороги, транспорт, енергетика, охорона здоров'я). Державний бюджет не завжди здатний покрити всі витрати на розвиток критичної інфраструктури. ППП допомагає зменшити фінансове навантаження на державу за рахунок залучення приватного бізнесу. ППП може підвищити якість надання медичних, освітніх, транспортних та інших послуг, особливо в регіонах з недостатнім доступом до ресурсів. Це сприятиме соціальному розвитку та зростанню рівня життя громадян. Гостра потреба у нових школах, лікарнях та житлових комплексах створює можливості для реалізації соціально орієнтованих проектів ППП.

Вплив публічно-приватного партнерства (ППП) на відновлення інфраструктури України має значний потенціал для прискорення післявоєнної реконструкції та модернізації країни. Виділимо основні аспекти цього впливу (рис. 6).

Після руйнівних наслідків війни, державні ресурси є обмеженими, тому залучення приватного капіталу через ППП стає важливим джерелом фінансування для відновлення критичної інфраструктури. Це стосується таких сфер, як дороги, мости, енергетика, водопостачання, телекомунікації та громадський транспорт. Приватний сектор володіє кращими управлінськими практиками, технологіями та досвідом у реалізації інфраструктурних проектів. Використання цих переваг в рамках ППП дозволяє підвищити ефективність будівництва та експлуатації об'єктів, скоротити витрати та час на реалізацію проектів. ППП дозволяє розподілити ризики між державою та приватними інвесторами. Держава зменшує

фінансові навантаження та ризики, пов'язані з реалізацією проектів, а приватний сектор бере на себе відповідальність за часткове фінансування, будівництво та експлуатацію об'єктів.

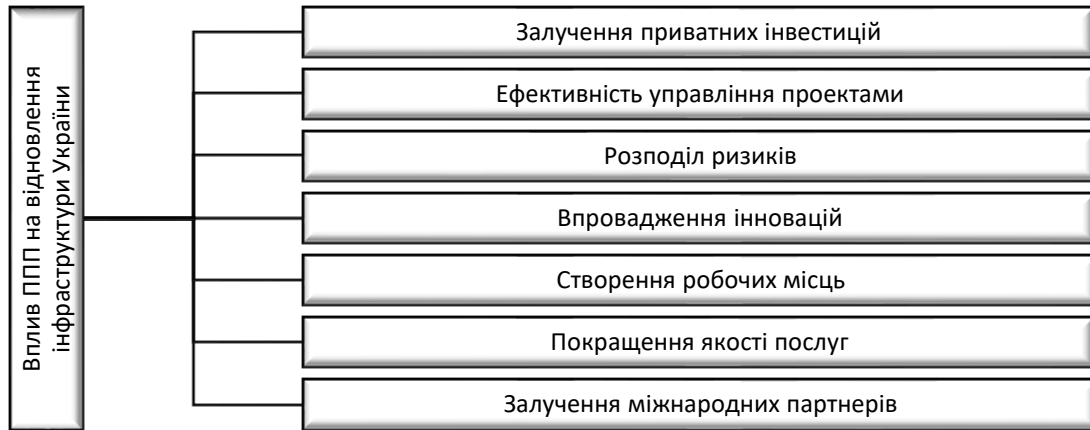


Рис. 6. Основні фактори впливу публічно-приватного партнерства відновлення інфраструктури України

Джерело: сформовано автором.

Приватні партнери можуть привнести нові технології та інноваційні підходи до відновлення інфраструктури, що підвищить її стійкість, енергоефективність та екологічну відповідальність. Це особливо важливо в контексті «зеленої» відбудови та відповідності сучасним міжнародним стандартам. Реалізація масштабних інфраструктурних проектів через ППП сприятиме створенню нових робочих місць у будівельній галузі, транспорті, енергетиці та інших секторах економіки, що важливо для стимулювання економічного зростання після війни. Співпраця з приватним сектором дозволяє поліпшити якість наданих послуг завдяки впровадженню сучасних стандартів обслуговування, швидкому реагуванню на потреби громадян та ефективнішому управлінню об'єктами інфраструктури. ППП створює можливості для залучення міжнародних інвесторів і партнерів, які можуть допомогти не лише фінансувати, але й надавати технічну підтримку та досвід у відновленні інфраструктури. Це сприяє інтеграції України у глобальні економічні процеси.

Отже, публічно-приватне партнерство є важливим інструментом для відновлення інфраструктури України після війни. Воно сприяє залученню приватних інвестицій, підвищенню ефективності управління проектами, впровадженню інновацій та створенню нових робочих місць. Успішне використання ППП може стати ключовим фактором у прискоренні відбудови та економічного відновлення країни.

6. Висновки

В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1) Публічно-приватне партнерство в Україні виявилось важливим інструментом для швидкого і ефективного відновлення інфраструктури після війни. Залучення приватного капіталу забезпечує необхідні фінансові ресурси для реалізації проектів у різних сферах, включаючи транспорт, енергетику, охорону здоров'я та ЖКГ.

2) ППП стимулює економічне зростання, створює нові робочі місця та покращує умови для ведення бізнесу. Інвестиції в інфраструктуру не лише сприяють модернізації існуючих об'єктів, але й відкривають нові можливості для розвитку, покращуючи логістичні зв'язки та підвищуючи загальний рівень життя населення.

3) Незважаючи на потенційні переваги, існують суттєві виклики для розвитку ППП в Україні, зокрема недосконале законодавство, бюрократія, корупційні ризики та політична нестабільність. Ці фактори можуть стримувати залучення інвестицій та ускладнювати реалізацію проектів.

4) Для успішного розвитку ППП Україні необхідно впроваджувати системні реформи, спрямовані на поліпшення інвестиційного клімату, спрощення процедур і підвищення прозорості. Ефективна правова база та належне регулювання є критично важливими для забезпечення надійності та привабливості ППП.

5) Успішна реалізація PPP також вимагає активної міжнародної співпраці. Залучення міжнародних інвесторів та експертів може забезпечити доступ до нових технологій, досвіду управління проектами та додаткових фінансових ресурсів, необхідних для реалізації інфраструктурних ініціатив.

6) Першочерговими напрямками для розвитку PPP мають стати транспортна інфраструктура, енергетика, водопостачання та соціальна інфраструктура. Ці сектори мають стратегічне значення для забезпечення сталого розвитку країни і потребують термінового інвестування.

7) Перспективи розвитку PPP в Україні в цілому виглядають позитивно, за умови, що буде знайдено баланс між державними інтересами та приватними інвестиціями. Успішна реалізація PPP може стати основою для створення стабільної та процвітаючої економіки, що враховує потреби всіх учасників процесу.

Загалом, публічно-приватне партнерство в Україні має великий потенціал для сприяння відновленню інфраструктури та розвитку економіки, проте для його реалізації необхідно подолати існуючі бар'єри і реалізувати ефективні стратегії.

References

1. European Communities (2003). Council Regulation (EC) No 2223/96 of 25 June 1996 on the European System of National and Regional Accounts in the Community (*Brussels Office for Official Publications of the European Communities*). http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/pdf/1996/en_1996R2223_do_001.pdf
2. Huba, M. I., & Kartashova, O. H. (2019) Development of rural areas through public-private partnership. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*. 4. <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.4.21>
3. Ke, Y., Cheng, Z., Zhang, J., & Liu, Y. (2023). Making sense of the definition of public-private partnerships. *Built Environment Project and Asset Management*. <https://doi.org/10.1108/bepam-01-2023-0009>
4. McQuaid, R. W., & Scherrer, W. (2010). Changing reasons for public-private partnerships (PPPs). *Public Money & Management*, 30(1), 27–34. <https://doi.org/10.1080/09540960903492331>
5. Cangiano, M., Anderson, B., Alier, M., Petrie, M., & Hemming, R. (2006). *Public-Private Partnerships, Government Guarantees, and Fiscal Risk*. International Monetary Fund. <https://doi.org/10.5089/9781589064935.058>
6. Pashynin, O. A. (2024) Public-private partnership as a form of realization of the right of ownership in the field of management. *Juridical scientific and electronic journal*, 4, 261–265. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/60>
7. Petrova, I. (2023) Evolution of the concept of public-private partnership in the 1980-2020. *Economy of Industry*, 4, (104), 22–46. <https://doi.org/10.15407/econindustry2023.04.022>
8. EBRD. (2024). PPP Regulatory Guidelines Collection European. *Bank for Reconstruction and Development*. <https://www.ebrd.com/sites/Satellite?c=Content&cid=1395312943603&pagename=EBRD%2FContent%2FContentLayout>
9. PPI. (2024) Private Participation in Infrastructure. *World Bank Group*. <https://ppi.worldbank.org/en/snapshots/country/ukraine>
10. Uzunkaya, M., & Sarmiento, E. de M. (2021) Theory-Based Evaluation of Public-Private Partnership Projects and Programmes. *UNDP Independent Evaluation Office*. <https://nec.undp.org/sites/default/files/2021-06/Session16B-MehmetUzunkaya-Elsa-Sarmiento%20%282%29.pdf>
11. PPP. (2024) Academy of Public-Private Partnership. *PPP Projects*. <https://appp.com.ua/proekti-ppp>
12. Hryshchenko, S. (2011). *Preparation and implementation of public-private partnership projects: A practical guide for local authorities and business*. FOP Moskalenko O. M. https://enecities.org.ua/upload/files/PPP_report_USAID_2011_ua.pdf
13. RDPA. (2024) Public-private partnership as a mechanism for implementing a new regional policy: possibilities of application and practical aspects of preparation and implementation of investment projects. U-LEAD with Europe: Ukraine – Local Empowerment. *Accountability and Development Program*. https://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf
14. Panchenko, K. (2022, July 19). How cooperation between business and the state will help to restore Ukraine. *Economic Truth*. <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/19/689341>
15. State Statistics Service of Ukraine. (2024). Indicator 17.3.1 Number of projects of public-private partnership. *17 goals to transform our world*. URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/17-3-1>

16. Kosach, I. A., & Kulyk, O. S. (2021). Implementation of the mechanism of public-private partnership in Ukraine: current realities and prospects. *Problems of modern transformations. Series: law, public administration and management*. 1, 80-86. <https://doi.org/10.54929/pmtl-issue1-2021-12>
17. Kruglov, V., & Barabanov, I. (2020). Implementation of public-private partnership projects: world experience and Ukrainian realities. In *Modern management: region, city, organization in the system of national security of countries* (pp. 102–121). FOP Panov A. M. <http://surl.li/tjujdp>
18. Kumachova, A. S. (2021). Features of attracting private investment in infrastructure projects of Ukraine on the terms of public-private partnership. *Effective Economy*, 9. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.95>
19. Malin, O. L. (2020). Analysis of the development of public-private partnerships in Ukraine and the world: qualitative changes and main trends in 2020. Odesa National Polytechnic University. https://economics.net.ua/files/analytics/2020_MOL.pdf
20. Marchuk, V. (2021). Investor + government = partners: But what does infrastructure have to do with it? *KPMG in Ukraine*. <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2021/11/partnery-ta-do-choho-tut-infrastruktura.html>
21. Panasiuk, V. I., & Arbuzova, T. V. (2020). Public-private partnership in the field of tourism as a factor of socio-economic development of rural areas. *Public Administration: Improvement and Development*, 8. <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.8.54>
22. Pashkovska, T. (2013). Features of the CPT in Ukraine: realities and prospects. *Yurydychna Gazeta*, 17(359). <https://yur-gazeta.com/publications/events/osoblivosti-ppp-v-ukrayini-realiyi-ta-perspektivi.html>
23. Petryshyn, O. (2024) The role of public-private partnership in the implementation of plans for the restoration of territorial communities in Ukraine. *Topical issues in modern science*, 3(21). [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3\(21\)-373-384](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3(21)-373-384)
24. Law of Ukraine “On public-private partnership” No. 2404-VI (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
25. Law of Ukraine “On concession” No. 155-IX (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text>
26. Law of Ukraine “On public procurement” No. 922-VIII (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
27. Skrypnyuk, O. V., & Zhovnirchuk, Y. F. (2023). Perspectives of implementation of public-private partnership in the conditions of war and in the period of post-war development: public and administrative aspect. *Public Administration and Customs Administration*, 1(36), 79–88. <https://doi.org/10.32782/2310-9653-2023-1.12>
28. Shcherbinina, S. A. (2019). Public-private partnership as a mechanism for ensuring energy efficiency in the residential sector of Ukraine. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, 24(3), 136–141. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/25526>



Реформи в секторі національної безпеки: виклики та перспективи для України в умовах війни

Світлана В. Свірко  ¹*



¹ Державний університет «Житомирська політехніка» (Україна). Завідувач кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування, д. е. н., професор.

* Автор-кореспондент, e-mail: svs3@ztu.edu.ua

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

отримана:

9 вересня 2024 р.

переглянута:

14 жовтня 2024 р.

прийнята:

18 жовтня 2024 р.

опублікована

онлайн:

24 жовтня 2024 р.

Авторське право

© 2024 автора



Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства — Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

DOI: [10.70651/3041-2498/2024.2.05](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.05)

У статті розглянуто проблематику збереження інформаційного суверенітету держави як обов'язкової умови забезпечення його національної безпеки. Розглянуто поняття апарат дослідницької області, наведено наукове трактування термінів “національна безпека”, “інформаційна війна”, “деструктивна пропаганда”, “інформаційне протиборство” та інші. Зазначається, що захист інформаційного поля країни від зовнішнього шкідливого впливу є принциповим завданням держави, яке відноситься до сфери її національних інтересів. А реформи в секторі національної безпеки є життєво необхідними в умовах війни з РФ. Провели ретроспективний аналіз використання різних стратегій оптимізації національної безпеки. Зазначається, що захист інформаційного поля країни від зовнішнього шкідливого впливу є принциповим завданням держави, що належить до сфери її національних інтересів. В Україні накопичено певний досвід із забезпечення національної безпеки, створено законодавчі, організаційні та інституційні засади даного процесу. Проте діяльність уповноважених структур більше сфокусована на захисті інформаційних систем та мереж стратегічного значення, тоді як питання протидії ідеологічній експансії росії залишається на периферії їхньої уваги. Влада країни не завжди веде комплексну, скоординовану роботу з боротьби з фейками та деструктивною пропагандою, що становить реальну небезпеку національним інтересам. У статті розібрано конкретні кейси просування наративів російської пропаганди в українському медіа сегменті. Відображено вразливість системи національної безпеки України і надано практичні рекомендації щодо їх усунення, які включають створення системи раннього попередження інформаційних атак, кібердиверсій, маніпулятивних дій ззовні з вбудованим механізмом оперативного реагування та купування подібних загроз; вдосконалення профільної законодавчої бази та прийняття цілісної концепції інформаційної безпеки України; посилення потенціалу вітчизняних ЗМІ для протидії деструктивній пропаганді.



КЛЮЧОВІ СЛОВА

інформаційна безпека, класифікована інформація, чутливі військові дії, обмежений доступ, ризики, загрози.



e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>


Reforms in the national security sector: Challenges and prospects for Ukraine in the time of war

Svitlana Svirko ¹ *

¹ Zhytomyr Polytechnic State University (Ukraine). Head of the Department of National Security, Public Management and Administration, D. Sc. (Economics), Professor.

* Corresponding Author, e-mail: svs3@ztu.edu.ua

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

Received:

9 September 2024

Revised:

14 October 2024

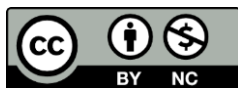
Accepted:

18 October 2024

Published online:

24 October 2024

Copyright © 2024
by author



This is an open access
journal and all
published articles are
licensed under a
Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International
(CC BY-NC 4.0)

DOI: [10.70651/
3041-2498/2024.2.05](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.05)

The article examines the problem of preserving the information sovereignty of the state as a necessary condition for ensuring its national security. The concept of the apparatus of the research area is considered, the scientific interpretation of the terms "information security", "information war", "destructive propaganda", "information struggle" and others is given. It is noted that the protection of the information field of the country from external harmful influence is a fundamental task of the state, which belongs to the sphere of its national interests. And reforms in the national security sector are vitally necessary in the conditions of war with the Russian Federation. They conducted a retrospective analysis of the use of various strategies for optimizing national security. It is noted that the protection of the country's information field from external harmful influence is a fundamental task of the state, which belongs to the sphere of its national interests. In Ukraine, certain experience has been accumulated in ensuring information security, legislative, organizational and institutional foundations of this process have been created. However, the activities of authorized structures are more focused on the protection of information systems and networks of strategic importance, while the issue of countering Russia's ideological expansion remains on the periphery of their attention. The country's authorities do not always conduct comprehensive, coordinated work to combat fakes and destructive propaganda, which poses a real danger to national interests. The article analyzes specific cases of the promotion of Russian propaganda narratives in the Ukrainian media segment. The vulnerability of Ukraine's information security system is reflected and practical recommendations for their elimination are provided, which include the creation of an early warning system of information attacks, cyber sabotage, manipulative actions from the outside with a built-in mechanism for prompt response and purchase of similar threats; improvement of the relevant legislative framework and adoption of a holistic concept of information security of Ukraine; strengthening the potential of domestic mass media to counteract destructive propaganda.



KEYWORDS

information security, classified information, sensitive military operations, restricted access, risks, threats.

1. Вступ

Процес цифровізації та створення сучасних технологій, дозволяє керувати величезними потоками даних, створювати різні види інформаційної зброї та здійснювати маніпулятивні дії в глобальному медіа просторі, тому є актуальним питання забезпечення інформаційної безпеки у світі. Цей феномен представляє особливу актуальність ще й тому, що нерозривно пов'язаний з таким фундаментальним поняттям у політології, як "національна безпека". Захист інформаційного простору країни та чутливої інформації від ідеологічних атак та кібердиверсій, запобігання спробам деструктивної дії на громадську думку з боку зовнішніх сил є важливим завданням держави, і відноситься до сфери її національних інтересів. Захист інформаційного простору країни від ідеологічних атак і кібердиверсій є принципіальною задачею держави, яка відноситься це до сфери національних інтересів [1].

В інформаційній політиці України окреме місце відведено стратегії національної безпеки. Створені її законодавчі основи. Однак нова стратегія більше націлена на попередження загрози технічного характеру. Основна діяльність уповноважених структур пов'язана із захистом інформаційних систем та ресурсів країни. При цьому відсутній механізм протидії інформаційно-психологічним війнам, які здатні завдати як матеріальної, так і репутаційної шкоди державі. Відсутність скоординованої роботи в даному напрямку робить Україну вразливою перед сучасними викликами, включаючи ідеологічну експансію та військові дії з боку агресивного сусіда російської федерації. При стрімкому розвитку Інтернету та комп'ютерних технологій, а також віртуалізації глобального інформаційного простору, така несприятлива обставина потребує вжиття оперативних заходів щодо збереження інформаційного суверенітету держави [2].

Тому виникла нагальна потреба у розробленні заходів захисту, якими є механізми контролю доступу, шифрування, спеціальні умови зберігання, доступу, обробки таких даних (відомостей). Тому необхідно запровадити норми, які визначають статус інформації та встановлюють правила її захисту, доступу, зберігання та використання, а також організацію контролю щодо забезпечення її несанкціонованого поширення. Наразі така інформація циркулює у безпековій сфері (переміщення товарів військового призначення, логістика, тимчасове перебування (дислокації, переміщення) військових формувань, техніки, питання забезпечення безпекових інституцій, об'єктів критичної інфраструктури тощо), розголошення (висвітлення, розміщення) якої може бути використане з метою нанесення суттєвої шкоди державній безпеці та відповідно вимагатиме вжиття додаткових заходів на усунення ризиків, які при цьому виникають.

2. Огляд літературних джерел

Ще Аристотель характеризував інформацію та комунікацію як вищий вид людського спілкування, яке передбачає взаємодію окремих людей (як частини суспільства) з державою (як суспільним цілим) [3]. Пізніше американський дослідник Г. Лассуелл назвав спілкування людей (тобто комунікацію) «відкритим форумом для постійного обговорення питань взаємної терпимості та доступу до основних цінностей життя» [4]. Комунікативний підхід до розуміння політики є провідним і в роботах німецьких дослідників Х. Арндт та Ю. Хабермаса, які вважали, що комунікативна діяльність створює та підтримує політичну спільність [5]. Загалом, усі новітні концепції комунікації наголошують на інформаційно-комунікативній природі людини та суспільних відносин [6].

Широке застосування в сучасності найефективнішого інструменту пропаганди активізувало тенденцію інформаційного протистояння в загальносвітовому масштабі. Як зазначено в [7], завдяки розвитку віртуально-комунікативних технологій нинішні інформаційні війни набувають дедалі більше витончений характер. Інформаційна війна націлена на порушення національної безпеки протилежної сторони та створення хаосу в центрі прийняття політичних рішень країни [8]. Водночас інформаційна війна як описано в [9], розуміється як комплекс заходів щодо інформаційному впливу на масову свідомість для зміни поведінки людей і цілей, які не входять до їх числа інтересів.

Якщо аналізувати міжнародний досвід наприклад провідних країн світу (рис. 1). То державна таємниця в сфері національної безпеки Китаю наразі охоплює різні сфери – від

прийняття рішень урядом і Комуністичною партією до військової і дипломатичної діяльності, а також економічного розвитку, науки й технологій. Які лобювали оновлений закон, який вимагає від державних установ і робочих підрозділів захищати інформацію, «яка не є державною таємницею, але може спричинити певні несприятливі наслідки у разі витоку».

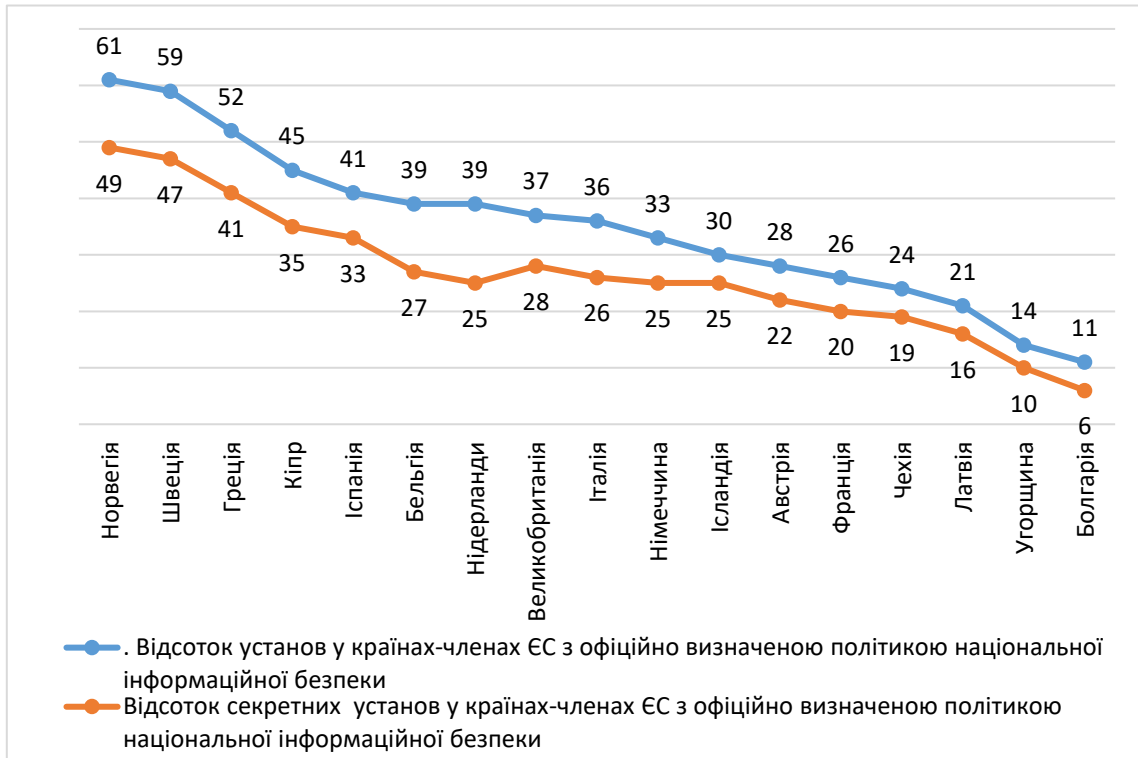


Рис. 1. Частка секретних установ у країнах-членах ЄС з офіційно визначеною політикою національної інформаційної безпеки

Джерело: Сформовано автором за даними дослідження [10].

Політика Узбекистану у сфері забезпечення національної безпеки позначена в законі «Про принципи та гарантії свободи інформації» від 12 грудня 2002 року. У документі поняття «інформаційна національна безпека» тлумачиться як стан захищеності інтересів особистості, суспільства та держави в інформаційній сфері. З цього випливає, що держава зобов'язується захистити від деструктивної інформації як себе так і суспільство, але й кожного громадянина окремо. Варто зазначити, що у законодавстві США немає єдиного нормативно-правового акта про державну таємницю, подібного тому, законодавстві інших країн, у тому числі й відповідної правової системи. Система класифікації секретної інформації, що діє наразі в США встановлена Указом № 13526 Президента США, виданим у 2009 р. Кілька досліджень присвячені найкращим практикам і структурам кібербезпеки, як однієї з основних сфер національної безпеки. Андерсон і Сміт (2020) [11], обговорюють стандарти галузі, такі як ISO/IEC 27001 і NIST Cybersecurity, що підкреслює перехід в нову еру.

3. Постановка завдання

Метою дослідження є визначення стратегічних реформ в секторі національної безпеки України в сучасних реаліях війни з РФ.

4. Методи та матеріали

Основними джерелами інформації дослідження є наукові праці вчених в напрямку політології, інтернет матеріали та дослідження автора. Методи дослідження – аналіз наукової, науково-популярної літератури, геополітичне спостереження, синтез понятійних визначень, системний аналіз даних дослідження та висновки і рекомендації.

5. Результати та обговорення

Збереження суверенітету та територіальної цілісності країни є базовими завданням держави в теперішніх умовах. Це положення тісно переплітається з іншим не менш важливим аспектом державної діяльності – сферою безпеки. Проблематику безпеки у сучасному науковому дискурсі слід розглядати, насамперед, у політичній площині. Бо забезпечення безпеки вимагає від влади прийняття відповідних рішень та створення організаційно-правових механізмів для їх реалізації. В умовах широкомасштабної збройної агресії російської федерації та очевидного підвищеного спрямування спецслужб ворога на отримання «чутливої» інформації України таке завдання набуває пріоритетного значення та є частиною державної політики у сфері національної безпеки. Вбачається, що до прийняття рішення щодо запровадження нового юридичного терміну – «чутлива інформація» дозволить обмежити неконтрольований обіг чутливої інформації в умовах воєнного стану шляхом її віднесення до державної таємниці або службової інформації. На відміну від секретної інформації, порядок віднесення до якої унормовано Законом України «Про державну таємницю», а категорії секретних відомостей зібрані в Зводі відомостей, що становлять державну таємницю (затверджений наказом Центрального управління Служби безпеки України від 23.12.2020 № 383, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 14 січня 2021 року за № 52/35674, далі – ЗВДТ), щодо службової інформації діє лише ряд окремих приписів Закону України «Про доступ до публічної інформації» (далі – Закон), а єдиний підхід до визначення категорій відомостей, які потребують встановлення обмеження у доступі, фактично відсутній. Система забезпечення національної безпеки України (СЗНБ) створюється і розвивається відповідно до Конституції України та інших нормативно-правових актів (рис. 2), що регулюють суспільні відносини у сфері управління національною безпекою [10].



Рис. 2. Зовнішні та внутрішні суб'єкти забезпечення національної безпеки

Джерело: Сформовано автором за даними дослідження [10].

Падіння Берлінської стіни, розпуск Організації Варшавського Договору і розпад Радянського Союзу призвели до кардинальної зміни стратегічної ситуації в Європі та загалом у Євро-Атлантичному регіоні. Це вимагало зміни, що існувала протягом сорока п'яти років європейської архітектури безпеки. Світ у XXI столітті не безпечний. Зростає конфліктність міжнародних відносин, що призводить до посилення напруженості у всьому глобальному просторі. Геополітичне протистояння між великими центрами сили у нинішніх реаліях має більшою мірою інформаційний характер. Традиційні воєнні дії, акти агресії та диверсій переміщені у медійне поле. Нескінченний потік інформації, генерований соціальними мережами

в Інтернеті, став частіше використовуватися як зброя масового ураження. Інформаційну зброю вже визнано надзвичайно небезпечним видом ідеологічної зброї, так як вона здатна діяти не тільки на людську чи громадську свідомість, а й на систему прийняття політичних рішень. Широке застосування цього сучасного та найбільш ефективного інструменту пропаганди активізувало тенденцію інформаційного протиборства в загальносвітовому масштабі [12].

Північноатлантичний альянс має зайняти центральне місце в новій європейській архітектурі безпеки. Очевидно, що коли НАТО стає фундаментом європейської структури безпеки, прийняття рішення про включення до її складу нових членів питання часу. «Розширення НАТО, – підкреслював держсекретаря США у справах Європи та Канади Річард Холбрук, – це логічний наслідок падіння залізної завіси та потреби у зміцненні європейської єдності, на загальних демократичних цінностях». На думку ідеологів просування блоку на Схід, НАТО історично сприяла зміцненню демократичних інституцій у країнах-членах організації. Членство в НАТО, – серйозним чином вплинуло на зміцнення прозахідних політичних сил в Італії після падіння фашистського режиму НАТО допомогла налагодити відносини між Францією та Німеччиною, Грецією та Туреччиною. Прийняття в НАТО Іспанії 1982 року символізувало остаточну її відмову від авторитарної форми правління. Таким чином, фундаментом європейської архітектурної безпеки стала структура, що об'єднана західними цивілізаційними цінностями та політичними інститутами. Тому з урахування прагнення України інтегруватися у євроатлантичний та північноатлантичний простір і відповідно в законодавче правове поле ЄС і НАТО, слід провести низку реформ. Які стосуватимуться також безпекової ситуації зокрема в сфері документообігу, вказані питання набувають актуальності, що має бути винесено на обговорення (дискутування) в інститутах громадського (суспільного) контролю за діяльністю державних інститутів України.

В умовах відсічі збройній агресії РФ, з урахуванням того, що значна кількість заходів агресора відбувається в інформаційній площині, норми Закону України «Про доступ до публічної інформації», на наш погляд, не в повній мірі відображають потребу у встановленні обмежень до інформації. Політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки позначена в статті 21 Закону України «Про державну таємницю» та статті 9 Закону України «Про доступ до публічної інформації». У затвердженому наказі Центрального управління Служби безпеки України від 23.12.2020 № 383 тлумачиться як стан захищеності інтересів особистості, суспільства та держави в інформаційній сфері. З цього випливає, що держава зобов'язується захистити від деструктивної інформації суспільство та кожного громадянина окремо.

Зважаючи на аналіз факторів розвитку міжнародної обстановки та наявних зовнішніх і внутрішніх політичних проблем, виникає нагальна потреба сформувати ефективну систему захисту національних інтересів держави, здатну адекватно реагувати на сучасні загрози та виклики [13]. Для цього вбачається провести такі реформи, які видаються доцільними і доступними в тій ситуації, що склалася (табл. 1).

Таблиця 1. Запропоновані реформи в секторі національної безпеки

Сфера	Суть запропонованих реформ
Зовнішньополітична	створення ефективних гарантій нейтралізації зовнішніх загроз національним інтересам та умов їх виникнення, забезпечення Україні гідного її значенню геополітичного статусу як рівноправного суб'єкта у системі міжнародних відносин
	приєднання до міжнародних інституцій, які включають як пріоритет європейську та євроатлантичну інтеграцію України
	очищення законотворчого процесу від небезпечних зовнішніх впливів, з боку фондів, центрів, PR-агенцій, мас-медіа, що фінансуються з-за кордону
Державної безпеки	ефективна боротьба з політичним екстремізмом і тероризмом, організованою злочинністю і корупцією
	забезпечення реальної безпеки громадян, суспільства і держави
	удосконалення чинного законодавства та організаційно-правових механізмів боротьби зі злочинами терористичної спрямованості,
Військова	надійна охорона території України від збройної агресії росії
Безпека Державного кордону України	підготовка та реалізація загальнодержавних програм розвитку Збройних сил України, озброєння та військової техніки, інших державних програм

Джерело: Сформовано автором за даними дослідження [13].

Державою безумовно може ініціюватися пошук шляхів реформування системи забезпечення національної безпеки і у інших сферах національної безпеки (табл. 2). Діяльність розвідувальних органів України у сфері захисту національної безпеки України має належні законодавчі засади. Ухвалення законів та інших нормативно-правових актів, що регламентують цю діяльність, створило умови для функціонування розвідувальних органів України в чітко окресленому правовому полі, передбаченому законодавством держави з урахуванням специфіки їх діяльності [14].

Таблиця 2. Роль розвідки у системі забезпечення національної розвідки

Забезпечення національної безпеки	Розвідувальна складова
1. Детермінаційна основа: причини, цілі, рушійні сили	Викриття ризиків та загроз національній безпеці, застереження про них
2. Основні сили і засоби діяльності	Об'єднання розвідувальних служб, служб безпеки та інших служб, які розв'язують розвідувальні завдання
3. Процес забезпечення безпеки (шляхи, форми, способи)	Суто розвідувальна діяльність
4. Результат	Інформаційно-розвідувальні документи спецслужб (огляди, довідки, оцінки, прогнози)

Джерело: Сформовано автором за даними дослідження [14].

Першочергово необхідно виявити коло реальних та потенційних загроз, а також удосконалювати завдання системи забезпечення національної безпеки під визначальним впливом сукупності тих пріоритетів, врахування яких вимагає обстановка — сучасні умови. І тільки тоді можна говорити про успішність застосування тих чи інших шляхів реформування зазначеного інституту.

5. Висновки

В Україні та світі накопичено певний досвід із забезпечення інформаційної безпеки, створені законодавчі, організаційні та інституційні засади даного процесу. Проте діяльність уповноважених структур більше сфокусована на захисті інформаційних систем та мереж стратегічного значення, тоді як питання протидії ідеологічної експансії залишається на периферії їхньої уваги. Влада більшості розглянутих в статті країн не веде комплексну, скоординовану роботу по боротьбі з фейками та деструктивною пропагандою, що становить реальну небезпеку національній безпеці. У статті розібрано конкретні кейси просування наративів російської пропаганди в медіа сегменті. Відображено вразливість системи національної безпеки України та надано практичні рекомендації щодо їх усунення, які включають створення системи раннього попередження інформаційних атак, кібердиверсій, маніпулятивних дій ззовні з вбудованим механізмом оперативного реагування на подібні загрози. Описано і розглянуто вдосконалення профільної законодавчої бази та прийняття цілісної концепції національної безпеки України та світових лідерів Китаю і США, яка полягає в посиленні потенціалу вітчизняних ЗМІ для протидії деструктивній пропаганді.

References

1. Melnyk, P. V. (Ed.), Nyzhnyk, N. R. (Ed.), Sytnyk, H. P., & Bilous, V. T. (2000). *Natsionalna bezpeka Ukrainy (metodolohichni aspekty, stan i tendentsii rozvytku)* [National security of Ukraine (methodological aspects, status and development trends)]. Presa Ukrainy (in Ukrainian)
2. Decree of the President of Ukraine 'On the Sustainable Development Strategy 'Ukraine – 2020' No. 5/2015 (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (in Ukrainian)
3. Bashuk, A. I. (2019). *Komunikatsiini stratehii derzhavnoi vlady v umovakh informatsiinoho suspilstva* [Communication strategies of state power in the conditions of the information society]. Ruta Printing House LLC.
4. Lasswell, H D. (1971). *Propaganda technique in World War I*. MIT Press.
5. Chernov, S., Voronkova, V., Banakh, V., Sosnin, O., Zhukauskas, P., Vvainkhardt, Y., & Andriukaitene, R. (Eds.) (2017). *Publichne upravlinnia ta administruvannia v umovakh informatsiinoho suspilstva: vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid* [Public management and administration in the conditions of the information society: domestic and foreign experience]. RVV ZDIA. (in Ukrainian)

6. Mykhaylova, O. (2022). Modern communication strategies in public administration and administration in conditions of uncertainty. *Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Management and Administration*, (5). <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-5-02-03>
7. Zaverbnyi, A. (2022). Communication strategies: problems and prospects of formation and implementation in the context of European integration. *Innovation and Sustainability*, (1), 13–19. <https://doi.org/10.31649/ins.2022.1.13.19>
8. Reshota, O. (2020). Osoblyvosti rozvytku publichnoho upravlinnia v Ukraini: suchasni tendentsii ta problemy [Peculiarities of public administration development in Ukraine: Current trends and problems]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok – Public Administration: Improvement and Development*, (3). <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.3.37> (in Ukrainian)
9. Kasula, B. Y. (2021). Ethical and regulatory considerations in AI-Driven healthcare solutions. *International Meridian Journal*, 3(3), 1–8. <https://meridianjournal.in/index.php/IMJ/article/view/23>
10. Primush, R., Chmyr, Y., Kravtsov, M., Perehuda, Y., & Koniushkov, A. (2023). Information wars: Historical and comparative analysis, specifics and factors of actualization in the modern world. In O. Radchenko, V. Kovach, I. Semenets-Orlova, & A. Zaporozhets (Eds.), *National security drivers of Ukraine. Contributions to political science* (pp. 259–272). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-33724-6_15
11. Anderson, J., & Smith, R. (2020). *Navigating cybersecurity: A comprehensive guide*. Cybersecurity Publishers.
12. Chmyr, Y., Deineha, M., Shchepanskiy, E., Koshelenko, A., & Kozenko, R. (2023). Tools for counteracting information aggression use of elements of information war in Ukraine. In O. Radchenko, V. Kovach, I. Semenets-Orlova, & A. Zaporozhets (Eds.), *National security drivers of Ukraine. Contributions to political science* (pp. 285–299). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-33724-6_17
13. OSCE. (2022). Upravlinnia ta reformuvannia sektoru bezpeky [Security sector governance and reform]. <https://www.osce.org/files/f/documents/e/c/557760.pdf> (in Ukrainian)
14. Radchenko, O., Nepomniashchij, O., Shkurat, I., Chmyr, Y., & Kovach, V. (2023). Information weapons: Forms and technologies of modern information wars. In O. Radchenko, V. Kovach, I. Semenets-Orlova, & A. Zaporozhets (Eds.), *National security drivers of Ukraine. Contributions to political science* (pp. 273–284). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-33724-6_16



Політика боротьби з дезінформацією: виклики для національної безпеки України

Олена В. Птащенко  ¹*



¹ Західноукраїнський національний університет (Україна). Професор кафедри підприємництва і торгівлі, д. е. н., професор.

* Автор-кореспондент, e-mail: o.ptashchenko@wunu.edu.ua

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

отримана:

11 вересня 2024 р.

переглянута:

16 жовтня 2024 р.

прийнята:

20 жовтня 2024 р.

опублікована

онлайн:

24 жовтня 2024 р.

Авторське право

© 2024 автора



Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства — Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

DOI: [10.70651/3041-2498/2024.2.06](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.06)



У статті розглянуто проблеми боротьби з дезінформацією в умовах сучасної повномасштабної війни та подолання викликів, які постають перед національною безпекою України. Окреслено поняття дезінформації, її вплив на суспільну свідомість та ключові механізми поширення неправдивої інформації. Досліджено основні напрями політики боротьби з дезінформацією спрямовані на забезпечення інформаційної безпеки та стійкості до інформаційних атак. Розкрито важливість розвитку медіаграмотності серед населення як одного з основних інструментів протидії дезінформаційним кампаніям через освітні програми та суспільну взаємодію. Проаналізовано досвід боротьби з дезінформацією у розвинених країнах світу США та держави Європейського Союзу. Висвітлено роль державних і міжнародних ініціатив, співпрацю урядів з технологічними компаніями, а також впровадження законодавчих механізмів. Розкривається основні інструменти, які спрямовані на регулювання поширення неправдивої інформації в інформаційному просторі. В дослідженні підкреслюється важливість активної співпраці з міжнародними партнерами для забезпечення ефективної боротьби з дезінформацією на глобальному рівні. Особлива увага приділяється ролі міжнародних організацій у формуванні єдиної стратегії протидії дезінформаційним атакам. Розглядаються перспективи залучення міжнародної підтримки для розвитку національних інформаційних систем захисту та участі України у глобальних ініціативах з інформаційної безпеки. Запропоновані засоби ефективної політики боротьби з дезінформацією, які поєднують законодавчі, технічні та освітні заходи. Охарактеризовано методи забезпечення стійкості до зовнішніх інформаційних загроз. Окрему увагу приділено програмам підвищення медіаграмотності, які стали важливими елементами національних стратегій у боротьбі з фейками та дезінформаційними атаками. У статті розглянуто можливості імплементації міжнародного досвіду в Україні з метою посилення національної інформаційної безпеки. Проаналізована доцільність розробки комплексних програм, що включають посилення сучасних засобів моніторингу інформаційного простору та підвищення рівня критичного мислення серед населення. Зроблено акцент на потребі створення стратегії національної безпеки протидії дезінформації, яка дозволить ефективно реагувати на нові загрози та забезпечувати інформаційну безпеку в умовах сучасної війни.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

дезінформація, національна безпека, інформаційна війна, медіаграмотність, фейкові новини, гібридна війна, інформаційні атаки, кібербезпека.



e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>


Countering Disinformation Policy: Challenges for Ukraine's National Security

 Olena Ptashchenko  ¹ *

¹ West Ukrainian National University (Ukraine). Professor at the Department of Entrepreneurship and Trade, D. Sc. (Economics), Professor.

 * Corresponding Author, e-mail: o.ptashchenko@wunu.edu.ua


ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

Received:

11 September 2024

Revised:

16 October 2024

Accepted:

20 October 2024

Published online:

24 October 2024

 Copyright © 2024
by author


This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

 DOI: [10.70651/3041-2498/2024.2.06](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.06)

The article examines the problems of combating disinformation in the conditions of a modern full-scale war and overcoming the challenges facing the national security of Ukraine. The concept of disinformation, its impact on public consciousness and the key mechanisms of the spread of false information are outlined. The main directions of the policy of combating disinformation aimed at ensuring information security and resistance to information attacks have been studied. The importance of the development of media literacy among the population as one of the main tools for countering disinformation campaigns through educational programs and social interaction is revealed. The experience of combating disinformation in the developed countries of the world, the USA and the countries of the European Union, is analyzed. The role of state and international initiatives, the cooperation of governments with technology companies, as well as the implementation of legislative mechanisms are highlighted. The main tools aimed at regulating the spread of false information in the information space are revealed. The study emphasizes the importance of active cooperation with international partners to ensure an effective fight against disinformation at the global level. Special attention is paid to the role of international organizations in the formation of a unified strategy for countering disinformation attacks. Prospects for attracting international support for the development of national information protection systems and Ukraine's participation in global information security initiatives are being considered. Proposed means of an effective policy of combating disinformation, which combine legislative, technical and educational measures. The methods of ensuring resistance to external information threats are characterized. Particular attention is paid to media literacy programs, which have become important elements of national strategies in the fight against fakes and disinformation attacks. The article considers the possibilities of implementing international experience in Ukraine with the aim of strengthening national information security. The expediency of developing complex programs, including the strengthening of modern means of monitoring the information space and raising the level of critical thinking among the population, is analyzed. Emphasis is placed on the need to create a national security strategy for combating disinformation, which will allow effective response to new threats and ensure information security in the conditions of modern warfare.



KEYWORDS

disinformation, national security, information warfare, media literacy, fake news, hybrid warfare, information attacks, cyber security.

1. Вступ

Політика боротьби з дезінформацією набула вирішального значення для забезпечення національної безпеки України в умовах сучасної повномасштабної війни. Інформаційна сфера стала ключовим полем битви, де дезінформаційні атаки мають такі ж руйнівні наслідки, як і військові дії. Російська агресія розпочалася у 2022 році, але і по сьогоднішній день активізувала використання дезінформації як інструмент для підризу довіри до української влади, військових і міжнародних союзників. На цьому фоні надзвичайно важливо розуміти як суспільство сприймає дезінформацію, які механізми існують для її поширення та якими засобами держава може протидіяти цим загрозам. Аналіз міжнародного досвіду розвинених країн відіграє значну роль у формуванні ефективних стратегій боротьби з дезінформацією в Україні.

2. Огляд літературних джерел

Проблема боротьби з дезінформацією в сучасній українській та світовій науці є однією з ключових тем, що впливає на національну безпеку та політичну стабільність держав. Ця проблема стала особливо актуальною в умовах гібридних війн, де інформаційна зброя використовується для маніпуляції громадською думкою, підризу довіри до урядових інституцій та створення політичної нестабільності. Боротьба з дезінформацією широко висвітлюється у наукових працях дослідників Н.Б. Новицької, В.М. Петрика та В.М. Кудико, які у своїх роботах наголошують на небезпеці інформаційних атак для демократичних інститутів. Дослідники розглядають дезінформацію як інструмент впливу, який має руйнівний ефект на суспільства з низьким рівнем медіаграмотності та слабкою інформаційною безпекою [16, с. 10]. Український науковець С. Шаповалов у своїй роботі аналізує інформаційні війни в умовах російської агресії проти України та підкреслює важливість розвитку стратегії боротьби з фейковими новинами через співпрацю з міжнародними технологічними компаніями [14].

Аналіз міжнародного досвіду боротьби з дезінформацією в Європейському Союзі та США показує, що держави активно впроваджують законодавчі та технічні заходи для контролю за поширенням неправдивої інформації. Дослідник Т.В. Бондар у своїй праці наголошує на важливості співпраці між урядами та технологічними гігантами для виявлення та блокування дезінформаційних мереж [3, с. 8]. У США боротьба з дезінформацією набула національного масштабу після втручання у президентські вибори 2016 року, що призвело до створення низки законодавчих ініціатив та створення Агентства з кібербезпеки та інфраструктурної безпеки. В Європейському Союзі було ухвалено «Кодекс поведінки проти дезінформації», який зобов'язує технологічні платформи відповідально ставитися до інформаційного контенту та вчасно реагувати на загрози дезінформації.

Українська наука значну увагу приділяє особливостям боротьби з дезінформацією та можливостей адаптації зарубіжного досвіду для побудови стійкої інформаційної безпеки в Україні. Автор Р.В. Квятковський пропонує впроваджувати національні програми з медіаграмотності та підвищення рівня критичного мислення серед населення як один із ключових інструментів протидії інформаційним атакам [11, с. 14]. У своїх дослідженнях І. Ю. Тодосійчук наголошує на необхідності створення інституту незалежного моніторингу медіапростору, що дозволить швидко реагувати на появу дезінформації та мінімізувати її вплив на громадську думку [20, с. 13].

Проблема боротьби з дезінформацією для забезпечення національної безпеки в науковій літературі представлена з різних аспектів. Дослідження останніх років свідчать про те, що дезінформація стала інструментом впливу на політичні процеси і безпеку держави, підтверджується працями О. Панченко та В. Антонов [17, с. 13]. Вони підкреслюють, що основною метою дезінформації є підризу довіри до влади, створення паніки та маніпуляція суспільною свідомістю. Науковець І. П. Попик відзначає, що боротьба з дезінформацією стала особливо актуальною у зв'язку з російською агресією, яка почалася в 2014 році і значно посилилася у 2022 році [18, с. 13]. Особливу увагу приділяють аналізу механізмів за допомогою яких поширюється фейкова інформація, методів її виявлення й блокування.

Таким чином, спираючись на досвід розвинених країн, дослідники пропонують розробку законодавчої бази, яка б регулювала питання відповідальності за поширення дезінформації. Спільною точкою зору серед науковців є те, що Україні необхідно розробити комплексну

програму, яка включатиме технічні рішення для моніторингу інформаційного простору та законодавчі ініціативи щодо санкцій за свідоме поширення неправдивої інформації.

3. Постановка завдання

Метою дослідження є аналіз практики боротьби з дезінформацією в розвинених країнах світу та оцінка можливостей їхньої імплементації в Україні. Основні завдання включають вивчення динаміки сприйняття дезінформації в українському суспільстві, аналіз ефективності міжнародної політики і технологічних рішень у боротьбі з фейковими новинами.

4. Методи та матеріали

Для проведення дослідження використані звіти міжнародних організацій, які займаються аналізом медіапростору та боротьбою з дезінформацією, дані українських досліджень з інформаційної безпеки. Методи дослідження включають аналіз статистичних даних про динаміку довіри до медіа в Україні, порівняльний аналіз міжнародних практик боротьби з дезінформацією та їхньої ефективності. Застосовано методи експертного опитування та системного аналізу для оцінки можливостей адаптації зарубіжного досвіду в українських умовах.

5. Результати та обговорення

Національна безпека України тісно пов'язана з формуванням інформаційного поля, яке є важливою частиною стратегічного управління в умовах сучасної війни. Дезінформація це гібрид навмисно створеною або перекрученою інформацією, що поширюється з метою введення в оману з метою впливу на суспільну думку та формування негативних настроїв серед населення. Відповідно до наукових досліджень у галузі інформаційної безпеки, вплив дезінформації особливо небезпечний у суспільствах із слабкими інформаційними бар'єрами та низьким рівнем медіаграмотності. Феномен дезінформації описаний в роботах багатьох вчених, які наголошують на її ролі у сучасних конфліктах, де інформаційне поле стає методом фабрики даних. Формування стійкого до дезінформації інформаційного середовища стало одним із головних викликів національної безпеки України, оскільки маніпуляції з інформацією здатні впливати на громадську думку та на стратегічні рішення керівництва держави [1].

До початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, Україна вже стикалася зі значними загрозами в інформаційному просторі. Дезінформаційні кампанії спонсоровані Росією та підтримані різними проросійськими лобістськими групами, систематично підривали довіру до західних партнерів України, ЄС та НАТО. У 2014-2019 роках спостерігалось активне поширення фейкових новин про нібито загрози від асоціації України з Євросоюзом та негативні наслідки євроінтеграції для економіки країни [10, с. 12]. Лобістські групи та проросійські організації фінансували кампанії, які підривали репутацію реформ спрямованих на євроінтеграцію. Вони використовували традиційні ЗМІ та соціальні медіа, що значно посилювало деструктивний вплив на населення. Кампанії виявлялися настільки ефективними, що за результатами опитувань 2018 року майже 30% населення сумнівалися в користі вступу до ЄС, що є прямим наслідком роботи дезінформаційних мереж.

З початком повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року, дезінформація перетворилася на основний інструмент інформаційної війни Росії проти України. Поряд із військовими атаками, російські агенти запустили масові дезінформаційні кампанії спрямовані на створення паніки та недовіри серед українського населення. Один із найбільш масштабних прикладів – це поширення фейкових новин про «швидке падіння Києва» у перші дні війни. Російські боти активно використовували соціальні мережі для розповсюдження неправдивої інформації про капітуляцію українських військ та здачу ключових міст [15]. У відповідь на це, український уряд вже в перші дні війни розпочав активну кампанію з боротьби з дезінформацією, запустивши офіційні інформаційні канали для спростування фейків. Додатково були розроблені державні програми з медіаграмотності для громадян, щоб підвищити їхній рівень критичного мислення та захистити від деструктивних інформаційних впливів. Загальний стан сприйняття дезінформації серед населення наведено на рис. 1.

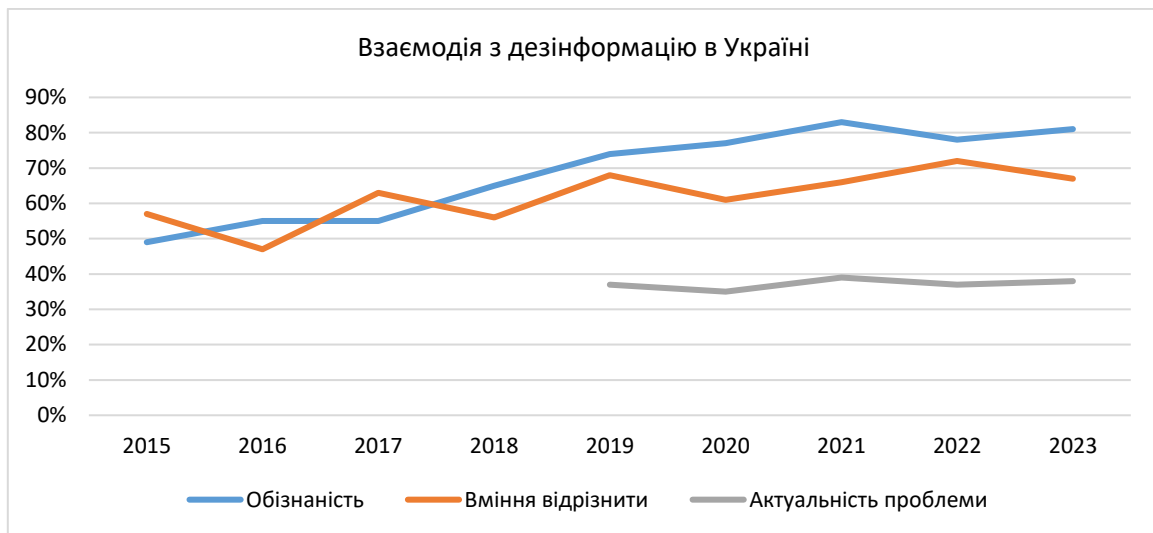


Рис. 1. Статистика сприйняття дезінформаційних матеріалів в Україні
 Джерело: складено на основі опитування Internews [23].

Сприйняття дезінформації серед українського суспільства за останні роки стало важливою темою досліджень. Згідно з даними Internews, обізнаність українців про дезінформацію поступово зростала з 2015 по 2023 рік досягаючи 81% у 2023 році. Даний показник свідчить про підвищену увагу до інформаційної безпеки [22]. Щодо вміння відрізнити правдиву інформацію від фейкової, тенденція також зростала з 57% у 2015 році до 67% у 2023 році. Водночас актуальність проблеми дезінформації залишалася стабільною на рівні 37-39% з 2019 по 2023 роки [23]. Це говорить про те, що попри високий рівень обізнаності суспільство все ще піддається впливу інформаційних атак. Для підтримки інформаційної безпеки уряд та громадські організації запровадили програми з медіаграмотності та посилили комунікацію з громадянами через офіційні інформаційні канали, Telegram-канали та онлайн-платформи для спростування фейків. Взаємодія з суспільством у цих питаннях стала одним із пріоритетів, оскільки саме медіаграмотність і критичне мислення є ключовими інструментами в боротьбі з дезінформацією.

Політика боротьби з дезінформацією в Україні значно активізувалася з початком повномасштабної війни у 2022 році. Одним із ключових викликів стало поширення фейкових новин та дезінформаційних кампаній спрямованих на цивільне населення. Російські джерела активно використовували соціальні медіа для створення хаосу серед громадян та підірвання довіри до уряду й збройних сил. Кампанії мали на меті дестабілізувати ситуацію всередині країни, створюючи невизначеність щодо реального стану бойових дій та мотивів української влади. У відповідь на це Україна впровадила заходи спрямовані на посилення контролю над інформаційними потоками. Державні органи запровадили стратегії моніторингу інформаційного простору, співпрацюючи з незалежними медіа для викриття фейків.

На міжнародному рівні Україна посилила співпрацю з союзниками в боротьбі з дезінформацією. Протягом 2023 року були створені експертні групи, які займалися аналізом та викриттям інформаційних атак з боку ворожих держав [13, с. 18]. Важливою частиною цієї політики стала інтеграція зусиль з країнами-членами НАТО та ЄС для забезпечення спільної інформаційної безпеки. Українські державні та приватні організації активно співпрацювали з технологічними гігантами Meta, Google та Twitter. Основною метою стало виявлення та блокування ботів, які розповсюджували дезінформацію. Міжнародна спільнота підтримала Україну через санкції проти російських інформаційних ресурсів, які брали участь у дезінформаційних кампаніях. Проблематика довіри до медіа є найбільш важливим в Україні, оскільки зменшує вплив дезінформацію. Вміння відрізнити правдиву інформацію є ключовим, загальну картину медіаграмотності наведено на рис. 2.

Зміна динаміки довіри до медіа є важливим аспектом, який відображає неоднорідність сприйняття інформації серед українців. Проаналізувавши дані за період з 2015 по 2023 рік, можна побачити, що значна кількість людей звертають увагу на джерело інформації: з 24% у 2015 році до 39% у 2022 році [23]. Це свідчить про поступове підвищення рівня критичного

мислення та розуміння важливості джерела інформації в умовах інформаційної війни. Водночас відсоток тих, хто спирається на різні точки зору, залишається відносно стабільним — у межах 26-32%, що говорить про стійкість сприйняття альтернативних думок серед українців. Однак привертає увагу зменшення кількості людей, які не знають, як відрізнити правду від дезінформації: з 12% у 2015 році до 6% у 2023 році. Це результат освітніх ініціатив і кампаній з медіаграмотності, які активно впроваджувалися в Україні протягом останніх років.

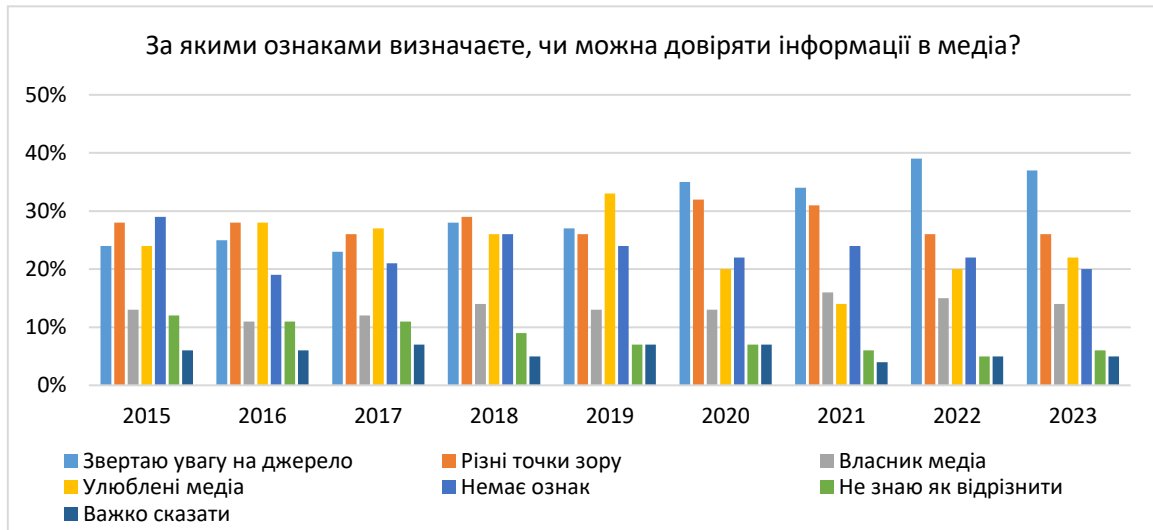


Рис. 2. Результати опитування про ознаки достовірності інформації, 2015-2023

Джерело: складено на основі опитування Internews [23].

З початком війни в 2022 році дезінформація стала одним із основних інструментів інформаційної війни, спрямованої проти українського суспільства. Російські пропагандисти активно використовували соціальні мережі, фейкові новини та боти для поширення неправдивої інформації про хід війни та стан українських сил. Одним із яскравих прикладів стало масове поширення фейкових новин про наступальні дії там де їх не було. Такі атаки були систематичними та їхній вплив був відчутним навіть у міжнародному інформаційному просторі. Було впроваджено спеціальні інструменти для автоматизованого виявлення фейкових новин та розповсюдження правдивої інформації [16].

У розвинених країнах світу боротьба з дезінформацією вже давно стала важливою частиною національної політики та інформаційної безпеки. У Сполучених Штатах ще з 2016 року після виборів почали активно впроваджувати механізми для протидії поширенню фейкових новин. У 2018 році було створено Агентство кібербезпеки та інфраструктурної безпеки (CISA), яке серед інших функцій займається боротьбою з дезінформацією, зокрема під час виборчих процесів.

Європейський Союз має власні механізми протидії дезінформації. У 2018 році було ухвалено «Кодекс поведінки проти дезінформації» до якого приєдналися технологічні компанії. Важливим елементом є тісна співпраця між урядами та великими технологічними гігантами, що дозволяє швидко виявляти та блокувати дезінформаційні ресурси [8, с. 19]. У країнах Скандинавії особлива увага приділяється підвищенню рівня медіаграмотності населення. В Норвегії введено обов'язкові програми з медіаграмотності для школярів, що допомагає формувати критичне мислення з раннього віку. Комплекс заходів у поєднанні з чіткими законодавчими ініціативами допомагають знизити вплив дезінформації на суспільство.

Імплементація досвіду зарубіжних країн в Україні є вкрай необхідним для зміцнення інформаційної безпеки в умовах гібридної війни. Україна може скористатися досвідом Європейського Союзу щодо посилення співпраці з технологічними компаніями для моніторингу та блокування дезінформаційних ресурсів. Важливим кроком має стати підписання аналогічного «Кодексу поведінки проти дезінформації», який забезпечить більш ефективну взаємодію з платформами Telegram-каналів, які є основним джерелом інформації. Впровадження обов'язкових програм з медіаграмотності може мати позитивний ефект для українського суспільства, що вже стикається з масовими інформаційними атаками. Створення національної

агенції з кібербезпеки дозволить централізувати зусилля з моніторингу інформаційного поля та оперативно реагувати на нові загрози. Адаптація та імплементація цих практик сприятиме побудові стійкої системи інформаційної безпеки в Україні.

Упродовж 2024 року, Україна стикається з новими викликами в інформаційній війні, пов'язаними з розвитком технологій штучного інтелекту та deepfakes. Противник почав використовувати ще більш витончені методи для створення фейкових відео та аудіозаписів, які імітують реальних осіб, що ускладнює виявлення фальшивок. У відповідь на це Україна розвиває власні AI-інструменти для виявлення і боротьби з deepfakes та іншими формами дезінформації. Політика кібербезпеки майбутнього включатиме співпрацю з приватним сектором для захисту державних платформ і сервісів цифрових державних послуг, які стають ціллю інформаційних атак.

5. Висновки

Отже, боротьба з дезінформацією стала одним із ключових викликів для забезпечення національної безпеки в умовах повномасштабної війни. Аналіз сучасних викликів показав, що дезінформаційні атаки спрямовані на підриг довіри до державних інституцій та вплив на громадську думку. Українське суспільство, попри високий рівень обізнаності, залишається вразливим до фейкових новин. Державні ініціативи спрямовані на підвищення медіаграмотності та розвиток критичного мислення, що вже демонструють позитивні результати. Зарубіжний досвід ЄС та США може бути успішно імплементований в Україні для посилення інформаційної безпеки та боротьби з дезінформацією. Використання сучасних технологій, співпраця з міжнародними партнерами та розвиток національних кібербезпекових інституцій дозволять створити стійку систему захисту інформаційного простору. Саме тому стратегічна боротьба з дезінформацією стане важливим інструментом для зміцнення національної безпеки та збереження стабільності в умовах сучасних викликів.

References

1. Basii, N. F., & Konyk, M. I. (2023). Vchorashnia/Siohodnishnia informatsiina viina Kremlia (na prykladi vitchyznianskykh ta zakordonnyskh publikatsii v internet-vydanniakh) [Yesterday's/today's information war of the Kremlin (on the example of domestic and foreign publications in online media)]. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Law Sciences*, (12), 5–12. <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2022-12-01> (in Ukrainian)
2. Balagur, L., Oleshko, D., & Karasov, D. (2021). Rekomendatsii nachalnyku pidrozdilu okhorony derzhavnoho kordonu shchodo optymizatsii zakhodiv maskuvannia sluzhby prykordonnyskh nariadiv [Recommendations to the Head of the State Border Guard Unit on Optimization of Camouflage Measures of the Border Patrol Service]. *Zbirnyk Naukovo-Praktychnykh Prats Natsionalnoi Akademii Derzhavnoi Prykordonnoi Sluzhby Ukrainy: Viiskovi ta Tekhnichni Nauky*, 83(2), 26–40. <https://doi.org/10.32453/3.v83i2.556> (in Ukrainian)
3. Bondar, V. T. (2023). Osoblyvosti informatsiinoi polityky Yevrosoiuzu z protydii onlain dezinformatsii: dosvid dlia Ukrainy [Peculiarities of the EU information policy to counter online disinformation: experience for Ukraine]. *Problemy Suchasnykh Transformatsii: Seria: Pravo, Publichne Upravlinnia Ta Administruvannia*, (9). <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-9-02-02> (in Ukrainian)
4. Dutsiak, I. (2023). Determinanty yavyshcha brekhlyvosti v totalitarnykh rezhymakh [Determinants of the phenomenon of deceitfulness in totalitarian regimes]. *Human Studies a Collection of Scientific Articles Series of "Philosophy"*, (45), 50–60. <https://doi.org/10.24919/2522-4700.45.4> (in Ukrainian)
5. Voievutko, N. (2023). Yevropeiska polityka osvithoi intehtatsii ukrainskykh ditei z mihratsiinoiu biohrafieiu: dosvid respubliky Kipr [European Policy of Educational Integration of Ukrainian Children with Migration Biographies: The Experience of the Republic of Cyprus]. *Ukrainian Educational Journal*, (1), 14–24. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-1-14-24> (in Ukrainian)
6. Tykhomirova, Y. (2023). Klimatychna dezinformatsiia: traktuvannia ta sumizhni poniattia [Climate disinformation: interpretation and related concepts. International Relations]. *Mizhnarodni Vidnosyny, Suspilni Komunikatsii Ta Rehionalni Studii*, 3(17), 244–260. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-03-244-260> (in Ukrainian)
7. Korzh, O., & Korovai, V. (2023). Feikovyi kontent: vydy, oznaky, shliakhy vyavlennia [Fake content: Types, signs, ways of detection]. *Education. Innovation. Practice*, 11(7), 37–42. <https://doi.org/10.31110/2616-650x-vol11i7-005> (in Ukrainian)

8. Riaboshapko, L. (2022). Rosiiska dezinformatsiia pro ukrainsko-ievreiskyykh vidnosyny – skladova informatsiinoi viiny proty Ukrainy [Russian disinformation about Ukrainian-Jewish relations is a component of the information war against Ukraine]. *Pravo.Ua*, (2), 22–30. <https://doi.org/10.32782/law.ua.2022.2.2> (in Ukrainian)
9. Riznyk, V. A. (2023). Protydiia dezinformatsii v politychnii reklami: pravovyi aspekt [Countering disinformation in political advertising: legal aspect]. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Law Sciences*, (13), 39–44. <https://doi.org/10.32782/2616-7611-2023-13-07> (in Ukrainian)
10. Sirinok-Dolgariova, K. H. (2023). Rosiiska dezinformatsiia i prohnozy v sotsialnykh media: keis Telehramu [Russian disinformation and propaganda in social media: The case of Telegram]. *Publishing House Helvetica (Publications)*, 153–156. <https://doi.org/10.32782/ppss.2023.1.40> (in Ukrainian)
11. Kviatkovskiy, R. V. (2023). Rosiiska propaganda ta dezinformatsiia v period Druhoi viiny v Karabasi: vysnovky ta dosvid dlia Ukrainy [Russian Propaganda and Disinformation during the Second War in Karabakh: Conclusions and Experience for Ukraine]. *Publishing House Helvetica (Publications)*, 225–228. <https://doi.org/10.32782/ppss.2023.1.59> (in Ukrainian)
12. Kolisnyk, O., Plokhuta, I., & Tretiak, S. (2021). Sotsialno-psykholohichni ta fenomenolohichni aspekty doslidzhennia problemy dezinformatsii u mizhosobystisnomu spilkuванні [Socio-psychological and phenomenological aspects of the study of the problem of disinformation in interpersonal communication]. *Visnyk Natsionalnoho Universytetu Oborony Ukrainy*, (59), 121–130. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-59-1-121-130> (in Ukrainian)
13. Shynkar, T., Levchenko, T., & Dudar, V. (2023). Manipuliatyvni tekhnolohii v aspekte informatsiinoi bezpeky [Manipulative technologies in the aspect of information security]. *Society Document Communication*, (19), 270–286. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2023-19-270-286> (in Ukrainian)
14. Shapovalov, S. (2022). Chynnyky vrazlyvosti hromadian do dezinformatsii: vysnovky mizhdytsyplinarnykh doslidzhen ta praktychni implikatsii dlia Ukrainy [Factors of citizens' vulnerability to disinformation: conclusions of interdisciplinary research and practical implications for Ukraine]. *Grani*, 25(1), 99–107. <https://doi.org/10.15421/172215> (in Ukrainian)
15. Kravchenko, M. H. (2023). Liudynotsentryzm yak ideina osnova funktsionuvannia Ukrainy za doby tsyfrovoy transformatsii [Human-centeredness as an ideological basis for the functioning of Ukraine in the era of digital transformation]. *Kyivskyi Yurydychnyi Zhurnal*, (4), 29–36. <https://doi.org/10.32782/klj-2023-4.03> (in Ukrainian)
16. Novytska, N. B., Petryk, V. M., & Kudiko, V. M. (2023). Dezinformuvannia yak zasib vedennia informatsiinoi viiny Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy [Disinformation as a means of conducting the information war of the Russian Federation against Ukraine]. *Irpinskyi Yurydychnyi Chasopys*, 1(8), 118–130. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-1\(8\)-2022-118-130](https://doi.org/10.33244/2617-4154-1(8)-2022-118-130) (in Ukrainian)
17. Panchenko, O., & Antonov, V. (2021). Dezinformatsiia v suchasnykh sotsio-kulturnykh umovakh informatsiinoi ekosystemy [Disinformation in the modern socio-cultural conditions of the information ecosystem]. *Naukovi Perspektivi*, 6(12). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-6\(12\)-90-104](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-6(12)-90-104) (in Ukrainian)
18. Popyk, I. P. (2024). Propahanda ta dezinformatsiia pid chas viiny v Ukraini [Propaganda and disinformation during the war in Ukraine]. *Liha-Pres*, 117–119. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-358-6-36> (in Ukrainian)
19. Rozhkov, A. I. (2023). Rosiiska dezinformatsiia u Yevropeiskomu Soiuzi: vyklyky ta protydiia [Russian Disinformation in the European Union: Challenges and Countermeasures]. *Publishing House Helvetica (Publications)*, 252–256. <https://doi.org/10.32782/ppss.2023.1.93> (in Ukrainian)
20. Todosiichuk, Y. I. (2023). Dezinformatsiia pro ukrainskykh bizhentsiv pid chas peredvyborchoi ahitatsii pered parlamentskymy vyboramy v Respublitsi Polshcha 15 zhovtnia 2023 roku [Disinformation about Ukrainian refugees during the election campaign before the parliamentary elections in the Republic of Poland on October 15, 2023]. *Publishing House Helvetica (Publications)*, 297–300. <https://doi.org/10.32782/ppss.2023.1.77> (in Ukrainian)
21. Strelbytskyi, M., & Hryn, M. (2023). Kohnityvna viina Rosii proty Ukrainy [Russia's cognitive war against Ukraine]. *Naukovi Pratsi Mizhriehonalnoi Akademii Upravlinnia Personalom: Yurydychni Nauky*, (1(63)), 46–52. <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.1.7> (in Ukrainian)
22. Social Media. (2023). Only 38% of Ukrainians consider disinformation to be an urgent problem – survey. *Suspilne Media*. <https://suspilne.media/culture/607619-tilki-38-ukrainciv-vvazaut-dezinformaciu-nagalnou-problemou-opituvanna/>
23. Internews. (2023). USAID-Internews survey on media consumption. *Internews*. <https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2023/10/Ukrainski-media-stavlennia-ta-dovira-2023r.pdf>



e-ISSN 3041-2498

Публічне управління і політика

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>


Політика енергетичної безпеки України: стратегічні виклики та міжнародна співпраця

Олег А. Дегтяр  ¹ *

¹ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна).
Професор кафедри управління та бізнес-адміністрування, д. держ. упр., професор.

* Автор-кореспондент, e-mail: Odegtyar@i.ua

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

отримана:

12 вересня 2024 р.

переглянута:

16 жовтня 2024 р.

прийнята:

21 жовтня 2024 р.

опублікована

онлайн:

24 жовтня 2024 р.

Авторське право

© 2024 автора



Цей твір
ліцензовано на
умовах Ліцензії
Creative Commons
«Із Зазначенням
Авторства —
Некомерційна 4.0
Міжнародна» (CC
BY-NC 4.0).

DOI: [10.70651/
3041-2498/2024.2.07](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.07)



Питання енергетичної безпеки є одними з вирішальних у визначенні внутрішньої та зовнішньої політики більшості країн світу. Стаття присвячена еволюції концепції енергетичної безпеки України початку ХХ століття до теперішніх часів. Також порушено проблемні питання формування концепції міжнародної енергетичної безпеки на сучасному етапі, що ставить перед Україною проблеми глобального характеру, з урахуванням ризиків, що виникають, які вирішуються шляхом діалогу між державами. Що є особливо важливо в умовах російської агресії на територію України. У статті проводиться аналіз практичного підходу до поняття «енергетична безпека», розкриваються основні уявлення про «енергетичну безпеку». На основі дослідження концепції енергетичної політики країн, які є імпортерами, експортерами та країнами, через які здійснюється транзит енергоресурсів, робиться спроба виділити єдині підходи до змісту даного поняття. Аналіз чинного міжнародного законодавства показав відсутність єдиного формулювання досліджуваного поняття, що ґрунтується, на наш погляд, різницею підходів та багатогранністю. При цьому автори вказують на необхідність наукового аналізу даного поняття саме з правової точки зору, що обґрунтовано необхідністю постійного нормативного супроводу умов, необхідних для забезпечення енергетичної безпеки. Стаття присвячена опису основних відновлювальних джерел енергії та їхньому використанню в Україні, яке продиктоване енергетичною політикою. Потенціал відновлюваних джерел енергії за оцінками фахівців значно вище сумарного обсягу споживання паливно-енергетичних ресурсів, що може зменшити викиди останніх в атмосферу. Тому обґрунтовано необхідність негайної побудови в Україні «зеленої економіки». Виходячи з теорії та враховуючи аналогічний досвід передових країн виділено напрями, намічені шляхи та вибрано механізми прискореного розвитку політики енергетичної безпеки України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

енергетична безпека, попит, споживання, диверсифікація, ціноутворення, національна безпека, паливно-енергетичний комплекс, енергоресурси, загрози енергетичній безпеці, енергозбереження та енергоефективність.



e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>



Energy security policy of Ukraine: Strategic challenges and international cooperation



Oleg Diegtiar  ¹ *

¹ *Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine). Professor at the Department of Management and Business Administration, Doctor of Science in Public Administration, Professor.*

* *Corresponding Author*, e-mail: Odegtyar@i.ua

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

Received:

12 September
2024

Revised:

16 October 2024

Accepted:

21 October 2024

Published online:

24 October 2024

Copyright © 2024
by author



This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

DOI: [10.70651/
3041-2498/2024.2.07](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.2.07)



The issues of energy security are among the decisive factors in determining domestic and foreign policy most countries of the world. The article is devoted to the evolution of the concept of energy security of Ukraine from the beginning of the 20th century to the present. Also raised are the problematic issues of the formation of the concept of international energy security at the current stage, which poses problems of a global nature to Ukraine, taking into account the risks that arise, which are resolved through dialogue between states. Which is especially important in the conditions of Russian aggression on the territory of Ukraine. The article analyzes the practical approach to the concept of “energy security”, reveals the main concepts of “energy security”. Based on the study of the concept of energy policy of countries that are importers, exporters and countries through which energy resources are transited, an attempt is made to identify unified approaches to the content of this concept. The analysis of the current international legislation showed the absence of a single formulation of the studied concept, which is based, in our opinion, on the difference in approaches and multifacetedness. At the same time, the authors indicate the need for a scientific analysis of this concept precisely from a legal point of view, which is justified by the need for constant regulatory support of the conditions necessary to ensure energy security. The article is devoted to the description of the main renewable energy sources and their use in Ukraine, which is dictated by the energy policy. According to experts, the potential of renewable energy sources is significantly higher than the total consumption of fuel and energy resources, which can reduce emissions of the latter into the atmosphere. Therefore, the need to immediately build a “green economy” in Ukraine is substantiated. Based on the theory and taking into account the similar experience of advanced countries, the directions, planned paths and mechanisms of accelerated development of Ukraine’s energy security policy were selected.

KEYWORDS

energy security, demand, consumption, diversification, pricing, national security, fuel and energy complex, energy resources, threats to energy security, energy saving and energy efficiency.

1. Вступ

Наявність або відсутність енергетичних ресурсів у багато в чому визначає роль держави у світовій економіці. Водночас, чи існує єдиний, так скажімо, світовий підхід до поняття «енергетична безпека»? Прагнення знайти єдиний підхід обґрунтовано бажанням формування та впровадження міжнародних стандартів за різними напрямками економіки та природокористування. Так, на думку INOGATE «Стандарти створюють умови для доступу на ринки та встановлюють довіру, забезпечують сумлінну практику, підвищують конкурентоспроможність, захищають споживачів, підвищують ефективність та знижують ризики. Стандарти уможливають передачу технологій між країнами. Вони повинні поєднуватися з політикою та технічними нормативами компаній, країн та регіонів. Недостатня гармонізація кодексів та практик в електроенергетичному та газовому секторі є основною перешкодою для конвергенції енергетичних ринків ЄС та країн-партнерів, зокрема й України [1].

Важливо розуміти, що сама енергетична політика розвивається залежно від зовнішніх умов та виникнення ризиків. Як описано вище, енергетична безпека може з часом зменшуватися або збільшуватися. Таким чином, її забезпечення не завжди є першочерговим завданням у різних регіонах однієї й тієї ж країни. Наприклад, сланцева революція перетворила США у 2020 р. на чистого експортера, і безпека міжнародних поставок енергоносіїв відсунута на другий план, оскільки в країні існує ризик безпеки попиту. Можна стверджувати, що немає чіткої різниці у політиці забезпечення енергетичної безпеки між країнами-виробниками/експортерами та країнами-споживачами/імпортерами просто тому, що всі країни виробляють та споживають енергію різною мірою. З цієї причини іноді держави стикаються з дилемою щодо того, чи є безпека попиту чи пропозиції пріоритетом, тому що їх внутрішній попит на енергоносії швидко зростає.

Для розуміння проблем енергетичної безпеки у XXI столітті необхідно враховувати інтереси всіх учасників ринку (виробників, споживачів та транзитерів). Високий рівень енергобезпеки досягається комплексними діями, заснованими на взаємозалежності, інституційності та диверсифікації поставок. Ці підходи походять із виявлених факторів-визначників проблем енергобезпеки [2]. Проблеми енергетичної безпеки формуються через комплекс взаємозалежностей і навіть за їх вирішення абсолютна енергобезпека недосяжна. Проте й аналіз міжнародних документів показав відсутність єдиного понятійного апарату, що багато в чому обґрунтовано різними позиціями країн. Ці позиції, головним чином визначаються національними стратегіями та концепціями в галузі енергетичного сектору економіки, розрахованими на короткострокові та довгострокові періоди. При цьому слід зазначити, що всі держави включені у процес енергетичного обігу. Хтось як постачальник, хтось як споживач, а хтось як посередник. Роль енергетичного сектору у життєздатності будь-якої держави безперечна. Наявність енергетики є основною запорукою життєдіяльності як окремо взятої особи, так і всього суспільства та держави в цілому. Відповідно, програми та плани з розвитку енергетичного сектору є невід'ємною частиною економічного розвитку. Однією з ключових перспектив та тенденцій розвитку енергетики в Україні у геополітичних і військових умовах, що формуються, є збільшення використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) в енергетичному комплексі країни. В даний час ситуація в галузі ВДЕ в країні не відповідає необхідному рівню. Насамперед це підтверджується кількістю власників ліцензії у сфері відновлюваної енергії.

2. Огляд літературних джерел

Протягом останніх 100 років енергетична безпека нерозривно пов'язана із питанням ведення енергетичної політики. У численних публікаціях з енергетичної безпеки часто цитуються Уїнстон Черчилль та Жорж Клемансо, які вважали безпеку поставок нафти необхідною для постачання паливом своїх армій під час Першої світової війни [3]. Контроль над поставками нафти був головною метою Німеччини та Японії при підготовці вторгнення до СРСР та Індонезії під час Друга світова війна [4]. У період цих воєн енергетична безпека була еквівалентна національній безпеці. Життєво важливо було забезпечити паливом військові кораблі, танки та літаки. В XXI столітті, на думку багатьох вчених, новою парадигмою економічного розвитку

стала зелена економіка [5], яка позиціонувалась, якщо не альтернативою, розвиненої «ковбойської» економіки, то принаймні як інструмент для його приборкання. Зелена економіка передбачала застосування альтернативних способів господарської діяльності людини та зміни її ставлення до деяких аспектів свого життя, особливо екологічних.

За останні роки країни ЄС зробили низку ініціатив [6] з метою регулювання енергетичного ринку, зокрема, особливий акцент було зроблено на забезпечення безпеки енергопостачання, розвиток відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. Відхід від сировинної спрямованості багато в чому пов'язаний із зобов'язаннями ЄС щодо скорочення викидів парникових газів у відповідно до встановлених домовленостей світової спільноти. В результаті зроблених кроків у бік досягнення поставлених цілей країнами ЄС було прийнято низку стратегічних ініціатив, зокрема:

- Енергетична стратегія ЄС на період до 2020 року;
- Енергетична стратегія - 2050;
- Стратегія в галузі енергетики та клімату – 2030;
- Європейська стратегія енергетичної безпеки;
- Створення Енергетичного союзу ЄС;
- «Чиста» енергія для всіх європейців;
- «Чиста» енергія для островів ЄС.

Ув'язування процесу відновлення з перспективою вступу до ЄС надає внутрішнім та міжнародним зусиллям конкретну спрямованість, особливо з урахуванням прийнятого у червні 2022 р. висновку Європейської комісії за заявкою України на вступ до Європейського союзу, в якому знову підтверджено копенгагенські критерії для приєднання нових членів [7]. На думку ряду вчених, енергетична безпека може розглядатися як окремий компонент, що включає в себе кілька рівнів: військова енергетична безпека; «... забезпечення потреб в енергетичних ресурсах та електроенергії всіх служб держави (охорона здоров'я, освіта, транспорт, боротьба з надзвичайними ситуаціями і т. д.); енергетична безпека, яка має першочергове значення для економічної сфери» [8].

На думку автора [9], підхід, застосовуваний ЄС, заснований на індивідуальних діях політиків щодо забезпечення енергобезпеки недостатньо. Проте якщо Євросоюзу вдасться сформувати єдиний підхід до енергетичної політики, відповідно виступати так званим «єдиним голосом» на глобальному енергетичному ринку, то європейський регіон зможе очолити пошук рішень глобальних енергетичних проблем. Оскільки енергобезпека безпосередньо пов'язана з економічною безпекою, надзвичайно важливо вирішити проблеми, що склалися у вигляді комплексних заходів.

Авторами [10] було оцінено поведінку окремих країн СНД зокрема й України щодо енергобезпеки, а також загальної концепції співробітництва країн-учасниць енергетичної сфери автором виділено такі основні проблеми: відсутність комплексної стратегії співробітництва взаємодії країн-учасниць СНД у енергетичній сфері; переважне використання традиційних ресурсів; диспропорції у володінні енергетичними ресурсами; відсутність рівноправного статусу країн-учасниць через попередню проблему; низький технологічний рівень розвитку існуючої інфраструктури; високий рівень залежності від зовнішнього постачання технологічного обладнання; слабкий рівень розвитку власних інноваційних розробок у енергетичній сфері; практично повна відсутність динаміки у розвитку виробництва енергії на основі відновлюваних джерел; низькі показники екологічної ефективності у процесі виробництва енергії та її використання.

Аналітичні огляди [11-13] та виявлені тенденції в енергетичному секторі України наголошують на важливості забезпечення енергетичної безпеки в майбутньому. Логічним рішенням є розвиток та підтримання ефективних багатосторонніх міжнародних відносин у сфері енергетики з регіонами, країнами та спеціалізованими організаціями, а також участь у проектах. Україна активно співпрацює з країнами Європейського Союзу у галузі енергетики. Євроінтеграція є найважливішим стратегічним орієнтиром країни, та співробітництво з ЄС у галузі енергетики підкріплюється представництвами міжнародних організацій, які співпрацюють із Україною в різних сферах енергетики.

3. Постановка завдання

Метою дослідження є визначення політики енергетичної безпеки України, зокрема її стратегічні виклики та міжнародну співпрацю. Визначено енергетичні пріоритети у відносинах України з ЄС, та виокремлено стратегічні виклики.

4. Методи та матеріали

Основними джерелами інформації дослідження є наукові праці вчених в напрямку політології, інтернет матеріали та дослідження автора. Методи дослідження – аналіз наукової, науково-популярної літератури, геополітичне спостереження, синтез понятійних визначень, системний аналіз даних дослідження та висновки і рекомендації.

5. Результати та обговорення

Вторгнення РФ на територію України завдало величезних економічних та енергетичних втрат, які збільшуються щодня, поки ведуться військові дії, це призвело до глибокої рецесії та виникнення руйнівних наслідків майже у всіх сферах. Тому надзвичайно важливим є підтримка міжнародних партнерів. Представлені дані показують розширюваний, різнобічний характер співробітництва України з найбільшими європейськими та світовими фінансовими інвестиційними структурами (табл. 1).

Таблиця 1. Напрямки діяльності представництв міжнародних організацій в Україні у галузі енергетики

Представництво міжнародною організацією	Характеристика співробітництва	Результати в галузі енергетики
Міжнародний Валютний Фонд в Україні (МВФ)	Забезпечення макроекономічної стабілізації, економічного відновлення після військової агресії росії та збільшення соціальних витрат з метою захисту бідних верств населення, фінансування програм з скорочення бідності та сприяння економічному зростанню.	- пом'якшення наслідків пандемії COVID-19 і військових дій; - виплати компенсацій при підвищенні цін за енергоносії для побутових споживачів та економічних агентів; - інвестиції в інфраструктуру, відбудова енергосистеми та фінансування розвитку енергоефективності.
Глобальний екологічний Фонд (ГЕФ)	Міжнародний фінансовий механізм, що надає гранти та пільгові кредити на здійснення проектів з охорони довкілля. ГЕФ управляється спільно Світовим Банком, Програмою розвитку ООН, Програмою ООН з навколишнього середовища.	- підтримка проектів: проект з відбудови водоочисної станції у Києві; проекти щодо збереження біорізноманіття у дельті річки Дністер; - проекти з розвитку сільського туризму; проект з утилізації стійких органічних забруднень.
USAID	Регіональна місія агенції США з міжнародного розвитку в Україні. USAID LGSP – це 4-річний проект для підтримки громадського сектору, для поліпшення управління та ефективності публічних послуг, а також заходів щодо збільшення енергоефективності в населених пунктах, складання місцевих планів енергобезпеки, аналізу проектів та їх здійснення.	- підтримка та здійснення проектів у галузі підвищення енергетичної безпеки та енергетичної ефективності України.
UNFCCC – United Nations Framework Convention on Climate Change	Проведення роботи з підготовки даних щодо зміни клімату.	- опубліковано Національний Звіт України з інвентаризації газів українською та англійською мовами окремими книжками. У публікаціях містяться розділи, що стосуються енергетики та транспорту.
ЕС-ЕБРР	Здійснення інвестицій в країну та підтримка фінансового сектора.	- реалізовано 90 проектів загальної вартості близько 700 млн. євро; - розроблена програма фінансування стійкої енергетики в Україні.

Джерело: складено автором на основі даних EBRD.

Українській владі необхідно більше взаємодіяти зі ЗМІ, щоб зміцнити довіру до реформ енергетики. Міжнародне співробітництво в галузі енергетики, включаючи енергобезпеку та підвищення енергоефективності, що відбилося у створенні кількох документів, розроблених та прийнятих у країні: Національний план дій з енергоефективності, Стратегія розвитку енергетики до 2030 р., Закон про енергоефективність, Закон про відновлювальну енергетику, Стратегія інфраструктури наземного транспорту та ін. (табл. 2).

Таблиця 2. Відображення аспекту міжнародного співробітництва в документах, прийнятих в Україні у галузі енергетики

Документ у області енергетики	Результат міжнародного співробітництва ЄС та України
Стратегія розвитку енергетики до 2030 р.	• основа стратегії – позиція євроінтеграції з ЄС та його внутрішнім енергетичним ринком; • цілі стратегії стосуються міжнародного співробітництва: - забезпечення безпеки постачання; - консолідація ролі України; - створення стійкої платформи з вироблення електричної та теплової енергії шляхом поновлення технологій; - забезпечення ефективного центрального опалення та передового маркетингу; - покращення енергетичної ефективності та зростання використання відновлюваних джерел енергії; - забезпечення законодавчої, організаційної та операційної основи реальної конкуренції; - забезпечення сучасної та конкурентоспроможної інституційної бази для розвитку енергетичної промисловості.
Закон про енергоефективність	• здійснення міжнародного співробітництва відповідно до національним законодавством, нормами права та угодами, стороною яких є Україна.
Закон про відновлювану енергетику	• міжнародне співробітництво у сфері енергетики здійснюється відповідно до національного законодавства та норм міжнародного права; • програми освоєння відновлювальної енергетики (ВЕ) реалізуються відповідно до міжнародних стандартів у цій галузі; • основні напрямки міжнародного співробітництва в галузі освоєння ВЕ: - приведення національного законодавства у відповідність до положеннями міжнародних нормативних актів; - участь у міжнародних проектах; - взаємний обмін інформацією та технологіями з аналогічними організаціями з інших країн та міжнародними органами; - участь у роботі семінарів, симпозіумів та міжнародних конференцій у цій галузі; - підготовка та підвищення кваліфікації кадрів на основі угод про співробітництво; - наведення показників енергоефективності, встановлених національними стандартами, відповідно до таких, передбаченими європейськими стандартами; - взаємне визнання результатів сертифікації технічних засобів та пристроїв, призначених для освоєння ВЕ за показниками енергоефективності.
Стратегія інфраструктури наземного транспорту	• ухвалення спільних напрямів політики добросусідства ЄС для інтеграції України; • прагнення України стати членом ЄС навіть незважаючи на руйнування інфраструктури; • при визначенні пріоритетів одним із критеріїв виділено міжнародна інтеграція, а як заходи зазначено: розміщення доріг на пан'європейських коридорах; автодороги міжнародного значення (до кордону); дороги, що пов'язують великі міста з транснаціональними осями; • передбачається диверсифікація міжнародного значення та створення альтернативних зв'язків для забезпечення доступу до портів на Чорному морі.

Джерело: складено автором на основі даних [14].

Важливо, що у контексті партнерських відносин в енергетичній сфері Україна активно співпрацює з INOGATE, організацією, яка надає значну підтримку в різних галузях енергетичного сектора. Деякі з цих сфер включають: енергетичні ринки (удосконалення нормативно-правових документів щодо забезпечення споживача електроенергією та природним газом, впровадження інструментарію контролю якості послуг, реалізація автоматизованих систем для стягування плати у разі невиконання гарантованої якості послуг); розробка стандартів в енергетиці; енергетична статистика (заходи, що допомагають збирати дані та розробляти якісні паливно-енергетичні баланси); енергоефективність; інвестиції в енергетику (виявлення перспективних проектів у галузі відновлювальної енергетики, енергоефективності та енергобезпеки); створення енергетичної політики; тарифи на енергію (методики розрахунку та застосування тарифів). Таким чином, проаналізована інформація дозволяє зробити висновок про досить широкий спектр співробітництва України з зазначеними міжнародними організаціями, що охоплює широкий спектр ключових аспектів енергетичного розвитку України. Можливо, варто

було б ще більше посилити відповідні проекти та програми, спрямовані на розвиток генерації енергії на основі відновлювальних джерел енергії.

Між Україною та ЄС було підписано угоду, яка включає окрему главу, присвячену енергетичному співробітництву. Принципи цієї співпраці включають партнерство, взаємний інтерес, прозорість та передбачуваність. Основне завдання даного партнерства полягає в покращенні енергоефективності та поглибленні процесів інтеграції ринку України до європейської енергетичної системи, а також зближення законодавства у енергетичному секторі. У рамках цієї угоди особлива увага приділяється забезпеченню сталої енергетичної безпеки регіону шляхом забезпечення доступу до надійної, екологічно стійкої та доступної за ціною енергії. У рамках угоди між ЄС та України з питань енергетики визначено конкретні завдання, що відповідають всебічним та широким цілям. Ці завдання включають:

- Розробку стратегії та політики в енергетичній сфері.
- Через проведення регулятивних реформ та участь у регіональній енергетичній сфері співпраці прагнуть створити конкурентоспроможні, прозорі та недискримінаційні енергетичні ринки, що відповідатимуть стандартам ЄС, включаючи зобов'язання, що випливають із Договору про енергетичну спільноту.
- Створення привабливого та стійкого інвестиційного середовища шляхом забезпечення необхідних інституційних, юридичних, податкових та інших умов.
- Розвиток енергетичної інфраструктури, включаючи проекти, спрямовані на диверсифікацію джерел енергії, постачальників та маршрутів транспортування з урахуванням економічної ефективності та екологічної прийнятності.
- Підвищення довгострокової стабільності та безпеки енергопостачання, торгівлі, транзиту та транспорту на основі взаємної вигоди та справедливості відповідно до правил ЄС та міжнародними нормам.
- Просування енергоефективності та енергозбереження шляхом будівництва енергозберігаючих будівель, розробки та підтримки економічно та екологічно прийнятних поновлюваних джерел енергії.
- Для зменшення викидів парникових газів пропонується здійснювати проекти, спрямовані на підвищення енергоефективності та використання поновлюваних джерел енергії.
- Для розвитку та вдосконалення технологій у галузі виробництва, транспортування, постачання та споживання енергії, з фокусом на енергозбереження екологічної безпеки, пропонується співпрацювати у науково-технічній сфері та обмінюватись інформацією.

З цих питань мається на увазі постійний діалог між Україною та ЄС. Однак насамперед Україні потрібно привести своє законодавство до відповідності з нормативними актами Європейського Союзу та міжнародними документами. Автор зробив висновок про успішний досвід співробітництва України з ЄС у галузі енергетики. Було прийнято принципові стратегічні рішення та запущено законодавчий процес у цій галузі. Однак слід розуміти, що попереду має бути значний шлях у напрямі євроінтеграції. Дорожні карти, розроблені для країни-кандидата Європейський Союз, безсумнівно, потребує додаткових зусиль з усіх рівнів державного управління, та енергетичний сектор відіграватиме важливу роль у цьому процесі.

5. Висновки

Енергетична забезпеченість України є однією з найнижчих у світі, оскільки країна майже не має ендегенних ресурсів викопного палива та регулярно піддається обстрілам та військовим діям з боку росії. Як країна, що отримала у 2022 році статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, вона має прийняти основне законодавство Євросоюзу та розвивати свої енергетичні ринки для подальшої інтеграції на регіональному та європейському рівні. До того ж Україна враховує у низці офіційних документів прагнення забезпечення стійкості енергетичного сектора та мінімізації наслідків зміни клімату.

Аналіз перспектив розвитку енергетичного сектора України показав, що у найближчому майбутньому слід розглянути можливість забезпечення базового фінансування науково-дослідних інститутів та проектне фінансування для підвищення ефективності та практичної значущості наукової роботи в галузі енергетичної політики, для продовження зміцнювання міжнародних зв'язків, внутрішньодержавного співробітництва з метою вирішення енергетичних проблем у країні.

References

1. Munchmeyer, M. (2023). Crisis as a Challenge for the EU's Treaty Framework for Energy Security. *The Florence School of Regulation (FSR)*. <https://fsr.eui.eu/crisis-as-a-challenge-for-the-eus-treaty-framework-for-energy-security>
2. Shatakishvili, D. (2023). Europe's Energy Security – How is the Strategic Goal Progressing?. *Georgian Foundation For Strategic and International Studies*. All Rights Reserved. <https://gfsis.org.ge/blog/view/1568>
3. Yergin, D. (1988). Energy security in the 1990s. *Foreign Affairs*, 67(1), 111. <https://doi.org/10.2307/20043677>
4. Yergin, D. (2006). Ensuring energy security. *Foreign Affairs*, 85(2), 69–82. <https://doi.org/10.2307/20031912>
5. Harstad, B. (2020). Technology and Time Inconsistency. *Journal of Political Economy*, 128(7), 2653–2689. <https://doi.org/10.1086/707024>
6. Eurostat. (2024). Shedding light on energy in the EU – 2023 edition. *Eurostat*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/energy-2023>
7. Commission Opinion on Ukraine's Application for Membership of the European Union, COM (2022) 407 final (2022). <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf>
8. Cornell, P. E. (2009). Energy security as national security: defining problems ahead of solutions. *Journal of Energy Security*, 19.
9. Surwillo, I. (2023). Reflections on the energy crisis in Europe. *Foundation For European Progressive Studies*. <https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2023/01/10.-Reflections-on-the-energy-crisis-in-Europe-Izabela-Surwillo.pdf>
10. Tu, Y. X., Kubatko, O., Piven, V., Sotnyk, I., & Kurbatova, T. (2022). Determinants of renewable energy development: Evidence from the EU countries. *Energies*, 15(19), 7093. <https://doi.org/10.3390/en15197093>
11. Rawtani, D., Gupta, G., Khatri, N., Rao, P. K., & Hussain, C. M. (2022) Environmental damages due to war in Ukraine: A perspective. *Science of The Total Environment*, 850, 157932. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.157932>
12. Mbah, R. E., & Wasum, D. F. (2022). Russian-Ukraine 2022 War: A review of the economic impact of Russian-Ukraine crisis on the USA, UK, Canada, and Europe. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 9(3), 144–153. <https://doi.org/10.14738/assrj.93.12005>
13. Ozcan, B., & Ozturk, I. (2019). Renewable energy consumption-economic growth nexus in emerging countries: A bootstrap panel causality test. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 104, 30–37. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2019.01.020>
14. Kaminska, N., & Demidenko, V. (2023). Sustainable energy development: International, constitutional and doctrine principles. *International Law*, 3, 133–140. <https://doi.org/10.32782/EP.2023.3.17>